

Rękopis i jego oprawę wyrestaurował zakład introligatorski Roberta Jahody w r. 1934. Dorobiono nową przednią okładkę drewnianą, w miejsce lichej tekturowej, pochodzącej z czasów Bandtkiego. Wycinki poniżej nalepione pochodzą z wyklejki tamtej dawnej okładki. Grzbiet na nowo zrobiony, bo go nie było. Kąty ochronne dodano nowe.

Liber facultatis artium Studii Cracoviensis emptus per eandem anno 1464

Scribes ad me ut mihi nec[illegible] [illegible] argumentum

Cicero
Omnia a te data mihi putabo si te valentem videro

In obscenis verbis lascivus et turpis Horacius Vergilius modestus ut cum ait Infusus gremio dulcem per somnum accepit quietem.

Lucanus Poeta
1661

Nec pauet hic ꝑ ꝑlibertate subire Obsessus peno qd gessit mite sanguinis. Recitat liui9 ꝯ principio
fi belli punici q̄ fama ē Anibale annorum ferme nouem pueriliter blandientem patri hamulcari ut duceret in hispa
nia, cum perfecto africo bello, exercitum eo traiecturus sacrificaret altaribus admotum tactis sacris iure iurando
adactum se cum primum posset hostem fore populo romano. Angebant ingentis spiritus virum Sicilia Sardinia que amisse. Nam
et Siciliam nimis celeri desperacione rerum concessam, et Sardiniam inter motum africe fraude romanorum
stipendio etiam superposito interceptam. Hys anxius curis ita se africo bello quod fuit sub recentem romanam pacem
per quinque annos, ita deinde nouem annis in hyspania augendo punico imperio gessit ut
appareret maius eum quam quod gereret agitare in animo bellum. Et si diucius uixisset hamulcare duce penos
arma ytalie illaturos fuisse quam hanibalis ductu intulerunt. Mors hamulcaris peropportuna et
pueritia hannibalis distulerunt bellum. Medius hasdrubal inter patrem et filium octo ferme annos
imperium obtinuit. Flore etatis uti ferunt primo hamulcari conciliatus gener inde ob aliam indolem
profecto animi adscitus. Et quia gener erat factionis barchine opibus que apud milites plebemque plus
quam modice erat, haud sane uoluptate principum in eo imperio positus. Is plura consilio quam ui gerens
hauspicijs magis

Bella &c. Dicit est zeuma figura . i. conclusio diversarum clausularum
ab uno verbo sicut hic . s. canimus bella dicit plus quam
non unum sed plura fuerunt bella . i. plus quam singulari canimus
dicit quod poete non ore proprio tantum loquuntur sed de spiritu re
velacionis . et ut dicit poeta canere quod metrice scribunt
et convenienciam et concordiam metri persuadere introducit
per emathios . emathia regio est ita ab emathio rege
nominata vel ab emat quod est sanguis unde dicitur emathia
terra in passione domini . i. ager sanguinis quod forsitan
aliquis predixerat ubi effusione sanguinis factus
esset sanguine ea vocavit unde actus emathios dicitur
. i. fluxus sanguinis non mortis . i. fluxus eiusdem
sanguinis non dicit in emathio campo sed per emathios con
sors quod in alio loco cesar cum pompeio et in alio loco augu
stus cum bruto et crasso et antonio congressus est . plus
quam civilia quod non tantum cives contra cives sed etiam fratre
contra fratrem filius contra patrem nam illud frivolum esse
videtur quod dicunt plus quam civilia quod non solummodo cives
sed extranei interfuerunt . bellum aliud civile aliud
hostile aliud plus quam civile primum dicitur civile quod in me
ciatus verbis factum unde i intestinum dicitur aliquid extra
non intestinum aliud plus quam civile quod parens in filios
filiorum filii in patres et similia sive inter sive ex . ius
que datum sceleri i. potestatem datam sceleratis . enim
facta est locucio non sceleratis dicam sed ipsi sceleri
quod ipsum scelus erat quia tale bellum non abhorrebat
ad aggregacione procedentis et hoc ad maiorem ius datum
sceleri quociens hec duo scelus committit . sunt
scelus dicitur iniusticia et econverso quod dicit iniusticia
successit ubi ius datur sceleri . i. iniustiore parte data
scelerato . s. victoria iniustior autem videtur quia victor
est vel ius i. potestatem vel potencia est datam scele
ratis vel ius datum . i. venia de iure datum cum pu
niri debet vel ius datur sceleri . i. ius fuisset sceleri
cum per legem quod dampnabat reos magestatis romani
cesare dampnato maluerunt milites pugnare quam ce
sare necesse tunc reiecere . ius aliud naturale aliud po
situm aliud legale aliud consuetudinarium . et nota quod
tunc ius est violatum quod contra naturale filii agitabat
contra patres pugnabant consuetudinis vero
ius civilis bello potest conservari leges aut violatas
quis dubitat . populum que potentem de se ipso populi
romani determinat . contra quos aptum sit bellum
quod populus romanus per excellencia dicitur est potens
sed modo erat contrario vel potentem quod cum miraculo
assensibus debet nam soli in potentes solent hec
desperacione in se manum convertere in sua viscera
. i. in se ipsos . s. in patres et fratres et cognatos suos qui
erant sua viscera vel in senatum quod sicud viscera
faciunt hominem vivere sic et sapientes sua doctrina
et suo exemplo vivere nos faciunt nisi in nos regna
ncat et in nisi senatores interfecerunt sua visce
ra et vita bona destruxerunt , vel viscera vocat vitale
quod unus quisque aliud alterius vita auferebat et est me
tonomia ponit eciam per effectu a superiori elemento

ignem calorem cuius sedes est cor, ab aere spiritus cuius sedes est pulmo, a terra et aqua alimentum et potum quarum sedes est sto-
machus. Invictique dextra contra id quod alia bella non contra ad istas esse utriusque romanorum quia contra ius victores
fuerunt in se manus suas occidendo verterunt quod solet facere desperatus sicut Aiax victus ira
sicut Dido impotens amoris et multi alii ut victi vel gravant ferienti victores eis gravius
ferunt et est aggravatio sceleris dextra dicit quia fortius ferit quam sinistra. Cognatasque acies
esse quod superius dixit plus quam civilia aliter non posset populo romano et bellum inter se et cum senatu
egisse quod nec soceri nec cognatos interfecissent nam sententiam eorum non approbo qui dicunt plus quam
civilia dictum esse per extraneos quia cum bellum inter solos cives potest extraneorum aggregatione
plura legisset nam ut saltem civium suorum tantum defensione aggregant. Rupto federe regni
quos principes hoc bellum fuerit his verbis determinat federa inter principes roma-
nos factum esse de romano regno non legitur nisi illud postea per pompeium et crassum et iulium cesarem
inter se fecisse dicitur ut rupto federe regni i. pace et concordia totius mundi qui regnum
erat romanorum totus enim mundus ut istum ut illum est secutus inde sequitur totis concussis
viribus orbis in commune nefas i. commune certamen non commune nefas quia non tantum ex-
tranei pertinuerunt contra cives nec tantum cognati contra non cognatos nec tantum populus
patriam defendens contra cesarem paratam impugnans ut in commune ne alter ducum iustior
alter iniustior videatur neutrum absolvit et causas obviam in se pares aquilas et pila minantia
pilis. Non quia augustus et legiones tradidit quas omnes funditus deletas sunt una eorum
sabino et cotte tradita legatis ambiorigis occisa est cum duabus partibus de iii milibus armenia ut
armenia sicut illud quod est in gallia recepit subito habuerunt duces omnes aquilis omnes occisi sunt
hic illud victor roma dolo fuso de sanguine vero cum adiacentium nemus invenit et ideo dicit illud signis
omnia signis i. duces duabus tres alie aut quintiliano tradite sunt et cum ipse cum et super hec
ageret in subiectis germaniis quarum legionibus occasus est quo dampno populus romanus
gravi motus in sanitate turbato cerebro clamabat quintiliane redde legiones augustus
dic pares aquilas i. iiii quattuor ex legionibus portabat quattuor aquile ut per hoc est quia
duces per pilas minores accipe quia non solum romani duces ex utraque fuerunt parte
sed et romani milites romana signa habebant i. aquilas quas in summitatibus astarum in
bello deferebat ut in vexillo eas pingebat ut quia dicitur desserebat cuius in media
est aquila pictum et genus teli rotundum ex omni parte scandentis et est proprium romanorum sicut
pelta amazonum et sarissa macedonum ut macedonum.

Arsacides rex parthorum retinuit per crassum interceptum.

Lucij annei Lucani poete liber primus incipit.

Bella per emathios plus quam ciuilia campos
Iusque datum sceleri canimus populumque potentem
In sua uictrici conuersum uiscera dextra
Cognatasque acies et rupto federe regni
Certatum totis concussi uiribus orbis
In commune nephas infestisque obuia signis
Signa pares aquilas et pila minantia pilis
Quis furor o ciues que tanta licencia ferri
Gentibus inuisis latium prebere cruorem
Cumque superba foret babilon spolianda tropheis
Ausonijs umbraque erraret crassus inulta
Bella geri placuit nullos habitura triumphos
Heu quantum terre potuit pelagique parari
Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextre
Unde uenit titan et nox ubi sidera condit
Quaque dies medius flagrantibus estuat horis
Et qua bruma rigens ac nescia uere remitti
Astringit scithicum glaciali frigore pontum
Sub iuga iam seres iam barbarus isset araxes
Et gens siqua iacet nascenti conscia nilo
Tunc si tantus amor belli tibi roma nefandi
Totum sub latias leges cum miseris orbem
In te uerte manus nondum tibi defuit hostis
At nunc semirutis pendent quod menia tectis
Urbibus ytalie lapsis quam ingentia muris
Saxa iacent nulloque domus custode tenetur

Rarus et antiquus habitator in urbibus errat
Orrida que dumis multosque inarata per annos
Esperia est. desuntque manus poscentibus arvis
Non tu pirre ferox nec tantis cladibus autor
Penus erit nulli penitus discendere ferro
Contingit alta sedent civilis vulnera dextre.
Quod si non aliam venturo fata neroni
Invenere viam magnoque eterna parantur
Regna dys celumque suo servire tonanti
Non nisi sevorum potuit post bella gigantum
Iam nichil o superi querimus scelera ipsa nephas
Hac mercede placent diros farsalia campos
Impleat et peni saturentur sanguine manes
Ultima funesta concurrant prelia munda
Hys cesar perusina fames mutineque labores
Accedant fatis et quas premit aspera classes
Leucas et ardenti servilia bella sub ethna
Multum roma tamen debes civilibus armis
Quod tibi res acta est. te cum statione peracta
Astra petes serus. plati regia celi
Excipiet gaudente polo seu sceptra tenere
Seu te flammigeros phebi conscendere currus
Telluremque nichil mutato sole timentem
Igne vago lustrare iuvat tibi numine ab omni
Cedetur iurisque tui natura relinquet
Quis deus esse velis ubi regna ponere mundi
Set neque in arctoo sedem tibi legeris orbe

Nec polus adusi calidus qua vergit austri
Vn tuam videas obliquo sidere roma
Etheris immensi partem si presseris vna
Sentiet axis onus · librati pondera celi
Orbe tene medio pars etheris illa sereni
Tota vacet nulle que obstent a cesare nubes
Tum genus humanum positis sibi consulat armis
Inque vicem gens omnis amet pax missa per orbem
Ferrea belligeri compescat limina iani
Sed michi iam numen nec si te pectore vates
Accipiam cirrea velim secreta moventem
Sollicitare deum bachum que avertere nisa
Tu satis ad vires romana in carmina dandas
Fert animus causas tantarum expromere rerum
Immensum que aperitur opus · quid in arma furentem
Impulerit populum · quod pacem excusserit orbi
Invida fatorum series · summis que negatum
Stare diu nimio que graves sub pondere lapsus
Nec se roma ferens · sic cum compage soluta
Secula tot mundi suprema coegerit ora
Antiquum repetens iterum chaos · omnia mixtis
Sidera sideribus concurrent ignea pontum
Astra petent · tellus extendere litora nolet
Excutiet que fretum · fratri contraria phebe
Ibit et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata · diem poscet sibi · tota discors

Machina diuulsi turbabit federa mundi
In se magna ruunt letis hunc numina rebus
Crescendi posuere modum · nec gentibus ullis
Commodat in populum terre pelagique potentem
Inuidiam fortuna suam · tu causa malorum
Facta tribus dominis communis roma · nec umquam
In turbam missi feralia federa regni
O · male concordes nimiaque cupidine ceci ·
Quid miscere iuuat uires : orbemque tenere
In medio : dum terra fretum terramque leuabit
Aer · et longi uoluent titana labores
Nox que diem celo totidem per signa sequetur ·
Nulla fides regni socijs omnisque potestas
Inpatiens consortis erit · nec gentibus ullis
Credite · nec longe fatorum exempla petantur ·
Fraterno primi maduere sanguine muri ·
Nec pretium tanti tellus pontusque furoris
Tunc erat · exiguum dominos commisit asilum ·
Temporis angusti mansit concordia discors ·
Pax fuit non sponte ducum · nam sola futuri
Crassus erat medius belli mora · qualiter undas
Qui secat et geminum gracilis mare separat ysmos
Nec patitur conferre fretum · si terra recedat
Ionium egeo frangeret mare · sic ubi seua
Arma ducum dirimens miserando funere crassus
Assirias lacio maculauit sanguine carras

Parthica romanos soluerunt dapna furores
Plus illa uobis acie quam creditis actum est
Arsacide uictis bellum ciuile dedistis
Diuiditur ferro regnum populique potentis
Que mare que terras que totum possidet orbem
Non cepit fortuna duos nam pignora iuncti
Sanguinis et diro ferales omine tedas
Abstulit ad manes parcarum iulia seua
Intercepta manu quod si tibi fata dedissent
Maiores in luce moras tu sola furentem
Inde uirum poteras atque hinc retinere parentem
Armatasque manus excusso iungere ferro
Ut generos soceris medie iunxere sabine
Morte tua discussa fides bellumque mouere
Permissum ducibus stimulos dedit emula uirtus
Tu noua ne ueteres obscurent acta triumphos
Et uictis cedat piratica laurea gallis
Magne times te iam series usisque laborum
Erigit inpaciensque loci fortuna secundi
Nec quemquam iam ferre potest cesarue priorem
Ponpeiusue parem quis iustius induit arma
Scire nephas magno se iudice quisque tuetur
Victrix causa dis placuit sed uicta catoni
Nec coiere pares alter uergentibus annis
In senium longoque toge tranquillior usu
Dedidicit iam pace ducem fameque petitor

Multa dare in vulgus · totus popularibus auris
Inpelli · plausuque sui gaudere theatri
Nec reparare novas vires · multumque priori
Credere fortune · stat magni nominis umbra
Qualis frugifero quercus sublimis in agro
Exuvias veteres populi sacrataque gestans
Dona ducum · nec iam validis radicibus herens
Pondere fixa suo est · nudosque per aera ramos
Effundens · trunco non frondibus efficit umbram
Et quamvis primo nutet casura sub euro
Tot circa silve firmo se robore tollant
Sola tamen colitur · sed non in cesare tantum
Nomen erat · nec fama ducis · sed nescia virtus
Stare loco · solusque pudor non vincere bello
Acer et indomitus quo spes quoque ira vocasset
Ferre manum et numquam temerando parcere ferro
Successus urgere suos · instare favori
Numinis · inpellens quicquid sibi summa petenti
Obstaret · gaudensque viam fecisse ruina
Comparatio Qualiter expressum ventis per nubila fulmen
Etheris impulsi sonitu mundique fragore
Emicuit · rupitque diem · populosque paventes
Terruit · obliqua perstringens lumina flamma
In sua templa furit · nullaque exire vetante
Materia · magnamque cadens magnamque revertens
Dat stragem late · sparsosque recolligit ignes

Hee ducibus cause suberant · sed publica belli
Semina · que populos semper mersere potentes
Namque ut opes nimias mundo fortuna subacto
Intulit · et rebus mores cessere secundis
Preda que et hostiles luxum suadere rapine
Non auro tectis ve modus · mensas que priores
Aspernata fames · cultus gestare decoros
Vix nuribus rapuere mares · fecunda virorum
Paupertas fugitur · totoque accersitur orbe
Quo gens quaeque perit · tunc longos iungere fines
Agrorum · et quondam duro sulcata camilli
Vomere · et antiquos curiorum passa ligones
Longa sub ignotis extendere rura colonis.
Non erat hiis populus quem pax tranquilla iuvaret.
Quem sua libertas immotis pasceret armis
Inde ire faciles, et quod suasisset egestas
Vile nefas · magnumque decus ferroque petendum
Plus patria potuisse sua · mensuraque iuris
Vis erat · hinc leges et plebiscita coacte
Et cum consulibus turbantes iura tribuni
Hinc rapti fasces precio · sectorque favoris
Ipse sibi populus · letalisque ambitus urbi
Annua venali referens certamina campo
Hinc usura vorax avidumque in tempore fenus
Et concussa fides et multis utile bellum
Iam gelidas cesar cursu superaverat alpes

Ingentes que animo motus bellumque futurum
Ceperat. ut ventum est parvi Rubiconis ad undas
Ingens visa duci patrie trepidantis imago
Clara per obscuram vultu mestissima noctem
Turrigero canos effundens vertice crines
Cesarie lacera nudisque astare lacertis
Et gemitu permixta loqui. quo tenditis ultra
Quo fertis mea signa viri. si iure venitis
Si cives huc usque licet. tunc perculit horror
Membra ducis. riguere come gressumque coercens
Languor in extrema tenuit vestigia ripa
Mox ait. o magne qui menia prospicis urbis
Tarpeia de rupe tonans. o frigiique penates
Gentis iulee. et rapti secreta quirini
Et residens celsa latialis iuppiter alba
Vestalesque foci. summique o numinis instar
Roma fave ceptis. non te furialibus armis
Persequor. en adsum victor terreque marique
Cesar ubique tuus. liceat modo nunc quoque miles.
Ille erit ille nocens qui me tibi fecerit hostem
Inde moras solvit belli. tumidumque per amnem
Signa tulit propere. sic squalentibus arvis
Estifere libies viso leo comminus hoste
Subsedit dubius. totam dum colligit iram
Mox ubi se seve stimulavit verbere caude
Erexitque iubam. vasto grave murmur hiatu
Infremuit. tum torta levis si lancea mauri

comparatio

Deserat aut laxum subeant venabula pectus
Per ferrum tanti securus vulneris exit
Fonte cadit modico parvisque impellitur undis
Puniceus rubicon cum fervida canduit estas
Perque imas serpit valles et gallica certus
Limes ab ausoniis disterminat arva colonis
Tum vires prebebat hiems atque augebat undas
Tercia iam gravido pluvialis cinthia cornu
Et madidis euri resolute flatibus alpes
Primus in obliquum sonipes opponitur amnem
Excepturus aquas molli tum cetera rumpit
Turba vado faciles iam fracti fluminis undas
Cesar ut adversam superato gurgite ripam
Attigit hesperie vetitis et constitit arvis
Hic ait hic pacem temerataque iura relinquo
Te fortuna sequor procul hinc iam federa sunto
Credimus fatis utendum est iudice bello
Sic fatus noctis tenebris rapit agmina ductor
Impiger et toto balearis verbere funde
Ocior et missa parthi post terga sagitta
Vicinumque minax invadit ariminum et ignes
Solis lucifero fugiebant astra relicto
Iamque dies primos belli visura tumultus
Exoritur seu sponte deum seu turbidus auster
Impulerat mestam tenuerunt nubila lucem
Constitit ut capto iussus deponere miles

Signa foro stridor lituum clangorque tubarum
Non pia concinuit cum rauco classica cornu
Rupta quies populi stratisque excita iuventus
Diripuit sacris afixa penatibus arma
Que pax longa dabat nuda iam crate fluentes
Invadit clipeos curvataque cuspide pila
Et scabros nigre morsu rubiginis enses
Ut note fulsere aquile romanaque signa
Et celsus medio conspectus in agmine cesar
Deriguere metu gelidus pavor occupat artus
Et tacito mutos volvunt in pectore questus
O male vicinis hec menia condita gallis
O tristi dampnata loco pax alta per omnes
Et tranquilla quies populos nos preda furentum
Primaque castra sumus melius fortuna dedisses
Orbe sub eoo sedem gelidaque sub arcto
Errantesque domos latii quam claustra tueri
Nos primi senonum motus cimbrumque furentem
Vidimus et martem libies cursumque furoris
Teuthonici quociens roma fortuna lacessit
Hac iter belli gemitu sic quisque latenti
Non ausus gemuisse palam vox nulla dolori
Credita sed quantum volucres cum bruma coercet
Rura silent mediusque tacet sine murmure pontus
Tanta quies noctis gelidas lux solverat umbras
Ecce faces belli dubieque in prelia menti

Urgentes addunt stimulos cunctasque pudoris
Rumpunt fata moras. iustos fortuna laborat
Esse ducis motus et causas inuenit armis
Expulit ancipiti discordes urbe tribunos
Victo iure minax iactatis curia gracchis
Hos iam mota ducis uicinaque signa petentes
~~Hac uice est belli ueritu sit quisque latenti~~
Audax uenali comitatur curio lingua
Vox quondam populi · libertatemque tueri
Ausus et armatos plebi miscere potentes
Utque ducem uarias uoluentem pectore curas
Conspexit · dum uoce tue potuere iuuari
Cesar ait partes · quamuis nolente senatu
Traximus imperium · tunc cum mihi rostra tenere
Ius erat · et dubios in te transferre quirites
At postquam bello leges siluere subacte
Pellimur e patriis laribus · patimurque uolentes
Exilium · tua nos faciet uictoria ciues
Dum trepidant nullo firmate robore partes
Tolle moras · semper nocuit differre paratis
Par labor atque metus precio maiore petuntur
Bellantem geminis tenuit te gallia lustris
Pars quota terrarum · facili si prelia pauca
Gesseris euentu · tibi roma subegerit orbem
Nunc neque te longi remeantem pompa triumphi

Livor edax tibi cuncta negat / gentesque subactas

Exegit. haut sacras poscunt capitolia lauros
Vix impune feres. socerum depellere regno
Decretum est genero. partiri non potes orbes
Solus habere potes. sic postquam fatus et ipsi
In bellum prono tantum tamen addidit irae
Accenditque ducem. quantum clamore iuvatur
Eleus sonipes. quamvis iam carcere clauso
Immineat foribus pronusque repagula laxet
Convocat armatos extemplo ad signa manipulos
Ut que satis trepidum turba coeunte tumultum
Composuit vultu dextraque silentia iussit
Bellorum o socii qui mille pericula martis
Mecum ait experti. decimo iam vincitis anno
Hoc cruor arctois meruit diffusus in arvis
Vulnera que et mortes hyemes que sub alpibus actae
Non secus ingenti bellorum roma tumultu
Concutitur quam si penus transcenderet alpes
Anibal. impletur validis tyrone cohortes
(metonomia) In classem cadit omne nemus. terra que marique
Iussus caesar agi. quid si mihi signa iacerent
Marte sub adverso. ruerent que in terga feroces
Gallorum populi. nunc cum fortuna secundis
Mecum rebus agat. superique ad summa vocantes
Temptamur. veniat longa dux pace solutus
Milite cum subito. partes que in bella togatae

Marcellus que loquax et nomina uana catonis
Scilicet extremi pompeium emptique clientes
Continuo per tot satiabunt tempora regno
Ille reget currus non dum pacientibus annis
Ille semel raptos numquam dimittet honores.
Quid iam rura querar totum suppressa per orbem
Ac iussam seruire famem · quis castra timenti
Nescit mixta foro gladii cum triste micantes
Iudicium insolita trepidum cinxere corona
Atque auso medias perrumpere milite leges
Pompeiana reum clauserunt signa milonem
Nunc quoque ne lapsum teneat priuata senectus
Bella nephanda parat · suetus ciuilibus armis
Ut docilis sullam scelerum uicisse magistrum
Ut que fere tigres numquam posuere furores
Quas nemore hyrcano matrum dum lustra secuntur
Altus cesorum cruor pavit armentorum
Sic et sullanum solito tibi lambere ferrum
Durat magne sitis · nullus semel ore receptus
Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces ·
Quem tamen inueniat tam longa potencia finem
Quis scelerum modus est · ex hoc iam te improbe regno
Ille tuus saltem doceat discedere sulla
Post cilicas ne uagos et lassi pontica regis
Prelia barbarico uix consummata ueneno

Ultima pompeio dabitur prouincia cesar

Et non uictrices aquilas deponere iussus

Paruerim/ si michi merces erepta laboris e/

His saltem longi non cum duce premia belli

Reddantur. miles sub quolibet iste triumphet

Conferet exangwis quo se post bella senectus

Que sedes erit emeritis/ que rura dabuntur

Que noster ueteranus aret que menia fessis.

An melius fient pirate magne coloni

Tollite iam pridem uictricia tollite signa

Viribus utendum est quas fecimus arma tenenti

Omnia dat qui iusta negat. nec numina deerunt

Nam nec preda meis neque regnum queritur armis

Detrahimus dominos urbi seruire paratae.

Dixerat ac dubium non claro murmure uulgus

Secum incerta fremit. pietas patriique penates

Quamquam cede feras mentes animosque tumentes

Frangunt. sed diro ferri reuocantur amore

Ductoris que metu. summi tum munera pili

Lelius emeriti gestans insignia doni

Seruati ciuis referentem premia quercum.

Si licet exclamat. romani maxime rectoris

Nominis. et ius est ueras exprimere uoces

Quod tam lenta tuas tenuit patientia uires

Conquerimur. deerat ne tibi fiducia nostri

Dum movet hec calidus spirantia corpora sanguis
Et dum pila valent fortes torquere lacerti
Degenerem patiere togam · regnumque senatus
Usque adeo miserum est civili vincere bello
Duc age per scithie populos per inhospita sirtis
Litora per calidas libies sicientis arenas
Hec manus ut victum post terga relinqueret orbem
Occeani tumidas remo compescuit undas
Fregit et arthoo spumantem vertice renum
Jussa sequi tam posse michi quam velle necesse est
Nec civis meus est in quem tua classica cesar
Audiero · per signa decem felicia castris
Perque tuos iuro quocumque ex hoste triumphos
Pectore si fratris gladium iuguloque parentis
Condere me iubeas · plenevque in viscera partu
Coniugis · invita peragam tamen omnia dextra
Si spoliare deos · ignemque inmittere templis
Numina miscebit castrensis flamma monete
Castra super tusci si ponere tibridis undas
Hesperios audax veniam metator in agros
Tu quoscumque voles in planum effundere muros
Hiis aries actus disperget saxa lacertis
Illa licet penitus tolli quam iusseris urbem
Roma sit · hiis cuncte simul assensere cohortes

Elatas quod alte quercus ad bella vocaret
Promisere manus. ut tantus ad ethera turbo
Quantum pinus agit boreas cum traxit ab Osse
Rupibus incubuit curvato robore pressa
Fit sonus. aut rursus redeuntis in ethera silve
Cesar ut acceptum tam prono milite bellum
Fataque ferre videt. ne quo languore moretur
Fortunam. sparsas per gallica rura cohortes
Evocat. et Romam motis petit undique signis
Deseruere cavo tentoria fixa Lemanno
Castraque que Vogesi curvam super ardua rupem
Pugnaces pictis cohibebant Lingones armis.
Hii vada liquerunt Isare qui gurgite ductus
Per tam multa suo. fame maioris in amnem
Lapsus ad equoreas nomen non pertulit undas.
Solvuntur flavi longa statione Ruteni
Mitis Atax Latias gaudet non ferre carinas
Finis et Hesperie promoto limite Varus.
Quaque sub Herculeo sacratus numine portus
Urget rupe cava pelagus. non Chorus in illum
Ius habet. aut Zephirus. solus sua litora turbat
Circius. et tuta prohibet statione Monoeci
Quaque iacet litus dubium quod terra fretumque
Vendicat alternis vicibus cum funditur ingens
Oceanus. vel cum refugis se fluctibus aufert

Ventus ab extremo pelagus sic axe volutet
Destituatque ferens, an sidere mota secundo
Tethyos unda vage lunaribus estuat horis,
Flammiger an Titan ut alentes hauriat undas
Erigat oceanum fluctusque ad sidera tollat,
Querite quos agitat mundi labor. at michi semper
Tu quecumque movens tam crebros causa meatus
Ut superi voluere lates. tunc rura Nemetis
Qui tenet et ripas Satiri qua litore curvo
Molliter admissum claudit Tarbellicus equor
Signa movet, gaudetque amoto Santonus hoste
Et Bituri longisque leves Saxones in armis
Optimus excusso Leucus Remusque lacerto
Optima gens flexis in gyrum Sequana frenis
Et docilis rector monstrati Belga covinni
Arvernique ausi Latios se fingere fratres
Sanguine ab Iliaco populi, nimiumque rebellis
Nervius et cesi pollutus sanguine Cotte
Et qui te laxis imitantur Sarmata bracis
Vangiones Batavique truces quos ere recurvo
Stridentes acuere tube, qua Cinga pererrat
Gurgite, qua Rodanus raptum velocibus undis
In mare fert Ararim, qua montibus ardua summis
Gens habitat cana pendentes rupe Gebennas
Tu quoque letatus converti prelia Trevir.

Et nunc tonse ligur quondam per colla decora
Crinibus effusis toti prelate comate
Et quibus inmitis placatur sanguine diro
Theutates horrensque feris altaribus esus
Et taranis scithice non mitior ara diane
Vos quoque qui fortes animas belloque peremptas
laudibus in longum vates dimittitis evum
Plurima securi fudistis carmina bardi
Et vos barbaricos mores ritusque sinistrum
Sacrorum driade positis repetistis ab armis
Solis nosse deos et celi numina vobis
Haut solis nescire datum est nemora alta remotis
Incolitis lucis vobis auctoribus umbre
Non tacitas herebi sedes ditisque profundi
Pallida regna petunt regit idem spiritus artus
Orbe alio longe canitis si cognita vite
Mors media est certe populi quos despicit arctos
Felices errore suo quos ille timorum
Maximus haut urget leti metus inde ruendi
In ferrum mens prona viris animeque capaces
Mortis et ignavum rediture parcere vite
Et vos crinigeros bellis arcere thaycos
Oppositi petitis romam renique feroces
Deseritis ripas et apertum gentibus orbem
Cesar ut inmense collecto robore vires

Audendi maiora

Audendi maiora fidem fecit per omnes
Spargitur ytaliam uicinaque menia complet.
Vana quoque ad ueros accessit fama timores
Irrupitque animos populi cladem que futuram
Intulit et uelox properantis nuntia belli
Innumeras soluit falsa in preconia linguas.
Est qui tauriferis ubi se meuania campis
Explicat audaces ruere in certamina turmas
Afferat et qua nar tyberino inlabitur amni
Barbaricas seui discurrere cesaris alas
Ipsum omnes aquilas collataque signa ferentem
Agmine non uno densisque incedere castris
Nec qualem meminere uident maiorque ferusque
Mentibus occurrit uictoque inmanior hoste
Hunc inter renum populos alpesque iacentes
Finibus artois patria que a sede reuulsos
Pone sequi iussamque feris a gentibus urbem
Romano spectante rapi. Sic quisque pauendo
Dat uires fame nulloque auctore malorum
Que finxere timent. nec solum uulgus inani
Percussum terrore pauet. sed curia et ipsi
Sedibus exiluere patres. inuisa que belli
Consulibus fugiens mandat decreta senatus
Tum que tuta petat et que metuenda relinquat
Incerti quo quemque fuge tulit impetus urget
Precipitem populum. serie que herentia longa

Agmina precipitant credas aut tecta nephandas
Corripuisse faces aut iam quatiente ruina
Nutantes pendere domos. sic turba per urbem
Precipiti limphata gradu uelud unica rebus
Spes foret afflictis patrios excedere muros
Inconsulta ruit. qualis cum subitus auster
Repulit a libicis immensum sirtibus equor
Fracta que ueliferi sonuere pondera mali
Desilit in fluctus deserta puppe magister
Nauita que nondum sparsa compage carine
Naufragium sibi quisque facit. sic urbe relicta
In bellum fugit. nullum iam languidus euo
Evaluit reuocare parens coniunxue maritum
Fletibus aut patrii dubie dum uota salutis
Conciperent tenuere lares. nec limine quisquam
Hesit et extremo tunc forsitan urbis amate
Plenus abit uisu. ruit irreuocabile vulgus
O faciles dare summa deos eademque tueri
Difficiles urbem populis uictisque frequentem
Gentibus et generis coeat si turba capacem
Humani facilem uenturo cesare predam
Ignaue liquere manus. cum pressus ab hoste
Clauditur externis miles romanus in oris
Effugit exiguo nocturna pericula uallo
Et subitus rapti munimine cespitis agger

Prebet securos intra tua sompnos
Tu tantum audito bellorum nomine roma
Desereris · nox una tuis non credita muris ·
Danda tamen venia est tantorum dapna pavori
Ponpeo fugiente timent · tu ne qua futuri
Spes saltem trepidas mentes levet addita fati
Peioris manifesta fides · superi que minaces
Prodigiis terram implerunt et ethera pontum
Ignota que obscure viderunt sidera noctes ·
Ardentem que polum flammis celo que volantes
Obliquas per inane faces · crinem que timendi
Sideris et terris mutantem regna comete ·
Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno ·
Et varias ignis denso dedit aere formas ·
Nunc iaculum longo · nunc sparso lumine lampas
Emicuit celo : tacitum sine nubibus ullis
Fulmen in arthois rapiens de partibus ignem
Percussit laciale caput · stelle que minores
Per vacuum solite noctis decurrere tempus
In medium venere diem · cornu que coacto
Iam phebe toto fratrem cum redderet orbe
Terrarum subita percussa expalluit umbra
Ipse caput medio titan cum ferret olimpo
Condit ardentes atra caligine currus ·
Involuit que orbem tenebris gentes que coegit

Desperare diem · qualem fugiente per ortus
Sole tieste noctem duxere micene
Ora ferox sicule laxavit mulciber ethne
Nec tulit in celum flammas · sed vertice prono
Ignis in hesperium cecidit latus · atra caribdis
Sanguineum fundo torsit mare · flebile sevi
Latravere canes · vestali raptus ab ara
Ignis · et ostendens confectas flamma latinas
Scinditur in partes · geminoque cacumine surgit
Thebanos imitata rogos · tunc cardine tellus
Subsedit · veteremque iugis nutantibus alpes
Discussere nivem · thetis maioribus undis
Hesperiam calpem summumque implevit adalanta
Indigetes flevisse deos · urbisque laborem
Testatos sudore lares · delapsaque templis
Dona suis · dirasque diem fedasse volucres
Accipimus · silvisque feras sub nocte relictis
Audaces media posuisse cubilia roma
Tum pecudum faciles humana ad murmura lingue
Monstrosique hominum partus · numeroque modoque
Membrorum matremque suus conterruit infans
Diraque per populum cumane carmina vatis
Vulgantur · tum quos sectis bellona lacertis
Seva movet cecinere deos · crinemque rotantes
Sanguineum populis ululare tristia galli ·

Compositis plene gemuerunt ossibus urne

Tunc fragor armorum magneque per avia voces

Audite nemorum venientes cominus umbre

Quique colunt iunctos extremis menibus agros

Diffugiunt · ingens urbem cingebat herinis

Excuciens pronam flagranti vertice pinum

Stridentesque comas : thebanam qualis agaven

Inpulit · aut sevi cum torsit tela ligurgi

Eumenis · aut qualem iussu iunonis inique

Orruit alcides viso iam dite megeram.

Insonuere tube · et quanto clamore cohortes

Miscentur tantum nox atra silentibus umbris

Edidit · e medio visi consurgere campo

Tristia sullani cecinere oracula manes

Tollentemque caput gelidas marium ad undas

Agricole marium fracto fugere sepulcro

Hec propter placuit tuscos de more vetusto

Acciri vates : quorum qui maximus evo

b Fulminis edoctus motus venasque calentes

a Arrunus incoluit deserte menia luce :

Fibrarum et monitus volitantis in aere penne

Monstra iubet primum que nullo semine discors

Protulerat natura rapi · sterilique nefandos

Ex utero fetus in fastis urere flammis

Mox iubet et totam pavidis a civibus urbem

Ambiri · et festo purgantes menia lustro

Longa per extremos pomeria cingere fines
Pontifices sacri quibus est permissa potestas
Turba minor ritu sequitur succincta gabino
Vestalemque chorum ducit vittata sacerdos
Troyanam soli cui fas vidisse minervam
Tum qui fata deum secretaque carmina servant
Et lotam parvo revocant almone cibelem
Et doctus volucres augur servare sinistras
Septemvirque epulis festus titiique sodales
Et salius leto portans ancilia collo
Et tollens apicem generoso vertice flamen
Dumque illi effusam longis anfractibus urbem
Circumeunt arrunts dispersos fulminis ignes
Colligit et terre mesto cum murmure condit
Datque locis numen sacris tunc admovet aris
Electa cervice marem iam fundere bachum
Ceperat obliquoque molas inducere cultro
Impatiensque diu non grati victima sacri
Cornua succincti premerent cum torva ministri
Deposito victum prebebat poplite collum
Nec cruor emicuit solitus sed vulnere laxo
Diffusum rutilo dirum pro sanguine virus
Palluit attonitus sacris feralibus arrunts
Atque iram superum raptis quesivit in extis
Terruit ipse color vatis nam pallida tetris

simulacrum minerve apportatum a troya

Viscera tincta notis · gelidusque infecta cruore ·
Plurimus asperso variabat sanguine livor ·
Cernit tabe iecur madidum · venasque minaces
Hostili de parte videt pulmonis anheli
Fibra latet parvusque secat vitalia limes
Cor iacet et saniem per hyantes viscera rimas
Emittunt · produntque suas omenta latebras
Quodque nefas nullis impune apparuit extis
Ecce videt capiti fibrarum increscere molem
Alterius capitis · pars egra · et marcida pendet
Pars micat / et celeri venas movet improba pulsu
His ubi concepit / magnorum fata malorum
Exclamat · vix fas superi quecumque movetis
Prodere me populis · nec enim tibi summe litavi
Iuppiter hoc sacrum · cesique in pectora tauri
Inferni venere dei : non fanda timemus
Sed venient maiora metu dii visa secundent ·
Et fibris sit nulla fides · sed conditor artis
Finxerit ista Tages · flexa sic omina Tuscus
Involvens multaque tegens ambage canebat
At Figulus cui cura deos secretaque celi
Nosse fuit · quem non stellarum Egyptia Memphis
Equaret visu numerisque moventibus astra
Aut hic errat ait nulla cum lege per evum
Mundus et incerto discurrunt sidera motu

Aut si fata movet · urbi generique paratur
Humano matura lues · terre ne dehiscent
Subsidentque urbes · an tollet fervidus aer
Temperiem · segetes tellus infida negabit ·
Omnis an effusis miscebitur unda venenis ·
Quod cladis genus · o superi · qua peste paratis
Sevitiam : extremi multorum tempus in unum
Convenere dies : summo si frigida celo
Stella nocens nigros Saturni accenderet ignes
Deucalioneos fudisset aquarius imbres
Totaque diffuso latuisset in equore tellus
Si sevum radiis nemeum phebe leonem
Nunc premeres toto fluerent incendia mundo
Succensusque tuis flagrasset curribus ether ·
Hi cessant ignes · tu qui flagrante minacem
Scorpion incendis cauda · chelasque peruris
Quid tantum gradive paras · nam mitis in alto
Juppiter occasu premitur · venerisque salubre
Sidus hebet motuque celer cilenius haeret
Et celum mars solus habet : cur signa meatus
Deseruere suos · mundoque obscura feruntur
Ensiferi nimium fulget latus orionis ·
Imminet armorum rabies ferrique potestas
Confundet ius omne manu · scelerique nefando

Nom erit virtus multos q exibit i annos
Hic furor et supos quid pdest poscere fine
Cu dño pax ista venit duc roma malor
Continua seriem cladeq i tpa multa
Extrahe civili tantu iam libera bello
Terruerant satis hec pavidam psagia plebem
Set maiora pmunt nã qualis vtice pindi
Edonis ogigio decurrit plena lieo
Talis et attonitam rapit matrona p urbe
Vocibus his pdes urgente pectora phebu
Quo feror o pean qua me sup ethera raptam
Constituis terra video pagea nivosis
Cana iugis latos q hemi sub rupe phylippos
Quis furor hic o phebe doce quo tela manusq
Romane miscent acies bellu q sine hoste e
Quo diversa feror primos me ducis i ortus
Qua mare lagei mutat gurgite nili
Hunc ego fluminea deformis truncus arena
Qui iacet agnosco dubiam sup equore sirtim
Arentem q feror libiem quo tristis erinis
Transtulit emathias acies nunc desup alpis
Nubifere colles atq aeream pirene
Abripim patrie sedes remeam in urbis
Impia q i medio p agunt bella senatu
Consurgunt iterum partes iterum totu q p orbe
Rursus eo nova da m cerne litora ponti

Tellurem q(ue) noua(m) uidi iam phebe philippos
Hec ait (et) lasso iacuit deserta furore

In hoc secundo libro continentur [illegible] questio romanorum de bellis futuris postea consilium sapientum ut putat Bruti et Catonis postea [illegible] multarum Cesaris et Pompei [illegible] Pompeii quinto fuga eius [illegible] Cesaris [illegible] Pompei ab Ytalia

Iamq(ue) ire patuere deum manifestaq(ue) belli
Signa dedit mundus leges q(ue) federa rerum
Prescia monstrifero uertit natura tumultu
Indixitq(ue) nefas, cur hanc tibi rector olimpi
Sollicitis uisum mortalibus addere curam
Noscant uenturas ut dira p(er) omina clades.
Siue parens rerum cum primum informia regna
Materiamq(ue) rudem flamma cedente recepit
Fixit in eternum causas qua cuncta coercet
Se quoq(ue) lege tenens (et) secula iussa ferentem
Fatorum inmoto diuisit limite mundum
Siue nichil positum est (et) fors incerta uagatur
Fertq(ue) refertq(ue) uices (et) habet mortalia casus
Sit subitum quodcumq(ue) paras sit ceca futuri
Mens hominum fati liceat sperare timenti
Ergo ubi concipiunt quantis sit cladibus urbi
Constatura fides superum ferale p(er) urbem
Iustitium latuit plebeio tectus amictu
Omnis honos nullos comitata e(st) purpura fasces
Tunc questus tenuere suos magnus q(ue) p(er) omnes
Errauit sine uoce dolor. sic funere primo

Attonite tacuere domus · cum corpora no dum
Conclamata iacent · nec mater crine soluto
Exigit ad seuos famularum brachia planctus
Set cum membra premit fugiente rigentia uita
Vultus que exanimes · oculos que in morte minaces
Nec dum est ille dolor · sed iam metus incubat amens
Miratur que malum · cultus matrona priores
Deposuit · meste que tenent delubra caterue
Hee lacrimis spersere deos · hee pectora duro
Afflixere solo · laceras que in limine sacro
Attonite fudere comas · uotis que uocari
Assuetas crebris feriunt ululatibus aures
Nec cuncte summi templo iacuere tonantis
Diuisere deos · et nullis defuit aris
Inuidiam factura parens · quarum una madentes
Scissa genas planctu liuentibus atra lacertis
Nunc ait o misere contundite pectora matres
Nunc laniate comas · neue hunc differte dolorem
Et summis seruate malis · nunc flere potestas
Dum pendet fortuna ducum · cum uicerit alter
Gaudendum est · his bellorum stimulis dolor ipse lacessit
Nec non bella uiri diuersa que castra petentes
Effundunt iustas in numina seua querelas
O misere sortis quia non in punica nati
Tempora Cannarum fuimus · Trebie que iuuentus
Non pacem petimus superi date gentibus iras

Nunc urbes excite feras · coniuret in armis
Mundus achamenijs decurrant medica susis
Agmina · massagetem scithicus non alliget hister
Fundat ab extremo flauos aquilone sueuos
Albis · et indomitum reni caput · omnibus hostes
Reddite nos populis et ciuile auertite bellum
Hinc dacus premat · in getes occurrat hyberis
Alter ad eoas hic uertat signa pharetras
Nulla uacet tibi roma manus · uel perdere nomen
Si placet hesperium superi collapsus in ignes
Plurimus ad terram per fulmina decidat ether
O seue parens utrasque simul partesque duces que
Dum nondum meruere feri · tanto ne nouorum
Prouentu scelerum querunt uter imperet urbi
Vix tanti fuerat ciuilia bella mouere
Vt neuter · tales pietas peritura querelas
Egerit · at miseros angit sua cura parentes
Oderunt grauis uiuacia fata senecte
Seruatos iterum bellis ciuilibus annos
Atque aliquis magno querens exempla timore
Non alios inquit motus tunc fata parabant
Cum post teutonicos uictor libicos que triumphos
Exul limosa marius caput abdidit ulua
Stagna auidi texere soli · laxe que paludes
Depositum fortuna tuum · mox uincula ferri

Exedit senem · longus qui mactavit peos
Consul vetusta felix moritur in urbe
Penas ante dabat scelerum mors ipsa refugit
Sepe virum · fremitusque hostis concessa potestas
Sanguinis invisi · primo qui cedis in ictu
Diriguit · ferrumque manu torpente remisit
Viderat in mensam tenebroso in carcere lucem
Terribilesque deos sceleri · mariumque futurum
Audieratque pavens · fas hoc contingere non est
Colla tibi · debet multas hic legibus evi
Ante suam mortes · vanum depone furorem
Si libet ulcisci delete funera gentis
Hunc cimbri servate senem · non ille favore
Numinis ingenti superum protectus ab ira
Vir ferus et romam cupienti perdere fato
Sufficiens · idem pelago delatus iniquo
Hostilem in terram · vacuisque mapalibus actus
Nuda triumphati iacuit per regna iugurte
Et penos pressit cineres · solacia fati
Cartago mariusque tulit · pariterque iacentes
Ignovere deis · libicas ibi colligit iras
Ut primum fortuna redit · servilia solvit
Agmina · conflato sevas ergastula ferro
Exeruere manus · nulli gestanda dabantur
Signa ducis · nisi qui scelerum iam fecerat usum

Abstulerat q[ua]m nulla nefas · p[ro] fata quis ille
Quis fuit dies · marius quo menia victor
Corripuit · quantoq[ue] gradu mors seva cucurrit
Nobilitas cum plebe perit · late q[ue] vagatur
Ensis · et a nullo revocatu[m] pectore ferru[m] ·
Stat cruor in templis · multaq[ue] rubentia cede
Lubrica saxa madent · nulli sua p[ro]fuit etas ·
Non senis extremu[m] piguit vergentib[us] annis
Precipitasse diem · nec p[ri]mo i[n] limine vite
Infantis miseri nascentia rumpere fata
Crimine quo parvi cedem potuere mereri
Set satis est iam posse mori · trahit ip[s]e furoris
Impetus · et visu[m] lenti quesisse nocentem
Innumeru[m] pars magna perit · rapuit q[ue] cruent[us]
Victor ab ignota vult[us] cervice recisos
Dum vacua pudet ire manu · spes una salutis
Oscula pollute fixe trementia dextre
Mille licet gladii mortis nova signa sequ[a]ntur
Degener o populus · vix secula longa decoru[m]
Sic meruisse viris · nec du[m] breve dedec[us] evi
Et vitam du[m] silla redit · cui vulnera vulgi
Flere vacat · vix te sparsu[m] p[er] viscera · bebi
Innumeras inter carpentis membra corone
Discessisse manus · ut te p[re]sage maloru[m]
Antoni cui[us] laceri pendentia canis
Ora ferens miles · feste rorantia mense

Lucan[us]

Inuehit lucan[us] contra romanos

Inposuit truncos lacerauit fimbria cesso

Seua tribunicio maduerunt robora tabo

Te quoque neglectum uiolate sceuola dextre

Ante ipsum penetrale dee semperque calentes

Mactauere focos parvum sed fessa senectus

Sanguinis effudit iugulo flammisque pepercit

Septimus exequitur repetitis fascibus annus

Ille fuit uite mario modus omnia passo

Que peior fortuna potest atque omnibus uso

Que melior mensoque hominis quid fata pararent

Iam quot apud sacri cecidere cadauera portum

Aut collina tulit stratas quot porta cateruas

Tum cum pene caput mundi rerumque potestas

Mutauit translata locum samnis romana que samnis

Ultra caudinas sperauit uulnera furcas

Silla quoque immensis accessit cladibus ultor

Ille quod exiguum restabat sanguinis urbi

Hausit dumque nimis iam putrida membra recidit

Excessit medicina modum nimiumque secuta est

Qua morbi duxere manus perire nocentes

Set cum iam soli possent superesse nocentes

Tunc data libertas odiis resolutaque legum

Frenis ira ruit non uni cuncta dabantur

Set fecit sibi quisque nephas semel omnia uictor

Iusserat infandum domini per uiscera ferrum

Exegit famulus nati maduere paterno

Sanguine · certatum est cui ceruix cesa parentis
Cederet · in fratrum cadere premia fratres
Busta repleta fuga · permista que uiua sepultis
Corpora · nec populum latebre cepere ferarum
Hic laqueo fauces elisa que guttura fregit
Hic se precipiti iaculatus pondere dura
Desiluit percussus humo · mortes que cruento
Victori rapuere suas · hic robora busti
Extruit ipse sui · nec dum omni sanguine fuso
Desilit in flammas · et dum licet occupat ignes.
Colla ducum pilo trepidam gestata per urbem
Et media congesta foro · cognoscitur illic
Quicquid ubique latet · scelerum non tracia tantum
Vidit bistonii stabulis pendere tyranni
Postibus anthei libie · nec grecia merens
Tam laceros artus pisea fleuit in aula ·
Cum iam tabe fluunt confusa que tempore multo
Amisere notas · miserorum dextra parentum
Colligit · et pauido subducit cognita furto
Me que ipsum memini cesi deformia fratris
Ora rogo cupidum uetitis que imponere flammis
Omnia sillane lustrasse cadauera pacis
Per que omnes truncos cum qua ceruice recisum
Conueniat quesisse caput · quid sanguine manes
Placatos catuli referam · cum uictima tristes
Inferias mari forsan nolentibus umbris

Pendit in expleto non tanda pictula busto
Cum laceros artus equataque vulnera membris
Vidimus et toto quamvis in corpore ceso
Nil anime letale datum moremque nefande
Dirum sevicie pereuntis parcere morti
Avulse cecidere manus exectaque lingua
Palpitat et muto vacuum ferit aera motu
Hic aures alius spiramina naris adunce
Amputat ille cavis evolvit sedibus orbes
Ultimaque effodit spectatis lumina membris
Vix erit ulla fides tam sevum crimen unum
Tot penas cepisse caput sic mole ruine
Fracta sub ingenti miscentur pondere membra
Nec magis informes veniunt ad litora trunci
Qui medio periere freto quid perdere fructum
Iuvit et ut vilem Marii confundere vultum
Ut scelus hoc Sulle cedesque ostensa placeret
Agnoscendus erat vidit Fortuna colonos
Prenestina suos cunctos simul ense receptos
Unius populum pereuntem tempore mortis
Tunc flos Hesperie Latii iam sola iuventus
Concidit et misere maculavit ovilia Rome
Tot simul infesto iuvenes occumbere leto
Sepe fames pelagique furor subiteque ruine
Aut celi terreque lues aut bellica clades
Numquam pena fuit sed si iuvenes agmina vulgi

Inter z exangues · immissa morte catervas
Victores morie manu · vix cede pacta
Procumbunt · dubia qz labant cervice · sz illos
Magna premit strages · pagunt qz cadavera pte
Cedis · viva graves elidunt corpora trunci
Intrepidus tanti sedit securus ab alto
Spectator sceleris · miseri tot milia vulgi
Non timuit iussisse mori · congesta recepit
Omnia tirrenus sullana cadavera gurges ·
In fluvium primi cecidere · i corpora summi
Precipites hesere rates · z strage cruenta
Interrupta suo fluxerunt equore partes
Ad molem stetit unda sequens · iam sanguis alti
Vis sibi fecit iter · campuz qz effusa p omne
Precipiti qz ruens · tiberia i flumia rivo
Herentes adiuvit aquas · nec iam alveus amne
Nec retinent ripe · reddit qz cadavera campo ·
Tandem tirrenas vix eluctatus in undas
Sanguine ceruleum torrenti dividit equor ·
Hys ne salus rerum felix hys silla vocari ·
Hys meruit tumuluz medio sibi tollere campo
Hec rursus paciendia manent · hoc ordine belli
Ibit · hic stabit civilis exit armis ·
Quamqz agitent graviora metus · multu qz coit
Humani generis maiore in plia dapno
Exulib mariis bellorum maxima merces

Roma recepta fuit · nec plus victoria Sulle
Prestitit in iussas perimus quam tollere partes
Hos alio fortuna vocas · olim quam potentes
Continuit · neutri cuilibet bella moveret
Conventus talia fuit sic mesta senectus
Preteriti quam memor flebat metuens quam futuri
At non magnanimi percussit pectora bruti
Terror et in tanta pavidi formidine motus
Pars populi lugentis erat · sed nocte sopora
Parrasis obliquos helice cum verteret axes
Atria cognati pulsat non ampla catonis
Invenit insompni volventem publica cura
Facta virum casusque urbis cunctisque timentem
Securumque sui farique his vocibus orsus
Omnibus expulse terris olim quam fugata
Virtutis iam sola fides · quam turbine nullo
Excutiet fortuna tibi · tu mente labentem
Dirige me dubium · certo tu robore firma
Namque alii magnum vel cesaris arma sequantur
Dux bruto cato solus eris · pacem ne tueris
In tu causa tenens dubio vestigia mundi
An placuit ducibus scelerum populique furentis
Cladibus immixtum causae dissolvere bellum
Quemque sue rapiunt scelerata in prelia cause
Hos polluta domus · leges quam in pace timende
Hos ferro fugienda fames mundique ruine

Permiscenda fides. Nullum furor egit in arma
Castra petunt magna victi mercede tibi uni
Per se bella placent. Quid tot durasse per annos
Profuit immunem corrupti moribus evi
Hoc solum longe pretium virtutis habebis
Accipient alios facient te bella nocentem
Nec tantum o superi liceat feralibus armis
Has etiam movisse manus nec pila lacertis
Missa tuis ceca telorum in nube ferantur
Nec tanta incassum virtus eat. Ingerit omnis
Se belli fortuna tibi. Quis nolit ab isto
Ense mori quamvis alieno vulnere labens
Et scelus esse tuum. Melius tranquilla sine armis
Ocia solus ages sicud celestia semper
Inconcussa suo volvantur sidera lapsu
Fulminibus propior terre succenditur aer
Imaque telluris ventos tractusque coruscos
Flammarum accipiunt. Nubes excedit olimpus
Lege deum minimas rerum discordia turbat
Pacem magna tenent. Quam lete cesaris aures
Accipient tantum venisse in prelia civem
Nam prelata suis numquam diversa dolebit
Castra ducis magni. Nimium placet ipse catoni
Si bellum civile placet. Pars magna senatus
Et dux privato gesturus prelia consul
Sollicitant proceres. Quibus adde catonem

Sub iuga pompei

Sub iuga pompei totum iam liber in orbem
Solus erit cesar et quod si pro legibus arma
Ferre iuvat patriis libertatemque tueri
Nunc neque pompei brutum nec cesaris hostem
Post bellum victoris habes · sic fatur et illi
Archano sacras reddit cato pectore voces
Summum brute nefas civilia bella fatemur
Sed quo fata trahunt virtus secura sequetur · — Sapientes dicunt velle necessaria pati
Crimen erit superis et me fecisse nocentem · Sidera quis mundumque velit spectare cadentem
Expers ipse metus · quis cum ruat arduus ether
Terra labet mixto coeuntis pondere mundi
Conplossas tenuisse manus · gentes ne furorem
Hesperii ignote romanaque signa sequentur
Deducti que fretis alio sub sidere reges
Ocia solus agam · procul hunc arcete furorem
O superi motura dachas ut dacia getas
Securo me roma cadat · ceu morte parentem
Natorum orbatum longum producere funus
Ad tumulum iubet ipse dolor · iuvat ignibus atris
Inseruisse manus constructoque aggere busti
Ipsum atras tenuisse faces non ante revellar
Exanime quam te conplectar roma tuumque
Nomen libertas et inanem prosequar umbram
Sic eat · inmites romana piacula divi

Plena ferant · nullo fraudentur sanguine bella ·
O · utinam celique deis herebique liceret
Hoc caput in cunctas dampnatum exponere penas ·
Devotum hostiles decium pressere caterve ·
Me gemine figant acies · me barbara telis
Reni turba petat · cunctis ego pervius hastis
Excipiam medius toci vulnera belli ·
Hic sanguis redimat populos · hac cede luatur
Quicquid romani meruere pendere mores ·
Ad iuga cum faciles populi · cur seva volentes
Regna pati pereunt · me solum invadite ferro
Me frustra leges et inania iura tuentem ·
Hic dabit hic iugulus pacem finemque laborum ·
Gentibus hesperiis · post me regnare volenti
Non opus est bello · quin publica signa ducemque
Pompeium sequimur · nec si fortuna favebit
Hunc quoque totius sibi ius promittere mundi
Non bene compertum est · ideo me milite vincat
Ne sibi se vicisse putet · sic fatur et acres
Irarum movit stimulos · iuvenisque calorem
Excitat in nimios belli civilis amores ·
Interea phebo gelidas pellente tenebras ·
Pulsate sonuere fores · quas sancta relicto
Hortensi merens irrupit marcia busto

Quondam virgo thoris melioris iuncta mariti

Mox ubi conubii pretium merces qz soluta est

Tercia iam sobole . alios fecunda penates

Impletura datur . geminas et sanguine matris

Permixtura domos . sed postquam condidit urna

Supremos cineres . miserando concita vultu

Effusas laniata comas contusa qz pectus

Verberibus crebris . cineres qz ingesta sepulcri

Non aliter placitura viro . sic mesta profatur .

Dum sanguis inerat . dum vis materna peregi

Iussa cato et geminos excepi feta maritos .

Visceribus lassis partu qz exhausta revertor

Iam nulli tradenda viro . da federa prisci

Illibata thori . da tantum nomen inane

Conubii . liceat tumulo scripsisse catonis

Marcia . ne dubium longo queratur in evo

Mutarim primas expulsa an tradita tedas .

Non me letorum sociam rebus qz secundis

Accipis . in curas venio partes qz laborum .

Da michi castra sequi . cur tuta in pace relinquar

Cum sit civili propior cornelia bello .

Hee flexere virum voces et tempora quamquam

Sint aliena thoris . iam fato in bella vocante

Federa sola tamen vana qz carentia pompa

Iura placent · sacrisque deos admittere testes
Festa coronato non pendent limine serta
Infulaque in geminos discurrit candida postes
Legitimeque faces gradibusque adclinis eburnis
Stat torus et picto vestes discriminat auro
Turritaque premens frontem matrona corona
Translata vitat contingere limina planta
Non timidum nupte leviter tectura pudorem
Lutea demissos velarunt flammea vultus
Balteus aut fluxos gemmis astringit amictus
Colla monile decens humerisque herentia primis
Suppara nudatos cingunt angusta lacertos
Sicut erat mesti servans lugubria cultus
Quoque modo natos hoc est amplexa maritum
Obsita funerea celatur purpura lana
Non soliti lusere sales nec more sabino
Excepit tristis convicia festa maritus
Pignora nulla domus nulli coiere propinqui
Iunguntur taciti contentique auspice Bruto
Ille nec horrificam sancto dimovit ab ore
Cesariem duroque admisit gaudia vultu
Ut primum tolli feralia viderat arma
Intonsos rigidam in frontem descendere canos
Passus erat · mestamque genis increscere barbam

Vni quippe uacat studiis odiis que carenti
Humanum lugere genus nec federa prisci
Sunt temptata thori iusto quoque robur amori
Restitit hii mores hec dura inmota catonis
Secta fuit seruare modum finemque tenere
Naturamque sequi patrie que impendere uitam
Nec sibi sed toti genitum se credere mundo
Huic epule uicisse famem magnique penates
Summouisse hyemem tecto preciosaque uestis
Hirtam membra super romani more quiritis
Induxisse togam ueneris que huic maximus usus
Progenies urbi pater est urbique maritus
Iusticie cultor rigidi seruator honesti
In commune bonus nullosque catonis in actus
Subrepsit partemque tulit sibi nata uoluptas
Interea trepido discedens agmine magnus
Menia dardanii tenuit campana coloni
Hec placuit belli sedes hinc summa mouentem
Hostis in occursum sparsas extendere partes
Umbrosis mediam qua collibus apenninus
Erigit italiam nullo qua uertice tellus
Altius intumuit propiusque accessit olimpo
Mons inter medias geminas se porrigit undas
Inferni superique maris colles que coercent

Hinc tirrena vado frangentes equora pise
Illic dalmatis obnoxia fluctibus ancon
Fontibus hic vastis immensos concipit amnes
Fluminaque in geminum spargit divortia ponti
In levum cecidere latus veloxque metaurus
Crustumiumque rapax et iuncto sapis ysauro
Senaque et adriacas qui verberat undas
Quoque magis nullum tellus se solvit in amnem
Eridanus fractas devolvit in equora silvas
Hesperiamque exhaurit aquis hunc fabula primum
Populea fluvium ripas umbrasse corona
Cumque diem pronum transverso limite ducens
Succendit pheton flagrantibus ethera loris
Gurgitibus raptis penitus tellure perusta
Hunc habuisse pares phebeis ignibus undas
Non minor hic nilo si non per plana iacentis
Egypti libicas nilus stagnaret harenas
Non minor hic histro nisi quod dum permeat orbem
Hyster casuros in quelibet equora fontes
Accipit et scithicas solus non exit in undas
Dexteriora petens montis declivia tibrim
Unda facit rutubamque cavum delabitur inde
Vulturnusque celer nocturneque editor aure
Sarnus et umbrose liris per regna marice

Vestinis impulsus aquis · radens q; salerni
Culta siler · nullas q; vado q; macra morat⁹
Alnos vicine pcurrit in equora lune
Longior educto qua surgit i aera dorso
Gallica rura videt · devexas q; excipit alpes
Tunc umbris marsis q; ferax · domit⁹ q; sabello
Vomere · piniferis amplexus rupib; omes
Indigenas latii pplos · non deserit añ
Hesperiam · q̃ cu scilleis clauditr undis
Extenditq; suas in templa lacinia rupes
Longior ytalia donec confinia pont⁹
Solveret incubens · terras q; repelleret equor
At postq̃ gemino tellus elisa pfundo ē
Extremi colles siculo cessere peloro
Cesar in arma furens nullas ñ sanguine fuso
Gaudet habere vias · q̃ nõ terat hoste vacantes
Hesperie fines · vacuos q; irrupat i agros
Atq; ipsu nõ pdat iter · o͡sta q; bellis bella
Bella gerat · nõ tam portas intrare patentes
Quam fregisse iuvat · nec tam paciente colono
Arva pmi · quã si ferro pplent⁹ et igni
Concessa pudet ire via · civẽ q; videri
Tunc urbes latii dubie vario q; favore
Ancipites q̃q̃ pmo terrore ruine

Cessure belli . denso tamen aggere firmant
Moenia . praerupto circumdant undique vallo .
Saxorumque orbes . et que superant hostem
Tela petant altis murorum turribus aptant .
Pronior in magnum populus pugnatque minaci
Cum terrore fides . ut cum mare possidet auster
Flatibus horrisonis . hunc equora tota sequuntur
Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
Eolii tumidis immittat fluctibus eurum
Quamvis icta novo ventum tenuere priorem
Equora . nubiferoque polus cum cesserit euro
Vindicat unda notum . facilis sed vertere mentes
Terror erat . dubiamque fidem fortuna ferebat
Gens etrusca fuga trepidi nudata libonis
Iusque sui pulso iam perdidit umbria thermo .
Nec gerit auspiciis civilia bella paternis
Cesaris audito conversus nomine silla
Varus ut admote pulsarunt auximo ale
Per diversa ruens neglecto menia tergo .
Qua silve qua saxa fugit . depellitur arce
Lentulus esculea . victor cedentibus instat
Devertitque acies solusque ex agmine tanto
Dux fugit . nullas ducentia signa cohortes .
Tu quoque nudatam commisse deseris arcem

Terrorem fortuna ferat quod cadit quod fidem

Scipio miterie · q q firmissima pubes
His sedeat castris · iam pridem cesaris arma
Parthorum seducta metu qua gallica dapna
Suppleuit magnus · dum que ipse ad bella uocaret
Donauit socero romanum cagnus usum ·
Et te confini ualidisque circundata muris
Tecta tenet pugnas domuit tua gallica buat
Oppositus quondam polluto treo milonum
Ut procul inmensam campo consurgere nubem
Ardentes que acies prestringi sole corusco
Conspexit telis · socii decurrere dux
Fluminis ad ripas · undeque inmergite ponte ·
Et tu montanis totus nunc fontibus exi
Atque omnes trahe gurgites · aquas ut spumeus altos
Discussa compage feras · in hoc limite tellus
Hereat · hostibus lentus terat ora ripa
Precap[...] dorilete dute · uictoria nobis
Hic primum stans cesar erit nec plura locutus
Deuoluit rapidum neque que menibus agne ·
Nam porrecte campis ut conspexit amne soluto
Rupi cesar iter · calida prolatus ab ira ·
Non satis est muris latebras quesisse pauori
Abscindus campos fluuiis que arcere paratis
Ignauum · non si tumido me gurgite ganges

Submoveat: stabit iam flumē cesar ī ullo
Post rubiconis aquas equitū pperate caterue
Ite simul pedites · ruituruʒ abscendite ponteʒ
Hec ubi dicta · leuis totas accepit habenas
In campuʒ sonipes · crebro qȝ simillima nibo
Traiecturaʒ ualidi tollerūt tela lacerti
Ingreditur pulsa fluuii statione uacantem
Cesar 7 ad tutas hostes cōpellit artes
Et iam moturas ingentia pondera turres
Erigit: 7 medijs subrepsit uinea muris
Ecce nefas belli · reseratis agmina portis
Captiuū traxere ducem · cui qȝ superbi
Constitit ān pedes · uultu tamē ān minaci
Nobilitas · recta ferruʒ ceruice poposcit
Scit cesar penaʒ peti ueniā qȝ timeri
Uiue licet nolis 7 nostro munere dixit
Cerne diem · uictis iam spes bona partibus esto
Exemplumqȝ mei · uel si libet arma retempta
Et nichil hac uenia si uiceris ipse paciscor
Fatur 7 astrictis laxari uincula palmis
Imperat · heu quanto melius uel cede peracta
Parcere romano potuit fortuna pudori
Penarum fuit extremum ciui · quod castra secutus
Sit patre magnum qȝ duce totum qȝ senatum

Ignosci perit ille graves intercitus iras
Et secum · romamne petes pacis que recessus
Degener · in medios belli non ire furores
Iam dudum moriture paras: rue certus et omnis
Lucis rumpe moras et cesaris effuge munus.
Nescius interea capti ducis arma parabat
Magnus ut in mixto firmaret robore partes
Iam que secuturo iussurus classica phebo
Temptandas que ratus moturi militis iras
Alloquitur tacitas veneranda voce cohortes.
O scelerum ultores melioraque signa secuti
O vere romana manus · quibus arma senatus
Non privata dedit · votis deposcite pugnam
Ardent hesperii sevis populatibus agri
Gallica per gelidas rabies effunditur alpes
Iam tetigit sanguis pollutos cesaris enses
Di melius · belli tulimus quod dampna priores
Cepit inde nefas / iam iam me preside roma
Supplicium petat · neque enim ista vocari
Prelia iusta decet · patrie sed vindicis iram
Nec magis hoc bellum · quam quam Catilina paravit
Arsuras in tecta faces · socius que furoris
Lentulus · exertique manus vesana cethegi
O rabies miseranda ducis · cum fata camillis

Te cesar magnaque velint miscere metellus
Damnatos marios que venis stetere perfecto
Ut catulo iacuit lepidus nos que severes
Passus sicanio tegitur que carto sepulcro
Quique ferox movit sertorius exul hyberos
Quamquam si qua fides his te quoque iungere cesar
Invideo nostras que manus que roma furenti
Opposuit parthorum utinam post prelia sospes
Et sithicus crassus victor remeasset ab horis
Ut simili causa caderes qua spartacus hostis
Te quoque si superi titulis accedere nostris
Iusserunt valet in toque do dextera pilo
Fervidus hec iterum circa precordia sanguis
Incaluit discens non esse ad bella fugaces
Qui patriam potuere pati licet ille solutum
Defectumque vocet pie nos mea fecerat etas
Dux sit in hys castris senior dum miles in illis
Quo potuit civem populus perducere liber
Ascendi super quem nichil nisi regna reliqui
Non privata cupit romana quisquis in urbe
Pompeius transire patitur hic consul uterque
Hinc aderes statura ducum est cesar ne senatus
Victor erit non tam certo tessalus omnia casu
Te quoque nichil fortuna pudet multisne rebellis

Gallia iam lustris etas que impensa labori
Dant animos Rheni gelidis quod fugit ab undis
Oceanumque vocas incerti stagna profundi
Territa quesitis ostendit terga Britannis
An vane tumuere mine quod fama furoris
Expulit armatam patriis e sedibus urbem
Heu demens non te fugiunt me cuncta sequuntur
Qui cum signa tuli toto fulgentia ponto
Ante bis exactum quam Cinthia conderet orbem
Omne fretum metuens pelagi pirata reliquit
Angustamque domum terrarum in sede poposcit
Idem per Scithici profugum divortia ponti
Indomitum regem Romanaque fata morantem
Ad mortem Sulla felicior ire coegi
Pars mundi michi nulla vacat sed tota tenetur
Terra meis quocumque iacet sub sole tropheis
Hinc me victorem gelidas ad Phasidos undas
Arctos habet calida medius michi cognitus axis
Egipto atque umbras nusquam flectente Siene
Occasus mea iura timent Tethimque fugacem
Qui ferit Hesperius post omnia flumina Betis
Me domitus cognovit Arabs me Marte feroces
Eniochi notique erepto vellere Colchi
Cappadoces mea signa timent et dedita sacris

Incerti iudea dei mollesque sophone.
Armenios cilicasque feros taurosque subegi
Quid socero tellure parte aule relinqui
Verba ducis nullo partes clamore sequuntur.
Nec matura petunt promisse classica pugne.
Sensit et ipse metum magnus placuitque referri
Signa nec in tante discrimina mittere pugne.
Iam victum fama non visi cesaris agmen.
Pulsus ut armentis primo certamine taurus
Silvarum secreta petit vacuosque per agros
Exul in adversis explorat cornua truncis
Nec reddit in pastus nisi cum cervice recepta
Excussi placuere thori mox reddita victor
Quoslibet in saltus comitantibus agmina tauris
Invito pastore trahit. sic viribus impar
Tradidit hesperiam profugusque per apula rura
Brundusii tutas conscendit magnus in arces
Urbs est dicteis olim possessa colonis.
Quos creta profugos vexere per equora puppes
Cecropie victum mentitis thesea velis.
Hinc latus angustum iam se cogentis in artum
Hesperie tenuem producit in equora linguam
Adriacas flexis claudit que cornibus undas
Nec tamen hoc artis immissum faucibus equor

Portus erat sinu violentos insula choros
Excipiet saxis lapsasque refunderet undas
Hinc illinc montes scopulosasque rupes apto
Opposuit namque mari flatusque removit
Et tremulo stabant contente fune carine
Hinc late patet omne fretum seu vela ferantur
In portus contra tuos seu leva petatur
Illiricus ionias regens Oppidanum in undas
Hinc fugam nautarum cum totas adria vires
Spumoso calaber profundis equore sanctos
Ergo ubi nulla fides est rebus post toga relictis
Nec licet adductos martem convertere hiberno
Cum medie lateant inmensis tractibus alpes
Tunc sobole eternata natum cum frementis etas
Affatur mundi victo nata triumphare recessus
Exulantem nilum que move quo nobis ul[illegible]
Nam fama venit quas est vulgata per urbes
Post me rome ducem [illegible] colonos
Rhodanum mari thylicas parthos hinc concute reges
Et ugeandum meum nec farnaces arma relinquas
Admoneo ne tu populos intacti que vagantes
Armenii poti que feras per litora gentes
Riphea que mari ac quas tenet equore sed [illegible]
Pigra palus stanti paciens meotica planiciei

Adduxit [illegible]

Ceraunia montes [illegible]

Set quid per plura moror. totos mea nate per ortus
Bella feros. toto que urbes agitabis in orbe.
Per domitis. omnes reddat in castra triumphi
Et uos qui latio signatis nomine fastos
Primus in epirum boreas agat. in per arua
Graiorum. macedum que nouas acquirite uires
Dum pacis dat tempus hyemps. sic fatur, et omnes
Iussa gerunt. soluunt que cauas a litore puppes.
At numquam patiens pacis. longe que quietis
Armorum ne quid fatis mutare liceret
Assequitur, generi que premit uestigia cesar,
Sufficeret aliis tot primo menia cursu
Rapta. tot oppresse depulsis hostibus arces
Ipsa caput mundi bellorum maxima merces
Roma capi facilis. sed cesar in omnia preceps
Nil actum credens, cum quid superesset agendum
Instat atrox. et adhuc quamuis possederit omnem
Italiam. extremo quod sedeat que litore magnus
Commune tamen esse dolet. nec rursus aperto
Vult hostes errare freto / sed molibus undas
Obstruit et latum deiectis rupibus equor.
Cedit in immensum cassus labor omnia pontus
Haurit saxa uorax. montes que inmiscet arenis.
Vt maris egea medius si celsus in undas

Depellitur erix · nulle tamen equore rupes
Emineant · vel si convulso vertice gaurus
Si cadat in fundum penitus stagnantis averni ·
Et ubi nulla vado tenuit sua pondera moles
Tum placuit cesis innectere vincla silvis
Robora que inmensis late religare catenis ·
Tales fama canit tumidum super equora sersen
Construxisse vias · multum cum pontibus ausus
Europamque asie sestonque admovit abido ·
Incessit que fretum rapidi super helles ponti
Non eurum zeffirumque timens cum vela rates que
In medium deferret athon · sic ora profundi
Ora videns · curis animum mordacibus angit
Ut reseret pelagus · spargat que per equora bellum ·
Sepe noto plene tensis que rudentibus acte
Ipsa maris per claustra fastigia molis
Discussere salo spatium dedere carinis ·
Torta que tenebras validis balista lacertis
Multifidas iaculata faces · ut tempora tandem
Furtive placuere fuge · ne litora clamor
Nauticus exagitet · neu bucina dividat horas
Neu tuba per motos deducat ad equora nautas ·
Precepit sociis · iam ceperat ultima virgo
Phebum laturas ortu precedere chelas ·

Artantur casu nemorum tunc aggere multo · Surgit opus · longeque tremunt super equora turres
Pompeius tellure nova

Cum tamen soluere rates, non ancora votis
Mouit, dum spissis auellitur uncus harenis.
Dum iuga curuant mali dumque ardua pinus
Erigitur, pauidi classis siluere magistri.
Strictaque pendentes deducunt carbasa naute.
Nec quatiunt validos ne sibilet aura rudentes.
Dux etiam votis hoc te fortuna precatur
Quam retinere vetas liceat sibi perdere saltem
Italiam. vix fata sinunt. nam murmure vasto
Impulsum rostris sonuit mare fluctuat unda
Totque carinarum permixtis equora sulcis
Ergo hostes portis quas omnis soluerat vrbis
Cum fato conuersa fides. murisque recepti
Precipiti cursu flexi per cornua portus
Ora petunt. pelagusque dolent contingere classis
Heu pudor exigua est fugiens victoria magnus
Angustus puppes mittebat in equora limes
Arcior euboica que calchida uerberat vnda
Hic exere rates gemine. classique paratas
Excepere manus. tractoque in litore bello
Hic primum rubuit ciuili sanguine nereus
Cetera classis abit summis spoliata carinis
Vt pegasea ratis peteret cum fasidos vndas

Cianeas tellus emisit in equora cautes
Rapta puppe minor sub ducta est montibus argo
Rara que percussit pontum simplegas inanem
Et statura redit · iam phebum urgere monebat
Non idem eoi color · etheris · alba que non dum
Lux rubet · et flammas propioribus eripit astris
Et iam plias hebet · flexi iam plaustra boete
In faciem puri redeunt languentia celi
Maiores que latent stelle · calidum que refugit
Lucifer ipse diem pelagus iam magne tenebas
Non ea fata ferens · quo cum super equore toto
Predonem sequerere maris · lassata triumphis
Descivit fortuna tuis · cum coniuge pulsus
Et natis · totos que trahens in bella penates
Vadis adhuc ingens populis comitantibus exul ·
Queritur indigne sedes longinqua ruine
Non quia te superi patrio privare sepulcro
Maluerint pharie busto damnantur harene
Parcitur hesperie · procul hoc ut in orbe remoto
Abscondat fortuna nephas · romana que tellus
Inmaculata sui servetur sanguine magni

Hic incipit tertius liber cuius hec est tota sententia primo de reditu ex Abrundysio. Deinde de ... erarii expoliatio ... pompeianorum collectio ... subiugatio ... reliquerant Cesar ... in Hyspaniam transiret ... talis est ... ab Abrundisio ... mari fugit expulsus a Cesare ...

Propulit ut classem velis cedentibus auster
Incumbens mediumque rates tenuere profundum
Omnis in ionios spectabat navita fluctus
Solus ab hesperia non flexit lumina terra
Magnus dum patrios portus dum litora numquam
Ad visus reditura suos tectumque cacumen
Nubibus et dubios cernit vanescere montes
Inde soporifero cesserunt languida sompno
Membra ducis diri tum plena horroris imago
Visa caput mestum per hiantes iulia terras
Tollere et accenso furialis stare sepulcro
Sedibus elisiis campoque expulsa piorum
Ad stigias inquit tenebras manesque nocentes
Post bellum civile trahor vidi ipsa tenentes
Eumenidas quaterent quas vestris lampadas armis
Preparat innumeras puppes acherontis adusti
Portitor in multas laxantur tartara penas
Vix operi cuncta dextra properante sorores
Sufficiunt lassant rumpentes stamina parcas
Coniuge me letos duxisti magne triumphos
Detrahere in cladem fato dampnata maritos
Innupsit tepido pelex cornelia busto
Hereat illa tuis per bella per equora signis

Fortuna e mutabilis semper quia potentes

Dum non securos

Dum non securos liceat mihi ducere somnos
Et nullum vestro vacuum sit tempus amori
Set teneat cesarque dies et iulia noctes
Me non lethee coniux oblivia ripe
Inmemorem fecere tui regesque silentum
Permisere sequi veniam te bella gerente
In medias acies numquam tibi magne per umbras
Perque meos manes genero non esse licebit
Abscidis frustra ferro tua pignora bellum
Te faciet civile meum sic fata refugit
Umbra per amplexus trepidi delapsa mariti
Maior in arma ruit certa cum mente malorum
Et quid ait vani terrerem ymagine visus
Aut nichil est sensus animis a morte relictum
Aut mors ipsa nichil titan iam pronus in undas
Ibat et igniferi tantum demerserat orbis
Quantum deesse solet lune seu plena futura est
Seu iam plena fuit tunc obtulit hospita tellus
Puppibus accessus faciles legere rudentes
Et posito remis petierunt litora malo
Cesar ut emissas venti rapuere carinas
Absconditque fretum classes et litore solus
Dux stetit hesperio non illum gloria pulsi
Letificat magni queritur quod tuta per equor
Terga ferant hostes nec iam sufficit ulla
Precipiti fortuna viro nec vincere tanti
Ut bellum differret erat tunc pectore curas
Expulit armorum pacique intentus agebat

Quoque uiam populi quereret amores
Causas et irarum et summa timoris
Annona momenta trahit. namque asserit urbes
Sola fames. emiturque metus cum segne potentes
Vulgus alunt. nescit quod plebs ieiuna timere
Curio sicanias transcendere iussus in urbes
Qua mare tellurem subitis aut obruit undis
Aut scidit et mediam fecit sibi litora terras
Vis illic ingens populi semperque laborant
Equora ne rupti repetant confinia montes
Bellaque sardoas etiam sparguntur in horas
Utraque frugiferis est insula nobilis aruis
Nec plus hesperiam longinquis messibus ulle
Nec romana magis complerunt horrea terre
Ubere uix glebe superat cessantibus austris
Cum medium nubes borea cogente sub axe
Effusis magnum libie tulit imbribus annum
Hec ubi sunt prouisa duci tunc agmina uictor
Non armata trahens sed pacis habentia uultum
Tecta petit patrie. pro si remeasset in urbem
Gallorum tantum populis arctoque subacta
Quam seriem rerum longa premittere pompa
Quas potuit belli facies ut uincla rheno
Oceanoque daret celsos ut gallia currus
Nobilis et flauis sequeretur mixta britannis
Perdidit o qualem uincendo plura triumphum
Non illum letis uadentem cetibus urbes

Sed tacite videre metum nec constitit usquam.
Omnia turba duci gaudet tamen esse timori.
Tam magno populis et se non mallet amari.
Iamque et praecipites superaverat Anxuris arces.
Et qua pontinas via dividit uda paludes.
Qua sublime nemus, scitice qua regna diane.
Quaque iter est latiis ad summam fascibus albam.
Excelsa de rupe procul iam conspicit urbem
Arctoi toto non visam tempore belli.
Miratusque suae sic fatur moenia romae.
o roma
Tene deum sedes non ullo marte coacti
Deseruere viri pro qua pugnabitur urbe
fervent orientis
Di melius quod non latias eous in oras
Nunc furor incubuit nec iuncto sarmata velox.
Tam pavidum tibi roma ducem fortuna paravit
Pannonio dacisque getes admixtus hibero
Hoc bellum civile fuit. sic fatur et urbem
Attonitam terrore subit. namque ignibus atris
Creditur ut captae rapturus moenia romae
Sparsurusque deos. fuit haec mensura timoris
Velle putant quodcumque potest. non omnia festa
Non fictas laeto voces simulare tumultu.
Vix odisse vacat. phebea palatia complet
Turba patrum nullo cogendi iure senatus
E latebris educta suis. non consule sacrae
Fulserunt sedes, non proxima lege potestas

Pretor adest uacueque loco cessere curules.
Omnia cesar erat. priuate curia uocis
Testis adest. sententiis patres parere parati
Si regnum si templa sibi iugulumque senatus
Exiliumque petat. melius quod plura iubere
Erubuit quam roma pati. tamen exit in iram
Viribus an possent obsistere iura per unum
Libertas experta uiri. pugnaxque metellus
Vt uidet ingenti saturnia templa reuelli
Mole rapit gressus et cesaris agmina rumpens
Ante fores nondum reserate constitit edis
Vsque adeo solus ferrum mortemque timere
Auri nescit amor. pereunt discrimine nullo
Amisse leges. sed pars uilissima rerum
Certamen mouistis opes. prohibensque rapina
Victorem clara testatur uoce tribunus
Non nisi per nostrum uobis percussa patebunt
Templa latus. nullasque feres nisi sanguine sacro
Sparsas raptor opes. certe uiolata potestas
Inuenit ira deos. crassumque in bella secute
Seua tribunicie uouerunt prelia dire
Detege iam ferrum neque enim tibi turba uerenda
Spectatrix scelerum deserta stamus in urbe
Non feret e nostro sceleratus premia miles

Sunt quos eternas populi que menia donas
Pacis ad exhauste spolium non cogit egestas
Bellum cesar habes his magnam victor in iram
Vocibus accensus vanam spem mortis honeste
Concipis haud inquit iugulo se polluet isto
Nostra metelle manus dignum te cesaris ira
Nullus honor faciet te vindice tuta relicta est
Libertas non usque adeo permiscuit ymis
Longus summa dies ut non si voce metelli
Servantur leges malint a cesare tolli
Dixerat et nondum foribus cedente tribuno
Acrior ira subit sevos circumspicit enses
Oblitus simulare togam tum cotta metellum
Conpulit audaci nimium desistere cepto
Libertas inquit populi quem regna coercent
Libertate perit cuius servaveris umbram
Si quidquid iubeare velis tot rebus iniquis
Paruimus victi venia est hec sola pudoris
Degeneris quod metus nil iam potuisse negari
Ocius avertat diri mala semina belli
Dampna movent populos si quos sua iura tuentur
Non sibi sed domino gravis est que servit egestas
Protinus abducto patuerunt templa metello
Tunc rupes tarpeia sonat magnoque reclusas
Testatur stridore fores tunc conditus imo
Eruitur templo multis non tactus ab annis

Romani census ppl'. quē punica bella
Quem dederat perses quē victi pda philippi
Quod tibi roma fuga pirrus trepidante reliquit
Quo te fabricius regi nō vendidit auro.
Quidquid parcorum mores servastis avorum
Quod dites asie populi misere tributum
Victorique dedit minoia creta metello
Quod cato longinqua vexit sup equora cipro
Tunc orientis opes captorumque ultima regum
Que pompeianis plata e gaza triumphis
Egeritur. tristi spoliāt templa rapina.
Pauperior que fuit tunc primū cesare roma
Interea totum magni fortuna p orbem
Secum casuras in pl'ia moverat urbes
Proxima vicino vires dat grecia bello
Phocaicas amphisa manus. scopulosaque cirra
Parnasus que iugo misit desertus utroque
Boeoti coiere duces. quos impiger ambit
Fatidica cephisos aqua. cadmea que dirce
Piseeque manus populisque p equora mittens
Sicaniis alpheus aquas. tum menala liquit
Archas. et herculeam miles trachinius oeten
Thesproti driopes que ruunt. quercus que silentes
Chaonio veteres liquerunt vertice selle

Exausit totas q(uam)uis delect(us) athenas
Exigue phebea tenet nauali puppes
Tres q(ue) petunt ueram credi salamina carine
Iam dilecta ioui centenis uenit in arma
Creta uetus populis · gnosos q(ue) agitare pharetras
Docta · nec eois peior cortina sagiptis
Tunc qui dardaniam tenet oricos · (et) uagus altis
Dispersus siluis athamas (et) nomine p(ri)sco
Enchelie uersi testantes funera cadmi ·
Colchis · (et) adriacas spumans absirtos in undas
Penei qui rura colunt / quoru(m) q(ue) labore
Thesalus emoniam uomere p(ro)scindit iolcos
Inde lacessitum p(ri)mo mare cu(m) rudis argo
Miscuit ignotas temerato litore gentes
Prima q(ue) cu(m) uentis pelagi q(ue) furentib(us) undis
Conposuit mortale genus · fatis q(ue) per illam
Accessit mors una ratem · tu(n)c linquit(ur) hemus
Tracius (et) populum pholoe mentita biformem
Deseritur · strimo(n) tepido committere nilo
Bistonias co(n)suetus aues · (et) barbara cone
Sarmaticas ubi p(er)dit aquas · sparsam q(ue) p(ro)fundo
Multifidi peucen unu(m) cap(ut) abluit istri ·
Mesia q(ue) (et) gelido tellus p(er)fusa caico
Ydalis · (et) nimiu(m) glebis exilis arispe
Qui q(ue) colunt phitanen (et) q(ue) tua munera pallas

Lugentem damnare Phebo victore Celene
Qua celer rectis descendens Marsia ripis
Errantem Meandron adit mixtusque refertur
Passaque ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon, qua culta secat non vilior Hermus
Iliace quoque signa manus peritura que castra
Ominibus petiere suis, nec fabula Troye
Continuit Phrigii que ferens se Cesar Yuli
Accedunt Sirie populi, desertus Orontes
Et felix sic fama Ninos ventosa Damascos
Gaza que et arbusto palmarum dives Ydume
Et Tyros instabilis pretiosaque murice Sidon
Has ad bella rates non flexo limite ponti
Certior haud ullis duxit Cinosura carinis
Phenices primi fame si creditur ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris
Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Noverat et saxis tantum volucres que fereque
Sculpta que servabant magicas animalia linguas
Deseritur Taurique nemus Perseaque Tharsos
Coriciumque patens exesis rupibus antrum
Mallos et extreme resonant navalibus Ege
It que Cilix iusta iam non pirata carina
Movit et Eoos bellorum fama recessus
Qua colitur Ganges toto qui solus in orbe
Hostia nascenti contraria solvere Phebo

Audet et adversum fluctus impellit in eurum
Hic ubi peleus post thetidos equora ductor
Constitit et magno vinci se fassus ab orbe est.
Quaque ferens rapidum diviso gurgite fontem
Vastis indus aquis mixtum non sentit idaspen.
Quique bibunt tenera dulces ab harundine succos.
Et qui tingentes croceo medicamine crines.
Fluxa coloratis astringunt carbasa gemmis.
Et qui tingentes
Quique suas struxere piras vivique calentes
Conscendere rogos. pro quanta est gloria genti
Iniecisse manum fatis vitaque repletos
Quod superest donasse deis. venere feroces
Cappadoces. duri populus non cultor amani
Armeniusque tenens volventem saxa niphaten
Ethera tangentes silvas liquere choatre.
Ignotum vobis arabes venistis in orbem
Umbras mirati nemorum non ire sinistras.
Tunc furor extremos movit romanus orestas
Carmanosque duces. quorum iam flexus in austrum
Ether. non totam mergi tamen aspicit arton
Lucet et exigua velox ubi nocte boetes.
Ethiopumque solum quod non premeretur ab ulla
Signiferi regione poli. nisi poplite lapso
Ultima curvati procederet ungula tauri
Quaque caput rapido tollit cum eufrate magnus

Eufrates quos nō diuersis fontib; edit
Pērsis. et incertū tellus si misceat amnes
Quod potius sit nomē aquis. sed sparsus in agros
Fertilis eufrates. pharie uice fungit^r unde
At tigrim subito tellus absorbet hyatu
Occultosq; tegit cursus. rursusq; renatū
Fonte nouo flumen pelagi nō abnegat undis
Int^r cesareas acies. diuersaq; signa
Pugnaturos dubiū parthi tenuere fauorem
Contenti fecisse duos. tinxere sagittas
Errantes scythye populi. quos gurgite bactros
Includit gelido. uastisq; hyrcania siluis
Hinc lacedemonij moto gens aspera freno
Heniochi. seuisq; affinis sarmata moschis
Colchorum qua rura secat ditissima phasis
Qua creso fatalis alis. qua uertice lapsus
Riphęo tanais. diuersi nomina mundi
Imposuit ripis. asyeq; et terminus idē
Europe. medieq; dirimens cōfinia terre
Nunc hunc nunc illum qua flectit^r ampliat orbem
Quaq; fretum torrens meotidas egerit undas
Pontus et herculeis aufert^r gloria metis
Oceanumq; negant solas admittere gades
Hinc essedonie gentes auroq; ligatas
Substringens arimaspe comas. hinc fortis arius

Longa que sarmatici soluens ieiunia belli
Massagetes quo fugit equo uolucresque geloni
Nec cum memnonijs deducens agmina regnis
Cirus et effusis numerato milite telis
Descendit perses fraterni ultor amoris
Equora cum tantis percussit classibus unum
Tot reges habuere ducem coiere nec unquam
Tam uarie cultu gentes tam dissona uulgi
Ora. Ora tot immense comites missura ruine
Exciuit populos et dignas funere magni
Exequias fortuna dedit non corniger amonon
Mittere marmaricas cessauit in arma
Quicquid ab occiduis libie patet arida mauris
Usque pharetonias eoa ad litora sirtes
Ut caperet felix ne non semel omnia cesar
Vincendum pariter pharsalia prestitit orbem
Ille ubi deseruit trepidantis menia rome.
Agmine nubiferam rapto super euolat alpem.
Cumque alii fame populi terrore pauerent
Phocais indubijs ausa est seruare iuuentus
Non greca leuitate fidem signata que iura
Et causas non fata sequi. tamen ante furorem
Indomitum duramque uiri deflectere mentem
Pacifico sermone parant. hostem que propinquum
Orant cecropie prelata fronde minerue

Semper in externis populo communia vestro
Massiliam bellis testatur fata tulisse
Conprensa est latiis quecumque annalibus etas.
Et nunc ignoto si quos petis orbe triumphos
Accipe devotas externa in prelia dextras.
At si funestas acies si dira paratis
Prelia discordes. lacrimas civilibus armis
Secretumque damus. tractentur vulnera nulla
Sacra manu. si celicolis furor arma dedisset
Aut si terrigene temptarent astra gigantes
Non tamen auderet pietas humana vel armis
Vel votis prodesse iovi. sortisque deorum
Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Sciret adhuc celo solum regnare tonantem.
Adde quod innumere concurrunt undique gentes
Nec sic horret iners scelerum contagia mundus
Ut gladiis egeant civilia bella coactis.
Sic mens ista quidem cunctis ut vestra recuset
Fata. ut hic alius committat prelia miles
Cui non conspecto languebit dextera parente
Telaque diversi prohibebunt spargere fratres
Finis adest rerum. si non committitis illis
Arma quibus fas est. hec nobis summa precandi
Terribiles aquilas infestaque signa relinquas
Urbe procul nostrisque velis te credere muris.
Excludique sinas admisso cesare bellum
Sit locus exceptus sceleri. magnoque tibique

Tutius ut minuere fatum sic consulat urbi
Federa si placeant sicque ueniatis et hiemes
Vel si tanta mouent discrimina martius iterum
Quid rapidum deflectis iter non pondera rerum
Nec munita sumus nunquam felicibus actus
Ea manus pate primus a sedibus exul
Et post translatas exulte phariados arces
Menibus exiguus alieno in litore tuti
Illustrat quos sola fides si claude mos
Obsidione paras tu nunc per fenge potas
Expulsis faces tectis et tela parati
Undam raptos anilis fontibus haustus
Querere per effossam sitientes lambere terram
Et desit si larga ceres tunc orrida terrui
Feda quoque contingi maculato artare mollis
Nec pauet hic populus pro libertate subire
Obsessum peno gessit quod marte sagitur
Pectoribus rapti matrum feu sera quoque tractetes
Libera sicca fame medios mittent in ignes
Uxor et a caro post sibi fata marito
Uulnera miscebunt fratres bellum quoque coacta
Hoc poenus ciuile geret sic gratia uiuent
Fineerat cum turbo iam perdita tu bo
Ita duas tandem testata est uoce dolorem
Uana mouet nec fiducia cur sus

Quamuis expium mundi properemus ad axem
Massiliam delere uacat gaudete cohortes.
Obuia prebentur fatorum munere bella.
Uentus ut amittit uires nisi robore dense
Occurrant silue spacio diffusus inani
Utque perit magnus nullis obstantibus ignis
Sic hostes mihi deesse nocet · dampnumque putamus
Armorum nisi qui uinci potuere rebellent.
Set si solus eam dimissis degener armis
Tunc mihi tecta pat[ent] · iam non excludere tantum
Inclusisse uolunt · at enim contagia belli
Dira fugant · dabitis penas pro pace petita.
Et nichil esse modo discetis tucius euo
Quam duce me bellum · sic postquam fatus ad urbem
Haut trepidam conuertit iter · tum menia clausa
Conspicit · et densa iuuenum uallata corona:
Haut procul amuris tumulus surgentis in altum
Telluris paruum diffuso uertice campum
Explicat · hec paciens longo munimine cingi
Uisa duci rupes tutisque aptissima castris.
Proxima pars urbis celsam consurgit in arcem
Par tumulo · mediisque sedent conuallibus arua.
Tunc res inmenso placuit statura labori
Aggere diuersos uasto committere colles.
Set prius ut totam qua terra cingitur urbem
Clauderet a summis perduxit ad equora castris

Longum celat opus: fontes que et pabula campi
Amplexus fossa: densas tollentia pinnas
Cespitibus cruda que extruxit brachia terra.
Iam satis hoc grave memorandum contigit urbi
Eternum que decus. qui non impulsa nec ipso
Strata metu tenuit flagrantis in omnia belli
Precipitem cursum raptis que a cesare cunctis
Vincitur una mora. quantum est que fata tenentur
Quod que virum toti properans imponere mundo
Hos perdit fortuna dies. tunc omnia late
Procumbunt nemora, et spoliantur robore silve
Ut cum terra levis mediam virgulta que molem
Suspendant, structa laterum compage ligatam
Artet humum pressus ne cedat turribus agger.
Lucus erat longo nunquam violatus ab evo.
Obscurum cingens conexis aera ramis
Et gelidas alte submotis solibus umbras.
Hunc non ruricole panes nemorum que potentes
Silvani nimphe que tenent. sed barbara ritu
Sacra deum. structe diris altaribus are.
Omnis que humanis lustrata cruoribus arbor.
Siqua fidem meruit superos mirata vetustas.
Illis et volucres metuunt insistere ramis.
Et lustris recubare fere. nec ventus in illas
Incubuit silvas. excussa que nubibus atre

Fulmina. nō ullis frondem p̄bentib; auris
Arborib; suus horror inest. tū plurima nigris
Fontib; unda cadit. simulacraq; mesta deor̄
Arte carent. cesisq; extant īformia truncis.
Ipse situs putriq; facit iam robore pallor
Attonitos. nō vulgatis sacrata figuris
Numina sic metuūt. tantū terrorib; addit
Quos timeant nō nosse deos. iā fama ferebat
Sepe cavas motu t̄re mugire cavernas.
Et p̄cumbentes iter̄ cōsurḡe taxos.
Et nō ardentis fulgere incendia silue.
Roboraq; amplexos circū fluxisse dracones.
Non illū cultu populi p̄piore frequētant
Sed cessere deis. medio cū phebus ī axe ē
Aut celū nox atra tenet. pavet ip̄e sacerdos
Accessus dn̄mq; timet. dep̄hendere luci.
Hanc iubet inmisso siluā p̄cūbere ferro.
Nam vicina operi. belloq; ītacta priore.
Inter nudatos stabat densissima mōtes
Sed fortes tremuere manꝰ. motiq; uerenda
Maiestate loci. si robora sacra ferirent.
In sua credebant redituras mēbra secures.
Implicitas magno cesar torpore cohortes
Ut vidit p̄mꝰ raptā vibrare bipennē
Ausus et aeriā ferro p̄scindere quercū
Effatur merso violata ī robora ferro

Nam ne quis verum dubitet subuertere siluam
Credite me fecisse nefas. tunc paruit omnis
Impiis non sublato secura pauore
Turba. sed expensa superorum et cesaris ira
Silua que dodonis et fluctibus aptior alnus — Procumbunt orni nodosa impellitur ilex
Tunc primum posuere comas. et fronde carentes — Et non plebeios luctus testata cupressus
Admisere diem propulsa que robore denso
Sustinuit se silua cadens. gemuere videntes
Gallorum populi. muris sed clausa iuuentus
Exultat. quis enim lesos impune putaret
Esse deos. seruat multos fortuna nocentes
Et tantum miseris yrasci numina possunt.
Vt que satis cesi nemoris quesita per agros
Plaustra ferunt curuo que soli cessantis aratro
Agricole raptis annum fleuere iuuencis.
Dux tamen impaciens hesuri ad menia martis
Versus ad hyspanas acies extrema que mundi
Iussit bella geri. stellatis axibus agger
Erigitur. geminas que equantes menia turres
Accipit. hee nullo fixerunt robore terram
Sed per iter longum causa repsere latenti
Cum tantum nutaret honus. telluris inanes
Concussisse sinus querentem erumpere uentum
Credidit e muris mirata est stare iuuentus
Illinc tela cadunt excelsas urbis in arces
Sed maior graio romana in corpore ferro

Vis inerat nec enim solis excussa lacertis
Lancea sed tense baliste turbine rapta
Haud unum contenta latus transire quiescit
Sed pandens perque arma viam perque ossa relicta
Morte fugit superest telo post vulnera cursus
At saxum quotiens ingenti verberis ictu
Excutitur qualis rupes quam vertice montis
Abscidit impulsu ventorum adiuta vetustas
Frangit cuncta ruens nec tantum corpora pressa
Exanimat totos cum sanguine dissipat artus
Ut tamen hostiles densa testudine muros
Tecta subit virtus armisque innexa priores
Arma ferunt galeamque extensus protegit umbo
Que prius ex longo nocuerunt missa recessu
Iam post terga cadunt nec Graiis flectere iactum
Haud facilis labor est longinqua ad tela parati
Tormenti mutare modum sed pondere solo
Contenti nudis evolvunt saxa lacertis
Dum fuit armorum series ut grandine tecta
Innocua percussa sonant sic omnia tela
Respuit at postquam virtus incensa virorum
Perpetuam rupit defesso milite cratem
Singula continuis cesserunt ictibus arma
Tunc adoperta levi procedit vinea terra
Sub cuius pluteis et tecta fronte latentes

Robora nunc una parant elidere ferro
Menia · nunc aries suspenso fortior ictu
Incussus · densi que compagem soluere muri
Temptat et impositis unum subducere saxis
Set super et flammis et magne fragmine molis
Et sudibus crebris et adusti roboris ictu
Percusse que cadunt crates · frustra que labore
Exausto · fessus repetit temptoria miles
Summa fuit grais starent ut menia uoti
Vltro acies inferre parant · armis que coruscas
Nocturni texere faces · audax que iuuentus
Erumpit · non hasta uiris · non letifer arcus
Telum flamma fuit · rapiens que incendia uentus
Per romana tulit celeri munimina cursu
Nec quamuis uiridi luctetur robore lentas
Ignis agit uires · teda set raptus ab omni
Consequitur nigri spaciosa uolumina fumi
Nec solum siluas · set saxa ingentia soluit ·
Et crude putri fluxerunt puluere cautes
Procubuit maior que iacens apparuit agger
Spes uictis telluris abit · placuit que profundo
Fortunam temptare mari · non robore picto
Ornatas decus aut fulgens tutela carinas
Set rudis et qualis procumbit montibus arbor
Conseritur · stabilis naualibus area bellis
Et iam turrigeram bruti comitata carinam
Venerat in fluctus rodani cum gurgite classis

Stoechados arua tenens. nec non et graia iuuentus
Omne suum fatis uoluit committere robur
Grandeuos que senes mixtis armauit ephebis
Accepit non sola uiros que stabat in undis
Classis . et emeritas repetit naualibus alnos
Ut matutinos spargens super equora phebus
Fregit equis radios et liber nubibus ether
Et posito borea . pacem que tenentibus austris
Seruatum bello iacuit mare . mouit ab omni
Quisque suam statione ratem . paribus que lacertis
Cesaris hinc puppes . hinc graio remige classis
Tollitur . impulse tonsis tremuere catene
Creta que sublimes conuellunt uerbera puppes
Cornua romane classis . ualide que treremes
Qualque quater surgens exstructi remigis ordo
Commouet et plures que mergunt equora pin'
Multiplices cinxere rates . hoc robur aperto
Oppositum pelago . lunata classe recedunt
Ordine contente gemino creuisse liburne
Celsior at cunctis bruti pretoria puppis
Verberibus senis agitur molem que profundo
Inuehit et summis longe petit equora remis
Ut tantum medij fuerat maris utraque classis
Quod semel excussis posset transcurrere tonsis
Innumere uasto miscentur in ethere uoces
Remorum que sonus premitur clamore: nec ulle

Audiri potuere tube. tot cerula uerrunt
Atque in transtra cadunt. et remis pectora pulsant
Vt primum rostris crepuerunt obuia rostra
In puppim rediere rates emissaque tela
Aera texerunt uacuumque cadentia pontum
Et iam diductis extendunt cornua proris
Diuiseque rates laxata classe recepte
Vt quotiens estus zefiris eurisque repugnat
Huc abeunt fluctus. illuc mare. sic ubi puppes
Sulcato uarios duxerunt gurgite tractus
Quod tulit illa ratis remis hec rettulit equor
Sed grais habiles pugnamque lacessere proni
Et temptare fugam nec longo frangere giro
Cursum nec tarde flectenti cedere clauo
At romana ratis stabilem prebere carinam
Certior et terre similem bellantibus usum
Tunc in signifera residenti puppe magistro
Brutus ait. pateris ne acies errare profundo
Artibus et certas pelagi. iam consere bellum
Phocaicas medias rostris oppone carinas
Paruit. obliquas et prebuit hostibus alnos
Tum quecumque ratis temptauit robora bruti
Ictu uicta suo percussa et capta cohesit
At alias manice colligant. deliaque catene
Seque tenent remis. tecto stetit equore bellum
Iam non excussis torquentur tela lacertis

Nec longinqua cadunt iaculato vulnera ferro
Mistenturque manus navali plurima bello
Ensis agit stat quisque sue de robore puppis
Pronus in adversos ictus nullique perempti
In ratibus cecidere suis cruor altus in undis
Spumat et obducti concreto sanguine fluctus
Et quas inmissi traxerunt vincla ferri
Has prohibent iungi conferta cadavera puppes
Semianimes alii vastum subiere profundum
Hauseruntque suo permixtum sanguine pontum
Hi luctantem animam lenta cum morte trahentes
Fractarum subita ratium periere ruina
Irrita tela suas peragunt in gurgite cedes
Et quodcumque cadit frustrato pondere ferrum
Exceptum mediis invenit vulnus in undis
Phocaicis romana ratis vallata carinis
Robore diducto dextrum levumque tuetur
Equo marte latus cuius dum pugnat ab alta
Puppe Tagus graiumque audax aplustre retentat
Terga simul pariter missis et pectora telis
Transigitur medio concurrit pectore ferrum
Et stetit incertus flueret quo vulnere sanguis
Donec utrasque simul largus cruor expulit hastas
Divisitque animam sparsitque in vulnera letum
Dirigit huc puppem miseri quoque dextra telonis
Qua nullam melius pelago turbante carina

Audiuere manum nec lux est nocior ulli
Crastina seu phebum uideat seu cornua lune
Semper uenturis componens arcada uentis
Hic latie rostro compages ruperat alni
Tela sed in medium uenere trementia pectus
Auertitque ratem morientis dextra magistri
Dum cupit in sociam giareus erepere puppem
Excipit inmissum suspensa per ilia ferrum
Adfixusque rati telo retinente pependit
Stant gemini fratres fecunde gloria matris
Quos eadem uariis genuerunt uiscera fetis fatis
Discreuit mors seua uiros unumque relictum
Agnouerunt miseri sublato errore parentes
Eternis causam lacrimis tenet ille dolorem
Semper et amissum fratrem lugentibus offert
Quorum alter mixtis obliquo pectore remis
Ausus romane graia de puppe carine
Iniectare manum sed eam grauis insuper ictus
Amputat illa tamen nisu quo prenderat hesit
Diriguit tenens strictis inmortua neruis
Creuit in aduersis uirtus plus nobilis ire
Truncus habet forti qui instaurat prelia leua
Rapturusque suam procumbit in equore dextram
Hec quoque cum toto manus est abscisa lacerto
Iam clipeo l et telo que carens non conditus ima
Puppe sed expositus fraternaque pectora nudo
Arma tegens crebra confixus cuspide perstat

Telaque multorum leto casura suorum
Emerita iam morte tenet, tum vulnere multo
Effugientem animam lassos collegit in artus,
Membraque contendit toto quicumque manebat
Sanguine, et hostilem defectis robore nervis
Insiluit solo nociturus pondere puppim.
Strage virum cumulata ratis multoque cruore
Plena per obliquum crebros latus accipit ictus,
At postquam ruptis pelagus compagibus hausit,
Ad summos repleta foros descendit in undas
Vicinum involvens contorto vertice pontum.
Equora discedunt mersa diducta carina,
Inque locum puppis cecidit mare. Multaque ponto
Prebuit illa dies varii miracula fati.
Ferrea dum puppi rapidos manus inserit uncos,
Affixit Lycidam. Mersus foret ille profundo,
Sed prohibent socii suspensaque crura retentant.
Scinditur avulsus, nec sicut vulnere sanguis
Emicuit lentus, ruptis cadit undique venis,
Discursusque anime diversa in membra meantis
Interceptus aquis. Nullius vita perempti
Est tanta dimissa via. Pars ultima trunci
Tradidit in letum vacuos vitalibus artus;
At tumidus qua pulmo iacet, qua viscera fervent,
Heserunt ibi fata diu, luctataque multum

Hac cum parte viri

Ha corrupte uix dux omnia membra tulerunt
Dum nimium pugnax unius turba carine
Incubuit prono lateri uacuamque relinquit
Qua caret hoste ratem congesto pondere puppis
Versa caua texit pelagus nautasque carina
Brachia non licuit uasto iactare profundo
Sed clauso periere mari tunc unica diri
Conspecta est leti facies cum forte natantem
Diuerse rostris iuuenem fixere carine
Discessit medium tam uastos pectus ad ictus
Nec prohibere ualent obtritis ossibus artus
Quo minus era sonent eliso uentre per ora
Eiectat saniem permixtus uiscere sanguis
Postquam inhibent remis puppes ac rostra reducunt
Deiectum in pelagus perfosso pectore corpus
Vulneribus transmisit aquas pars maxima turbe
Naufraga iactatis morti obluctata lacertis
Puppis ad auxilium socie concurrit at illi
Robora cum uetitis prensarent altius ulnis
Nutaretque ratis populo peritura recepto
Impia turba super medios ferit ense lacertos
Brachia linquentes graia pendentia puppi
A manibus cecidere suis non amplius unde
Sustinuere graues in summo gurgite truncos
Iamque omnis fusis nudato milite telis
Inuenit arma furor remum contorsit in hostem

Alterius totum validis amplexibus lacertis
Nullas que rotant expulso remige sedes
Inpugnam fregere rates. sidentia pessum
Corpora cesa tenent. spoliant que cadavera ferro
Multi inopes teli iaculum letale revulsum
Vulneribus traxere suis. et viscera leva
Oppressere manu validos dum prebeat ictus
Sanguis et hostilem cum torsit hastam.
Nulla tamen plures hac edidit equore clades
Quam pelago diversa lues. nam pinguibus ignis
Affixus tedis. et tecto sulfure vivax
Spargitur. at faciles prebere alimenta carine
Nunc pice. nunc liquida rapuere incendia cera
Nec flammas superant unde. sparsis que per equor
Iam ratibus fragmenta ferus sibi vindicat ignis.
Hic recipit fluctus extinguat ut equore flammas.
Hi ne mergantur tabulis ardentibus herent.
Mille modos inter leti mors una timori est
Qua cepere mori. nec cessat naufraga virtus
Tela legunt deiecta mari ratibus que ministrant
Incertas que manus ictu languente per undas
Exercent. nunc rara datur si copia ferri
Utuntur pelago. sevus complectitur hostem
Hostis. et implicitis gaudent subsidere membris
Mergentes que mori. pugna fuit una in illa

Primus phocais animam ferre sub undis
Scrutari si quid mersum foret arenis
Et nimis affixos unci convellere morsus
Adductum quotiens non senserat anchora funem
Hic ubi compressum penitus deduxerat hostem
Victor et incolumis summas remeabat in undas
Sed se per vacuos credit dum surgere fluctus
Puppibus occurrit tandemque sub equore mansit
Hi super hostiles iniecerunt brachia remos
Et ratium tenuere fugam non perdere letum
Maxima cura fuit multus sua vulnera puppi
Affixit moriens et rostris abstulit ictus
Stantem sublimi tirrenum culmine prore
Ligdamus excusse balearis torto habene
Glande petens solido fregit cava tempora plumbo
Sedibus expulsi postquam cruor omnia rupit
Vincula procumbunt oculi stat lumine rapto
Attonitus mortisque illas putat esse tenebras
At postquam membris sensit constare vigorem
Vos ait o socii sicut tormenta soletis
Me quoque mittendis rectum componite telis
Egere quod superest anime tirrene per omnes
Bellorum casus ingentem militis usum
Hoc habet ex magna defunctum parte cadaver

Iuvenis feriere loco · sic fat' ubi stetit
Ceca tela manu sed nō tamē irrita mittit
Excipit hos iuvenis generosi sanguinis argus
Qua iam non medius descendit ī ilia uēter
Adiuvit q3 suo procumbens pondere ferrum
Stabat diversa victe iam parte carine
Infelix argi genitor · non ille iuvente
Tempore phocaicis ulli cessurus in armis
Victum evo robur cecidit · fessusq3 senecta
Exemplum nō miles erat · qui funere viso
Sepe cadens longe senior p transtra carine
Pervenit ad puppim · spirantes q3 invenit art'
Non lacrime cecidere genis · nō pectora tundit
Distentis toto riguit sed corpore palmis
Nox subit · atq3 oculos vaste obduxere tenebre
Et miserum cernens agnoscere desinit argum
Ille caput labens · et languentia colla
Viso patre levat · vox fauces nulla solutas
Prosequitur · tacito tantum petit oscula vultu
Invitat q3 patris claudenda ad lumina dextram
Ut torpore senex caruit · vires q3 cruentus
Cepit habere dolor, nō pdā tpā dixit
A sevis p̄missa deis · iugulūq3 senilem
Confodiam · veniam miso concede parenti
Arge · q3 amplexus extrema q3 oscula fugi

Non diu destituit calidus tua vulnera sanguis
Semianimesque tuos pater hoc potes esse superstes
Sic fatus · quem capulo per viscera missi
Polluerat gladii · tam alta sub equora tendit
Precipiti saltu · letumque precedere nati
Festinantem animam morti non credidit uni
Inclinant iam fata ducum · nec iam amplius anceps
Belli casus erat · graie pars maxima classis
Mergitur · at alie mutato remige puppes
Victores vexere suos · navalia pauci
Precipiti tenuere fuga · quis in urbe parentum
Fletus erat · quanti matrum per litora planctus
Coniux sepe sui confusis vultibus unda
Credidit ora viri romanum amplexa cadaver
Accensisque rogis miseri de corpore trunco
Certavere patres · at brutus in equore victor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis

Annei lucani liber quartus incipit

At procul extremis terrarum cesar in oris
Martem sevus agit non multa cede nocentem
Maxima sed fati ducibus momenta daturum
Iure pari rector castris afranius illis
Ac petreius erat · concordia duxit in equas

Imperium commune viris · tutela que valli
Pervigil alterno paret custodia signo ·
His preter latias acies erat impiger astur ·
a Vettones que leves profugi que a gente vetusta
Surgit ylerda manu · placidus prelabitur undis
b Gallorum celte miscentes nomen iberis ·
Colle tumet modico leni que excrevit in altum
Pingue solum tumulo / super hunc fundata vetusta ;
f Hesperios inter sicoris non ultimus amnes
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu
Hibernas passurus aquas / at proxima rupes
Signa tenet magni · nec cesar colle minori
Castra levat · medius dirimit tentoria gurges
Explicat hinc campos tellus effusa patentes
Vix oculo prendente modum · camposque coercet
Cinga rapax · vetitus fluctus et litora cursu
Oceani pepulisse suo · nam gurgite mixto
Qui prestat terris aufert tibi nomen hyberus ;
Prima dies belli cessavit marte cruento
Spectandasque ducum vires / numerosaque signa
Exposuit · piguit sceleris pudor arma furentum
Continuit · patrieque et ruptis legibus unum
Donavere diem · prono tum cesar olimpo
In noctem / subita circumdedit agmina fossa ·
Dum prime perstant acies hostemque fefellit

Et prope consertis obduxit castra maniplis
Luce noua collem subito conscendere cursu
Qui medius tutis castris dirimebat Ilerdam
Imperat. Huc hostem pariter terrorque pudorque Impulit et rapto tumulum prior agmine cepit
His uirtus ferrumque locum promittit. at illis
Ipse locus. Miles rupes oneratus in altas
Nititur. aduerso acies in monte supina
Heret et in tergum casura umbone sequentis
Erigitur. nulli telum uibrare uacabat
Dum labat et fixo firmat uestigia pilo
Dum scopulos stirpesque tenent. atque hoste relicto
Cedit ense uiam. uidit lapsura ruina
Agmina dux. equitemque iubet succedere bello
Munitumque latus leuo preducere gyro.
Sic pedes ex facili nulloque urgente receptus
Irritus et uictor subducto marte pependit.
Hactenus armorum discrimina. cetera bello
Fata dedit uariis incertus motibus aer.
Pigro bruma gelu siccisque aquilonibus herens
Ethere constricto pluuias in nube tenebat
Urebant montana niues. camposque iacentes
Non duraturae conspecto sole pruine.
Atque omnis propior mergenti sidera celo
Aruerat tellus. hyberno dura sereno
Sed postquam uernus calidum titana recepit

Sicca vere respirans dilapse potitus elles
Atque iterum equatis adiuste pondera libre
Temporibus vicere dies · cum sole relicto
Cinthia quo primum cornu dubitanda refulsit
Exclusit boream · flammasque recepit ab euro
Ille suo nubes quascumque invenit in axe
Torsit in occiduum nabatheis flatibus orbem
Et quas sentit arabs, et quas gangetica tellus
Exalat nebulas · quidquid concrescere primus
Sol patitur quidquid celi fuscator eoi
Intulerat chorus · quidquid defenderat indos
Incendere diem nubes oriente remote ·
Nec medio potuere graves incumbere mundo
Set nimbos rapuere fuga vacat imbribus artos
Et nothus · in solam calpem fluit humidus aer ·
Hic ubi iam zephiri fines et summus olimpi
Cardo tenet thetim · vetite transcurrere densos
Involvere globos · congestumque aeris atri
Vix recipit spacium quod separat ethere terram
Iam quod polo presse largos densantur in imbres
Spissateque fluunt · nec servant fulmina flammas
Quamvis crebra micent extinguit fulgura nimbus
Hinc inperfecto conplectitur aera giro
Arcus vix ulla variatus luce colorem
Oceanumque bibit raptosque ad nubila fluctus

Pertulit et celo diffusus reddidit equor.
Iamque pirenee quas numquam soluere titan
Eualuit fluxere niues · fracto que madescunt
Saxa gelu · tunc que solitis e fontibus exit
Non habet unda uias · tam largas alueus omnis
A ripis accepit aquas · iam naufraga campo
Cesaris arma natant · inpulsa que gurgite multo
Castra labant · alto restagnant flumina uallo ·
Nec pecori raptus faciles · non pabula mersi
Ulla ferunt sulci · tectarum errore uiarum
Fallitur occultis sparsis populator in agris
Iamque comes semper magnorum prima malorum
Seua fames aderat · nulloque obsessus ab hoste
Miles eget, toto censu non prodigus emit
Exiguam cererem · pro lucri pallida tabes
Non deest prolato ieiunus uenditor auro
Iam tumuli colles que latent · iam flumina cuncta
Condidit una palus · uasta que uoragine mersit
Absorbuit penitus rupes, ac tecta ferarum
Detulit atque ipsas hausit subitis que frementes
Verticibus contorsit equos et reppulit estus
Fortior oceano · nec phebum surgere sentit
Nox subtexta polo · rerum discrimina miscet
Deformis celi facies iuncte que tenebre
Sic mundi pars ima iacet quam zona niualis

Perpetue q̄ brume hyemes · nō sidera celo
Ulla uidet · sterili nō quicq̄ frigore gignit
Sed glacie medios signorum temperat ignes
Sic o summe parens mundi · sic sorte secunda
Vocat neptunū se sortis rectore na iuppiter pluto et neptunus 3 fuerunt filii saturni fratres erunt duo primi obtinuit celū et neptunus aquas minores et pluto inferos — Equorei rector facias neptune tridentis
Et tu perpetuis impendas aera nimbis
Tu remeare uetes quoscumque emiseris estus
Non habeant amnes decliuem ad litora cursum
Sed pelagi referantur aquis concussaque tellus
Laxet iter fluuiis · hos campos renus inundet
Hos rodanus · uastos obliquent flumina fontes
Riphas huc solue niues huc stagna lacusque
Et pigras ubicumque iacent dissolue paludes
Et miseras bellis ciuilibus eripe terras
125 Sed paruo fortuna uiri contenta pauore
Plena redit · solito quam magis fauere secundi
Et ueniam meruere dy · iam clarior aer
Et par phebus aquis · densas in uellera nubes
Sparserat · et noctes uentura luce rubebant ·
Seruato quam loco rerum · discessit ab astris
Humor · et ima petit / quid quid pendebat aquarum
Tollere silua comas · stagnis emergere colles
Incipiunt · uiso quam die durescere ualles
Utque habuit ripas sicoris · campos que reliquit
Primum cana salix madefacto uimine paruam

Texitur in puppim · ceso que inducta iuvenco
Vectoris patiens tumidum super emicat amnem
Sic Venetus stagnante Pado · fuso que Britannus
Navigat oceano · sic cum tenet omnia Nilus
Conseritur bibula Menphitis cumba papiro
His ratibus traiecta manus / festinat utrimque
Succisum curvare nemus · fluvii que ferocis
Incrementa timens · non primis robora ripis
Imposuit · medios pontem distendit in agros
Ac ne quid Sicoris repetitis audeat undis
Spargitur in sulcos · et scisso gurgite rivis
Dat penas maioris aque · postquam omnia fatis
Cesaris ire videt · celsam Petreius Ilerdam
Deserit · et noti diffisus viribus orbis
Indomitos querit populos · et semper in arma
Martis amore feros · et tendit in ultima mundi
Nudatos Cesar colles · deserta que castra
Conspiciens · capere arma iubet · nec querere pontem
Nec vada · sed duris fluvium superare lacertis
Paret · rapuit que ruens in prelia miles
Quod fugiens timuisset iter · mox uda receptis
Membra fovet armis · gelidos que a gurgite cursu
Restituerant artus · donec decresceret umbra
In medium surgente die · iam que agmina summa
Carpit eques · dubii que fuge pugne que tenentur

Attollunt campo geminae iuga saxea rupes
Valle cava media tellus hinc ardua celsis
Continuat colles tute quos inter opaco
Infractu latuere viae quibus hoste potito
Faucibus emitti terrarum in devia Martis
Inque feras gentes Caesar videt ite sine ullo
Ordine ait raptumque fuga convertite bellum
Et faciem pugnae vultusque inferte minaces
Nec liceat pavidis ignava occumbere morte
Excipiant recto fugientes pectore ferrum
Dixit et ad montes tendentem praevenit hostem
Illic exiguo paulum distantia vallo
Castra locant postquam spatio languentia nullo
Mutua conspicuos habuerunt lumina vultus
Et fratres natosque suos videre patresque
Deprensum est civile nephas tenuere parumper
Ora metu tandem nutu motoque salutant
Ense suos mox ut stimulis maioribus ardens
Rupit amor leges audet transcendere vallum
Miles in amplexus effusas tendere palmas
Hospitis ille ciet nomen vocat ille propinquum
Admonet hunc studiis consors puerilibus aetas
Nec romanus erat qui non agnoverat hostem

Arma rigant lacrimis singultibus oscula rumpunt

Et quamvis nullo maculatus sanguine miles

Que potuit fecisse timet · quid pectora pulsas

Quid vesane times / flet quod fundis inanes No

Nec te sponte tua sceleri paruisse fateris

Usque adeo ne times / quem tu facis esse timendum

Classica det bellum / saevos tu neglige cantus

Signa ferant / cessa iam iam civilibus Erinis

Concidet et cesar generum privatus amabit ·

Nunc ades eterno complectens omnia nexu

O. rerum mixti que salus concordia mundi

Et sacer orbis amor · magnum nunc secula nostra

Venturi discrimen habent · periere latebre

Tot scelerum · populo venia est erepta nocenti

Agnovere suos · pro numine fata sinistro

Exigua requie · tantas augentia clades ·

Pax erat · et castris miles permixtus utrisque

Errabat · duro concordes cespite mensas ·

Instituunt / et permixto libamina bacho ·

Graminei luxere foci · iuncto que cubili

Extrahit insomnes bellorum fabula noctes

Quo primum steterint campo · qua lancea dextra

Exierit · dum que gesserunt fortia iactant

Et dum multa negant, quod solum fata petebant,
Et mixtis renovata fides, atque omne futurum
Crevit amore nefas. Nam postquam foedera pacis
Cognita Petreio, seque et sua tradita venum
Castra videt, famulas scelerata ad proelia dextras
Excitat, atque hostes turba stipatus inermes
Praecipitat castris, iunctosque amplexibus ense
Separat, et multo disturbat sanguine pacem.
Addidit ira ferox moturas proelia voces:
In memor o patriae, signorum oblite tuorum,
Non potes hoc causae miles praestare senatus
Assertor victo redeas ut Caesare? certe
Ut vincare potes. Dum ferrum incertaque fata,
Quique fluat multo non derit vulnere sanguis,
Ibitis ad dominum damnataque signa feretis,
Utque habeat famulos nullo discrimine Caesar,
Exorandus erit? ducibus quoque vita petenda est?
Numquam nostra salus pretium mercesque nefandae
Proditionis erit. Non hoc civilia bella,
Ut vivamus, agunt. Trahimur sub nomine pacis.
Non chalybem gentes penitus fugiente metallo
Eruerent, nulli vallarent oppida muri,
Non sonipes in bella ferox, non iret in aequor

Turrigeras a Gallis pelago clusura carinas
Si bene libertas umquam pro pace daretur
Hostes nempe suos sceleri iurata nefando
Sacramenta tenent · at nobis uilior hoc est
Vera fides · quod pro causa pugnantibus equa
Et ueniam sperare licet · pro dira pudoris
Federa · nunc toto fatorum ignarus in orbe
Magne paras acies · mundique extrema tenentes
Sollicitas reges · cum forsan federe nostro
Jam tibi sit promissa salus · sic fatus et omnes
Concussit mentes · scelerumque reduxit amorem
Sic ubi desuete siluis in carcere clauso
Mansuevere fere · et uultus posuere minaces
Atque hominem didicere pati · si torrida paruus
Venit in ora cruor · redeunt rabiesque furorque
Admonite atque tument gustato sanguine fauces
Feruet · et a trepido uix abstinet ira magistro
Itur in omne nefas · et que fortuna deorum
Inuidia ceca bellorum nocte tulisset
Fecit monstra fides · inter mensasque torosque
Que modo fouere complexu pectora cedit ·
Et quamuis primo ferrum strinxere gementes
Vt dextre iusti gladius dissuasor adhesit

Dum ferunt odere suos · atos q[ue] labantes
Confirmant ictu · feruet iam castra tumultu
Et scelerum turba rapiunt colla parentum
Ac velut occultum pereat scelus · omnia monstra
In faciem posuere ducum · iuvat esse nocentes
Tu Caesar quamvis spoliatus milite multo
Agnoscis superos · neque enim tibi maior in arvis
Emathiis fortuna fuit · nec Phocaidos undis
Massiliae · Phario nec tantum in aequore gestum
Hoc siquidem solo civilis crimine belli
Dux causae melioris eris · polluta nefanda
Agmina caede · duces iunctis committere castris
Non audent · altae rursus ad moenia Ilerdae
Intendere fugam · campos eques obvius omnis
Abstulit · et siccis inclusit collibus hostem
Tunc inopes undae praerupta cingere fossa
Caesar avet · nec castra pati contingere ripas
Aut circum largos curvari brachia fontes ·
Ut leti videre viam · conversus in iram
Praecipitem timor est · miles non utile clausis
Auxilium mactavit equos · tandemque coactus
Spe posita damnare fugam · casurus in hostes
Fertur · effusos Caesar decurrere passu

Vidit et ad certam devotos tendere mortem:
Tela tene iam miles ferrumque ruenti
Subtrahe non ullo constet michi sanguine bellum
Vincitur haud gratis iugulo qui provocat hostem
En sibi vilis adest invisa luce iuventus
Iam dampno peritura meo non sentiet ictus
Incumbet gladiis gaudebit sanguine fuso
Deserat hic fervor mentes cadet impetus amens
Perdant velle mori sic deflagrare minaces
In cassum et vetito passus languescere bello
Substituit merso dum nox sua lumina phebo. — Stelle et luna sunt luminaria nocturna sol est luminare diurnum
Inde ubi nulla data est miscendi copia martis
Paulatim cadit ira ferox mentesque tepescunt
Saucia maiores animos ut pectora gestant
Dum dolor ictusque recens et mobile nervis
Conamen calidus prebet cruor ossaque nondum
Adduxere cutem si conscius ensis adacti
Stat victor tenuitque manum tum frigidus artus
Alligat atque animum subducto robore torpor
Postquam sicca rigens adstrinxit vulnera sanguis
Iamque inopes unde primum tellure refossa
Occultos latices abstrusaque flumina querunt
Nec solum rastris durisque ligonibus arva

Nec gladiis fodere sinus puteusque cavati
Montis ad inriguum premitur fastigia campi
Non se tam penitus tam longe luce relicta
Merserat Assyrii scrutator pallidus auri
Non tamen ut tecti sonuerunt cursibus amnes
Aut micuere novi percusso pumice fontes
Antra nec exiguo stillant sudantia rore
Aut impulsa levi turbatur glarea vena
Tunc exausta simul multo sudore iuventus
Extrahitur duris silicum lassata metallis
Quoque minus siccos possint tolerare vapores
Quesiti fecistis aque nec languida fessi
Corpora sustentant epulis mensasque perosi
Auxilium fecere famem si mollius arvum
Prodidit humorem pingues manus utraque glebas
Exprimit ora super nigro si turbida limo
Colluvies inmota iacet cadit omnis in haustus
Certatim obscenos miles moriensque recepit
Quas nollet victurus aquas rituque ferarum
Distentas siccant pecudes et lacte negato
Sordidus exhausto sorbetur ab ubere sanguis
Tunc herbas frondesque terunt et rore madentes
Distringunt ramos et siquos palmite crudo
Arboris aut tenera sucos pressere medulla
O fortunati fugiens quos barbarus hostis
Fontibus inmixto stravit per rura veneno
Hos licet in fluvios saniem tabemque ferarum

Pallida dum diris celant nascentia saxis
Infundas actonita pa... romana iuuentus
Non decepta bibit · torrentur uiscera flamma
Ora que sicca rigent squamosis aspra linguis
Iam marcent uene · nullo que humore rigatus
Aeris alternos angustat pulmo meatus
Rescisso que nocent suspiria dura palato
Pandunt ora siti · nocturnum que aera captant
Expectant imbres · quorum modo cuncta natabant
Inpulsu · et siccis uultus in nubibus herent ·
Quoque magis miseros unde ieiunia soluant
Non super arentem meroem cancri que sub axem
Qua nudi garamantes arant sedere sed inter
Stagnantem sicorim et rapidum deprehensus hiberum
Spectat uicinos siciens exercitus amnes
Iam domiti cessere duces · pacis que petende
Auctor dampnatis supplex affranius armis
Semianimes in castra trahens hostilia turmas
Victoris stetit ante pedes · seruata precanti
Maiestas non fracta malis · inter que priorem
Fortunam · casus que nouos gerit omnia uicti
Sed ducis et ueniam securo pectore poscit
Si me degeneri strauissent fata sub hoste
Non deerat fortis rapiendo dextera leto · Oracio Afranii ad Cesarem
At nunc causa mihi est orande sola salutis

Dignum donanda cesar te crede uenia
Non partis studiis agimur · nec sumpsimus arma
Consiliis inimica tuis · nos denique bellum
Inuenit ciuile duces · causeque priori
Dum potuit seruata fides · nil fata moramur
Tradimus esperias gentes · aperimus eoas
Securumque orbis patimur post terga relicti
Nec cruor effusus campis tibi bella peregit
Nec ferrum · lasseque manus · hoc hostibus unum
Quod uincas ignosce tuis · nec magna petuntur
Ocia da fessis · uitam patiaris inermem
Degere · quam tribuis · campis prostrata iacere
Agmina nostra putes · nec enim felicibus armis
Misceri dampnata decet · partemque triumphi
Captos ferre tui · turba hec sua fata peregit
Hoc petimus uictos ne tecum uincere cogas
Dixerat · ac cesar facilis uultuque sereno
Flectitur atque usum belli penamque remittit
Incustoditos decurrit miles ad amnes
Incumbit ripas · permissaque flumina turbat
Ut primum uicte placuerunt federa pacis
Continuus multis subitarum tractus aquarum
Aera non passus uacuis discurrere uenis
Artauit clausitque animam · nec feruida pestis
Cedit adhuc · sed morbus egens iam gurgite plenus
Uisceribus sibi poscit aquas · mox robora neruis

quia quanto plus aqua sumebat tanto plus sitiebat

Et vires rediere viris. o prodiga rerum
Luxuries numquam parvo contenta paratu
Et questor terra pelago que ciborum
Ambitiosa fames. et laute gloria mense
Discite quam parvo liceat producere vitam
Et quantum natura petat. non erigit egros
Nobilis ignoto diffusus consule bacchus.
Non auro mirra bibunt. sed gurgite puro
Vita redit. satis est populis fluviusque ceresque.
Heu miseri qui bella gerunt. tunc arma relinquens
Victori miles spoliato pectore tutus
Innocuus suas curarum liber in urbes
Spargitur. o quantum donata pace potitos
Excussis umquam ferrum vibrasse lacertis
Penituit tollerasse sitim. frustra que rogasse
Prospera bella deos. nempe usis marte secundo.
Tot dubie restant acies. tot in orbe labores.
Ut numquam fortuna labet successibus anceps
Vincendum. totiens terras fundendus in omnes
Est cruor. et cesar per tot sua fata sequendus.
Felix qui potuit mundi nutante ruina
Quo iaceat iam scire loco. non prelia fessos
Ulla vocant. certos non rumpunt classica sompnos.

No

Iam quia nativis et sordida tecta
Et non deductos recepit sua terra colonos.
Hoc quoque securis oneris fortuna remisit.
Sollicitus menti quod abest pavor. ille salutis
Est auctor. dux ille fuit. sic prelia soli
Felices nullo spectabunt civilia voto.
Non eadem belli totum fortuna per orbem
Constitit. in partes sed Cesaris aliquid ausa est.
Qua maris adriaci longas ferit unda salonas
Et tepidum in molles zephyros excurrit yader
Illic bellaci confisus gente curictum
Quos alit adriaco tellus circumflua ponto
Clauditur extrema residens antonius ora
Cautus ab incursu belli. si sola recedat
Expugnat que tuta fames. non pabula tellus
Pascendis summittit equis: non proferat ullam
Flava ceres segetem, spoliabat gramine campum
Miles et attonsis miseris iam dentibus arvo
Castrorum siccas de cespite vulserat herbas.
Ut primum adverse socios in litore terre
Et basilum videre ducem. nova furta per equor
Exquisita fuge. neque enim de more carinas
Extendit puppesque levat. sed firma gerendis

Nobilis insolito contexunt robora ductu.
Jamque ratem varie subventant undique cuppe.
Quam porrectis series constricta catenis
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos;
Nec gerit expositum telis in fronte patenti
Remigium · sed quod trabibus circumdedit equor
Hoc ferit · et tanti prebet miracula cursus ·
Quod nec uela ferat · nec apertas uerberet undas:
Tunc freta servant · dum se declivibus undis
Estus agat · refluo que mari nudentur harene.
Iam que relabenti crescebant litora ponto ·
Missa ratis prono defertur lapsa profundo.
Et gemine comites: cunctas super ardua turris
Eminet · et tremulis tabulata minantia pinnis:
Noluit Illirice custos Octavius unde
Confessum temptare fretum celeres que carinas
Continuit: cursu crescat dum preda secundo
Et temere ingressos repetendum invitat equor
Arce maris: sic dum pavidos formidine cervos
Claudat odorate metuentes aera penne
Aut dum dispositis attollat retia varis.
Venator tenet ora levis clamosa molosse
Spartanos cretas que ligat · nec creditur ulli

Silua cani · nisi qui presso uestigia rostro
Colligit · et preda nescit latrare reperta ·
Contentus tremulo monstrasse cubilia loro
Nec mora · complentur moles auidique petentes
Insula deseritur ratibus quo tempore primas
Inpedit ad noctem iam lux extrema tenebras ·
At pompeianus fraudes innectere ponto
Antiqua parat arte cilix · passusque uagari
Summa freti · medio suspendit uincula ponto ·
Et laxas · fluitare sinit · religatque catenas
Rupis ab illirice scopulis · nec prima nec illa
Que sequitur tardata ratis · sed tercia moles
Exit · et ad cautes adducto fune secuta est
Inpendent caua saxa mari · ruituraque semper
Stat mirum moles · et siluis equor inumbrat ·
Huc fractas aquilone rates submersaque pontus
Corpora sepe tulit · cecisque abscondit in antris
Restituit raptus tectum mare cumque cauerne
Euomuere fretum · contorti uerticis unde
Tauromenitanam uincunt feruore caribdim
Hic opiterginis moles onerata colonis
Constitit · hanc omni puppes statione solute
Circueunt · alii rupes ac litora complent.

Vulteius tacitas sensit sub gurgite fraudes
Dux erat ille ratis · frustra qui vincla ferro
Rumpere conatus · poscit spe prelia nulla ·
Incertus qua terga daret · qua pectora bello ·
Hoc tamen in casu · quantum deprensa valebat
Effecit virtus · inter tot milia capte
Circumfusa rati · plenam vix inde cohortem
Pugna fuit non longa quidem · nam condidit umbra
Nox lucem dubiam · pacemque habuere tenebre.
Tunc sic attonitam venturaque fata paventem
Rexit magnanima Vulteius voce cohortem ·
Libera non ultra parva quam nocte iuventus ·
Consulite extremis angusto tempore rebus ·
Vita brevis nulli superest qui tempus in illa
Querende sibi mortis habet · nec gloria leti
Inferior iuvenes quam admoto occurrere fato ·
Omnibus incerto venture tempore vite
Par animi laus est · et quos speraveris annos
Perdere · et extreme momentum abrumpere lucis
Accersas dum fata manu · non cogitur ullus
Velle mori · fuga nulla patet · stat undique nostris
Intenti cives iugulis · decernite letum
Et metus omnis abest · cupias quodcumque necesse est

Non tamen in ceca nube bellorum cadendum est.
Aut cum permixtas acies sua tela tenebris
Involvunt, conferta iacent cum corpora campo.
In medium mors omnis abit, perit obruta virtus,
Nos in conspicua sociis hostique carina
Constituere dii. Prebebunt equora testes
Prebebunt terre. Summis dabit insula saxis
Spectabunt gemine diverso litore partes.
Nescio quod nostris magnum et memorabile fatis
Exemplum fortuna paras. Quecumque per evum
Exhibuit monimenta fides servataque ferro
Militie pietas, transibit nostra iuventus.
Namque suis pro te gladiis incumbere cesar
Esse parum scimus. Sed non maiora supersunt
Obsessis tanti que pignora demus amoris.
Abscidit nostre multum sors invida laudi
Quod non cum senibus capti natisque tenemur.
Indomitos sciat esse viros timeatque furentes
Et morti faciles animos et gaudeat hostis
Non plures hesisse rates. Et temptare parabunt
Federibus turpique volent corrumpere vita.
O utinam quo plus habeat mors unica famae
Promittant veniam, iubeant sperare salutem.

Ne nos aut calido fodientē uiscera ferro
Desperasse putet. magna uirtute merendū ē
Cesar ut amissis īte tot milia paucis
Hoc dapnū cladem̄q3 uocet. dēt fata r̄cessus
Emittantq3 licet uitare īstancia nolim
Proieci uitam comites. tot9 q3 future
Mortis agor stimulis. furor est agnoscere solis
Permissum est q̄s iam tangit vicinia mortis
Victurosq3 dei celant ut uiuere durent
Felix esse mori. sic cunctas sustulit ardor
Nobilium mentes iuuenum. cū sidera celi
Ante duces uoces oculis humentibus oēs
Aspicerent. flexoq3 urse temone pauerent.
Idem cū fortes aīos precepta subissent
Optauere diem. nec segnis uergere ponto
Tunc erat astra polus. nam sol ledea tenebat
Sidera. uicino cū lux altissima cancro ē.
Nox cum thessalicas urgebat parua sagittas
Detegit orta dies stantes in rupibus histros
Pugnacesq3 mari graia cū classe liburnos
Temptauere prius suspenso uincere bello
Federibus fieret captis si dulcior ipsa
Mortis uita mora. stabat deuota iuuent9

Captata iam luce ferox secura que pugne

Promissi sibi sine manu nulli que tumultus

Excussere viris mentes ad sidera paratas

Innumeras que simul pariter terra que marisque

Sustinuere manus tanta est fiducia mortis

Utque satis bello visum est fluxere cruoris

Versus ab hostilibus primum dux ipse catervis

Ultimus iugulo ponens iam fata retecto

Et quis ait iuvenum est cui sit dextera victor

Digna meo certaque fide per vulnera nostra

Lex militaris erat ut fecerunt quique ... duces — Testetur se velle mori nec plura locuto

Viscera non unus iam dudum transigit ensis

Collaudat auctor ... vulnera ... — Debebat grato moriens inflixit ictu

Concurrunt alii totique in partibus unus

Bellorum fecere nefas sic semine Cadmi — Co

Emicuit dirca cohors cecidit que suorum

Vulneribus dirum thebanus fratribus omen

Phasidis in campis insompni dente creati

Terrigene missa magicis e cantibus ira

Cognato tantos compleverunt sanguine sulcos

Ipsa que in exemplis quod primum fecerat hebris

Expavit medea nefas sic mutua parti

Fata cadunt iuvenes minimum que in morte virorum

Mors vtrimque habet · pariter sternuntque caduntque
Vulnere letali · nec quemquam dextra fefellit ·
Cum feriat moriente manu · nec vulnus adactis
Debetur gladiis · percussum est pectore ferrum
Et iugulis ferientis manus · cum sorte cruenta
Fratribus occurrunt fratres · natusque parenti ·
Aut trepidante tamen toto cum pondere dextra
Exegere enses · pietas ferientibus una
Non repetisse fuit · iam latis uiscera lapsa
Semianimes traxere foris · multumque cruoris
Infudere mari · despectam cernere lucem
Victoresque suos vultu spectare superbo
Et mortem sentire iuuat · iam strage cruenta
Conspicitur cumulata ratis · bustisque remittunt
Corpora victores · ducibus mirantibus ulli
Esse ducem tanti · nullam maiore locuta est
Ore ratem totum discurrens fama per orbem ·
Non tamen ignaue post hec exempla uirorum
Percipient gentes quam sit non ardua uirtus
Seruitium fugisse manu · sed regna timentur
Ob ferrum et seuis libertas uritur armis ·
Ignoratque datos ne quisquam seruiat enses ·
Mors utinam pauidos uite subducere nolles

Set uetus te sola dag. nō segnior illo

Marte fuit qui tūc libicis exarsit i arvis.

Namq; rates audax lileo litore soluit

Curio. nec fortī uelo aquilone recepto

Inter semirutas magne cartagis arces

Clepeam tenuit stationis litora note.

Primaq; castra locat cano procul equore q̄ se

Bagrada lentus agit sicce sulcator arene.

Inde petit tumulos exesasq; undiq; rupes.

Anthei que regna uocat nō uana uetustas.

Nois antiq cupientē noscere cās

Cognita p multos docuit rudis icola patres.

Nō dū post genitos tellus effeta gigantes

Terribilem libicis partū concepit i antris.

Nec tam iusta fuit terraz gloria thiphon

Aut titius briareus q; ferox. celo q; pepercit

Qd nō flegreis antheū sustulit arvis.

Hoc quoq; tam uastas cumulauit munere uires

Terra sui fetus. q̄ cū tetigere parentem

Iam defecta uigent renouato robore mēbra.

Hec illi spelūca domꝰ. latuisse sub alta

Rupe ferūt. epulas raptos habuisse leones.

Ad sompnos nō terga fere prebere cubile

Assuerunt: non silva torum. vires que resumit
In nuda tellure iacens. periere coloni
Agrorum libies. pereunt quos appulit equor
Auxilio que diu virtus non usa cadendi.
Terre spernit opes. invictus robore cunctis
Quamvis staret erat. tandem vulgata cruenti
Fama mali terras monstris equorque levantem
Magnanimum alcidem libicas excivit in oras.
Ille cleonei proiecit terga leonis.
Antheus libici perfudit membra liquore
Hospes olimpiace servato more palestre.
Ille parum fidens pedibus contingere matrem.
Auxilium membris calidas infudit arenas.
Conseruere manus et multo brachia nexu.
Colla diu gravibus frustra temptata lacertis.
Inmotum que caput fixa cum fronte tenetur.
Mirantur que habuisse parem. nec viribus uti
Alcides primo voluit certamine totis.
Exhausit que virum. quod creber anelitus illi
Prodidit et gelidus fesso de corpore sudor.
Tunc cervix lassata quati. tunc pectore pectus
Urgeri. tunc obliqua percussa labare
Crura manu. iam terga viri cedentia victor
Alligat et medium compressis ilibus artat
Inguina que insertis pedibus distendit et omnem

Explicuit per membra uiam · capit arida tellus
Sudorem · calido conplentur sanguine uene ·
Intumuere tori · totosque induruit artus
Herculeosque nouos laxauit corpore nodos ·
Constitit Alcides stupefactus robore tanto ·
Non sic Inachiis tum cum rudis esset in undis
Desectam timuit reparatis anguibus ydram ·
Conflixere pares · telluris uiribus ille
Ille suis · numquam seue sperare nouerce
Plus licuit · uidet exhaustos sudoribus artus ·
Ceruicemque uiri siccam cum ferret olimpum ·
Utque iterum fessis iniecit brachia membris
Non expectatis antheus uiribus hostis
Sponte cadit · maiorque accepto robore surgit ·
Quisquis inest terris in fessos spiritus artus
Egeritur · tellusque uiro luctante laborat ·
Ut tandem auxilium tacte prodesse parentis
Alcides sensit · standum est tibi dixit et ultra
Non credere solo · sternique uetabere terris
Herebis pressis intra mea pectora membris ·
Huc anthee cades · sic fatus sustulit alte
Nitentem in terras iuuenem · morientis in artus
Non potuit nati tellus submittere uires ·

Alcides medium tenuit iam pectore pigro
Stricta gelu terris quod diu non credidit hostem
Hinc evi veteris custos famosa vetustas
Miratrixque sui signavit nomine terras
Set maiora dedit cognomina collibus istis
Penum qui latiis revocavit ab arcibus hostem
Scipio nam sedes libica tellure potito
Hec fuit en veteris cernis vestigia valli
Romana hos primum tenuit victoria campos
Curio letatus tamquam fortuna locorum
Bella gerat servetque ducum sibi fata priorum
Felici non fausta loco temptoria ponens
Indulsit castris et collibus abstulit omen
Sollicitatque feros non equis viribus hostes
Omnis romanis que cesserat affrica signis
Tunc vari sub iure fuit quamquam robore quamquam
Confisus latio regis tamen undique vires
Excivit libice gentis extremaque mundi
Signa suum comitata iubam non fusior ulli
Terra fuit domino qua sunt longissima regna
Cardine ab occiduo vicinus gadibus athlas
Terminat a medio confinis sirtibus hamon
At qua lata iacent vasti plaga fervida regni

Destinat oceanum zone quam exusta calentis
Sufficiunt spacio populi tot castra sequuntur
Autolopes numide quam vagi semperque paratus
Inculto getulus equo tunc concolor indo
Maurus inops nasamo mixti garamante perusto
Marmaride volucres sequiturque sagittas
Medorum tremulum cum torsit missile mazax
Et gens que nudo residens massilia dorso
Ora levi flectit frenorum nescia virga
Et solitus vacuis errare mapalibus affer
Venator ferri quam simul fiducia non est
Vestibus iratos laxis operire leones
Nec solum studiis civilibus arma parabat
Privatae sed bella dabat iuba concitus ira
Hunc quoque quo superos romana que polluit anno
Lege tribunicia solio depellere avorum
Curio temptarat libiamque auferre tyranno
Dum regnum te roma facit memor ille doloris
Hoc bellum sceptri fructum putat esse retenti
Hac regis trepidat iam curio fama
Et quod cesareis numquam devota iuventus
Illa nimis castris nec rheni miles in undis
Exploratus erat corfini captus in arce
Infidusque novis ducibus dubiusque priori
Fas utrumque putat sed postquam languida segnes
Cernit cuncta metu nocturnaque munia valli

Desolata fuga trepida sic uoce precatur
Audendo magnus tegitur timor arma capessam
Ipse prior miles campo descendat in equum
Dum mea sunt uariam semper dant ocia mentem
Eripe consilium pugna cum dira voluptas
Ense subit presso galee texere pudorem
Quis conferre duces meminit quis pendere causas 72
Qua stetit inde fauet veluti fatalis harene
Muneribus non ira vetus concurrere cogit
Productos odere pares sic fatur apertis 73
Instruxit campis acies quam blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit
Nam pepulit Varum campo nudataque feda
Terga fuga donec tenuerunt castra cecidit
Tristia sed postquam superati prelia Vari
Sunt audita Iube letus quod gloria belli
Sit rebus seruata suis rapit agmina furtim
Obscuratque suam per iussa silentia famam
Hoc solum metuens incauto ab hoste timeri
Mittitur exigua qui prelia prima lacessat
Eliciatque manu Numidis a rege secundus
Ut sibi commissi simulator Sabura belli
Ipse caua regni uires in ualle retentat

Aspidas ut farias cauda solertior hostis
Ludit et iratas incerta provocat umbra
26 Obliquansque caput vanas serpentis in auras
Effuse toto comprehendit guttura morsu
Letiferam citra saniem tunc irrita pestis
Exprimitur faucesque fluunt pereunte veneno
Fraudibus eventum dederat fortuna feroxque
Non exploratis occulti viribus hostis
Curio nocturnum castris erumpere cogit
Ignotisque equitem late decurrere campis
Ipse sub aurore primos excedere motus
Signa iubet castris multum frustraque rogatus
Ut libicas metuat clades infectaque semper
Punica bella dolis. leti fortuna propinqui
Tradiderat fatis iuvenem bellumque trahebat
Auctorem civile suum per ardua ducit
Saxa super cautes abrupto milite signa
Cum procul e summis conspecti collibus hostes
Fraude sua cessere parum dum colle relicto
Effusam patulis aciem committeret arvis
Ille fugam credens simulate nescius artis
Ut victor medios aciem dedit in agros
Tunc primum patuere doli numideque fugaces

Undique conpletis clauserunt montibus amnem
Obstupuit dux ille simul p(er)cussa que tuba
Non timidi peperere fugam non prelia fortes
Quippe ubi non sonipes motus clangore tubarum
Saxa quatit pulsu rigidos vexantia frenos
Ora terit spargitque iubas et subrigit aures
Incertoque pede pugnat non stare tumultu
Fessa iacet cervix spumant sudoribus artus
Oraque proiecta squalent arentia lingua
Pectora rauca gemunt que creber anhelitus urget
Et defecta gravis longe trahit ylia pulsus
Siccaque sanguineis durescit spuma lupatis
Iamque gradum neque verberibus stimulisque coacti
Nec quamvis pressis iussi calcaribus addunt
Vulneribus coguntur equi nec profuit ulli
Cornipedis rupisse moras neque enim impetus ulli
Incursus que fuit tantum perfertur ad hostes
Et spatium iaculis oblato vulnere donat
At vagus Afer equos ut primum emisit in agmen
Tunc campi tremuere sono terraque soluta
Quantus bistonio torquetur turbine pulvis
Aera nube sua texit traxitque tenebras
Ut vero impedites fatum miserabile belli

Incubuit nullo dubii discrimine martis
Ancipites steterant casus sed tempora pugne
Mors tenuit neque enim licuit procurrere contra
Et miscere manus sic undique septa iuventus
Cominus obliquis et rectis eminus hastis
Obruit non vulneribus nec sanguine solum
Telorum nimbo peritura et pondere ferri
Ergo acies tante parvum spissantur in orbem
Ac si quis metuens medium correpsit in agmen
Vix impune suos inter convertitur enses
Densatur que globus quantum pede prima relato
Constrinxit gyros acies non arma movendi
Iam locus est pressis stipataque membra teruntur
Frangitur armatum colliso pectore pectus
Non tam leta tulit victor spectacula maurus
Quam fortuna dabat fluvios non ille cruoris
Membrorum que videt lapsum et ferientia terram
Corpora compressum turba stetit omne cadaver
Excitet invisas dire carthaginis umbras
Inferiis fortuna novis ferat ista cruentus
Anibal et peni tam dira piacula manes
Romanam superi libica tellure ruinam
Africa nos potius vincat. sibi curio [illegible]

Ut vidit campis acies et cernere tantas
Permisit clades compressus sanguine pulsus
Non tulit afflictis animam producere rebus
Aut sperare fugam cecidit que in strage suorum
Inpiger ad letum et fortis virtute coacta
Quid nunc rostra tibi prosunt turbata forumque
Unde tribunicia plebeius signifer arce
Arma dabas populis quid prodita iura senatus
Et gener atque socer bello concurrere iussi
Ante iaces quam dira duces Pharsalia confert
Spectandumque tibi bellum civile negatum est
Has urbi miserae vestro de sanguine penas
Ferre datis luitis iugulo sic arma potentes
Felix Roma quidem cives habitura beatos
Si libertatis superis tam cura placeret
Quam vindicta placet Libicas en nobile corpus
Pascit aves nullo contectus Curio busto
At tibi nos quando non proderit ista silere
A quibus omne aevi senium sua fama repellit
Digna damus iuvenis meritae praeconia vitae
Haut alium tanta civem tulit indole Roma
Aut cui plus leges deberent recta sequenti
Perdita nunc urbi nocuerunt secula postquam

Ambitus et luxus et opum metuenda facultas
Transuerso mentem dubio torrente tulerunt
Momentumque fuit mutatus curio rerum
Gallorum captus spoliis et cesaris auro
Ius licet in iugulos nostros sibi fecerit ensis
Silla potens mariusque ferox et cinna cruentus
Cesareeque domus series cui tanta potestas
Concessa est emere omnes hic uendidit urbem

Amen

Annei luc(ani) explicit li(ber) iiii^us incipit quintus

Sic alterna duces bellorum uulnera passos
In macedum terras miscens aduersa secundis
Seruauit fortuna pares iam sparserat hemo
Bruma niues gelidoque cadens athlantis olimpo
Instabatque dies qui dat noua nomina fastis
Quique colit primus ducentem tempora ianum
Dum tamen emeriti remanet pars ultima iuris
Consul uterque uagos belli per munia patres
Elicit epirum peregrina ac sordida sedes
Romanos cepit proceres secretaque rerum
Hospes in externis audiuit curia tectis
Nam quis castra uocet tot strictas iure secures
Tot fasces populos docuit uenerabilis ordo
Non magni partes sed magnum in partibus esse

Ut tacite questioni

Et merito dixi curiam quia quis uocet castra ... essent in bello

Cogitur fuit senatorum non esse sub imperio ... pompeium ... natorio

Iure i(d est) secundum ius quod diuersitatem distinguebit insignia secundum diuersitatem honorum

Ut primum mestum tenuere silentia cetum
Lentulus excelsa sublimis sede profatur
Indole si dignum latia si sanguine prisco
Robur inest animis non qua tellure coacti
Quamque procul tectis capte sedeamus ab urbe
Cernite sed vestre faciem cognoscite turbe
Cunctaque iussuri primum hoc decernite patres
Quod regnis populisque liquet nos esse senatum
Nam vel yperboree plaustrum glaciale sub urse
Vel plaga qua torrens claususque vaporibus axis
Nec patitur noctes nec iniquos crescere soles
Si fortuna ferat rerum nos summa sequetur
Imperiumque comes tarpeia sede perusta
Gallorum facibus veiosque habitante camillo
Illic roma fuit non unquam perdidit ordo
Mutato sua iura solo merentia tecta
Cesar habet vacuasque domos leges que silentes
Clausaque iusticio tristi fora curia solos
Illa videt patres plena quos urbe fugavit
Ordine de tanto quisquis non exulat hic est
Ignaros scelerum longaque in pace quietos
Bellorum primus sparsit furor omnia rursus
Membra loco redeunt en totis viribus orbis

Hesperiam pensant lupi · iam hostibus i undis
Obrutus illiricis libies squalentibus arvis
Curio · cesarei cecidit pars magna senatus
Tollite signa duces, fatorum impellite cursus
Spem vestram prestate deis · fortuna que tantos
Det vobis · animos quantos fugientibus hostem
Causa dabat · nostrum exacto ius claudite anno
Vos quorum sine non est servilia potestas
Consulite in magnum patres magnumque iubete
Esse ducem · leto nomen clamore senatus
Excepit et magno fatum patrie que suumque
Imposuit tunc in reges populos que merentes
Sparsus honor · pelagi que potens · phebea donis
Exornata rodos, gelidi que inculta iuventus
Taygeti · fama laudantur veteres athene
Massilie que sue donatur libera phocis
Tunc sadalam fortem que cotyn fidum que per arma
Diotarum · et gelide dominum rasipolin ore
Collaudant que · libiam que iubent auctore senatu
Sceptrifero parere iube · pro tristia fata !
Et tibi non fidei gens dignissime regno
Fortune ptolomee pudor crimen deorum
Cingere pelleo pressos diademate crines

Permissum est seuum in populos puer accipis ensem.
Atque utinam in populos. donata est regia Lagi.
Accessit magni iugulus. regnumque sorori
Ereptum est socero nefas. iam turba soluto
Arma petit cetu. quam populi que ducesque
Casibus incertis et ceca sorte pararent.
Solus in ancipites metuit descendere martis
Appius euentus. finemque expromere rerum
Sollicitat superos. multosque obducta per annos
Delphica fatidici reserat penetralia phebi.
Hesperio tantum quantum summotus eoo
Cardine parnasus gemino petit ethera colle.
Mons phebo bromioque sacer cui numine mixto.
Delphica thebane referunt trieterica bache.
Hoc solum fluctu terras mergente cacumen
Eminuit. ponto que fuit discrimen et astris.
Tu quoque vix summam seductus ab equore rupem
Extuleras uno que iugo parnase latebas.
Ultor ibi expulse premeret cum viscera partus
Matris adhuc rudibus pean phitona sagittis
Explicuit cum regna themis tripodasque teneret
Ut uidit pean uastos telluris hiatus
Diuinam spirare fidem. uentosque loquaces
Exhalare solum sacris se condidit antris
Incubuitque adito uates ibi factus apollo.
Quis latet hic superum quod numen ab ethere pressum

Dignatur certas idulum habitare cavernas
Cuius tectum celi patuit deus; omnia tellus
Eterni secreta tenens mundique futuri
Consilius; ac populis sese proferre parat
Contactusque feres temporis; magni que potens que
Dive canit fatum · seu quod vult ille tenendo · sit fati · to cum teris
Aere libratum vacuo que sustinet orbem
Totius pars magna iovis cyrrea per antra
Exit · ethereo trahit querella tonanti.
Hoc ubi virgineo conceptum est pectore numen
Humanam feriens animam sonat ora gravans
Solvit · ceu fluctus flammis vegetabilis ethna
Undat apex · campana fremens ceu scilla vacat
Condius marmore extra mole thypheus.
Hoc tamen expositum cunctis nulliusque negatum
Numquam ab humanis solum se labe furoris
Vendicat · haut illic tantum mala vota susurro
Concipiunt · nam fera canes mutanda que nulli
Mortales optare vetat · invitus que benignus
Sepe dedit sedem · totas mutantibus urbes ·
Et tergis dedit ille minas impellere belli ·
Ut calamitatorum meminit / nate / sustulit iras
Telluris sterilis · monstrato fine resolvit

Marmore i. ... campane sub quo thypheus gigans sepultus est.

: tibicen·

Aera tabificum non ullo secula dono
Nostra carent maiore deum · quod delphica sedes
Quod siluit · postquam reges timuere futura
Et superos vetuere loqui · nec voce negata
Cirree merent vates templique fruuntur
Iusticio · nam siqua deus sub pectora venit
Numinis aut pena est mors inmatura recepti
Aut precium · quippe stimulo fluctuque furoris
Compages humana labat · pulsusque deorum
Concutiunt fragiles animas · sic tempore longo
Inmotos tripodas vasteque silencia rupis
Appius hesperii scrutator ad ultima fati
Sollicitat · iussus sedes laxare verendas
Antistes pavidamque deis inmittere vatem
Castalios circum latices nemorumque recessus
Phemonoem errore vagam curisque vacantem
Corripuit cogitque fores inrumpere templi
Limine terrifico metuens consistere phebas
Absterrere ducem noscendi ardore futura
Cassa fraude parat · quid spes ait improba veri
Te romane trahit · muto parnasus hiatu
Conticuit · pressit que deum · seu spiritus istas
Destituit fauces mundique in devia versum
Duxit iter · seu barbarica cum lampade phito
Et phebi tenuere viam · seu sponte deorum

Cura silet· fati quod stat archana futuri

Carmina longeue uobis commissa sibille.

Seu pean solitus templis arcere nocentes

Ora quibus soluat nostro non inuenit euo.

Virginei patuere doli· fecit que negatis

Nullus metus ipse fidem· tunc tota fores.

Herentem dubiam que premens in templa sacerdos.

Impulit· illa pauens aditi penetrale remoti

Fatidicum prima templorum in parte resistit.

Atque deum simulans sub pectore ficta quieto

Verba refert nullo confuse murmure uocis

Instinctam sacro mentem testata furorem

Haud eque lesura ducem cui falsa canebat

Quam tripodas phebi que fidem non rupta tremendo

Verba sono nec uox antri complere capacis

Sufficiens spatium nulloque horrore comarum

Excusse laurus immotaque culmina templi

Securum commiserunt ueritatem se credere phebo

Prodiderant sensit tripodas cessare furensque

Appius· et meritas nobis dabis impia penas

Et superis quos fingis ait· ni mergeris antris

Deque orbis trepidi tanto consulta tumultu

Desinis ipsa loqui· tandem conterrita uirgo

Confugit ad tripodas uastisque obducta cauernis

Hesit et insueto concepit pectore numen

Quod non exaudite per tot iam secula rupes
Spiritus ingessit vati tandemque potitus
Pectore Cirreo non umquam plenius artus
Phebados irrupit Pean mentemque priorem
Expulit atque hominem toto sibi cedere iussit
Pectore. Bachatur demens aliena per antrum
Colla ferens vittasque dei Phebeaque serta
Erectis discussa comis per inania templi
Ancipiti cervice rotat spargitque vaganti
Obstantes tripodas magnoque exestuat igne
Iratum te Phebe ferens nec verbere solo
Uteris et stimulis flammasque in viscera mergis
Accipit et frenos nec tantum prodere vati
Quantum scire licet. Venit etas omnis in unam
Congeriem miserumque premunt tot secula pectus
Tanta patet rerum series atque omne futurum
Nititur in lucem vocemque petentia fata
Luctantur. Non prima dies non ultima mundi
Non modus occeani numerus non derat harene
Talis in Euboico vates Cumana recessu
Indignata suum multis servire furorem
Gentibus ex tanta fatorum strage superba
Excerpsit Romana manu. Sic plena laborat
Femonoe Phebo dum te consultor operti
Castalia tellure dei vix invenit Appi

Inter fata diu querens tam magna latere
Spumea tunc primum rabies vesana per ora
Effluit et gemitus et anhelo clara meatu
Murmura, tunc mestus vastis ululatus in antris
Extremeque sonant domita iam virgine voces:
Effugis ingentis tanti discriminis expers
Bellorum romane minas solusque quietem
Euboica vasta lateris convalle tenebis.
Cetera suppressit, faucesque obstruxit apollo.
Custodes tripodes fatorum archanaque mundi
Tuque potens veri pean nullumque futuri
A superis celare diem suprema ruentis
Imperii cesos duces et funera regum
Et tot in hesperio collapsas sanguine gentes
Cur aperire times, an nondum numina tantum
Decrevere nefas et adhuc dubitantibus astris
Pompei damnare caput tot fata tenentur.
Vindicis an gladii facinus penasque furorum
Regnaque ad ultores iterum redeuntia brutos
Ut peragat fortuna taces. Tunc pectore vatis
Impacte cessere fores, expulsaque templis
Prosiluit, perstat rabies, nec cuncta locute
Quem non emisit superest deus ille feroces
Torquet adhuc oculos totoque vagantia celo

Lumina nunc vultu pavido nunc torva minaci
Stat numquam facies · rubor igneus inficit ora
Liventesque genas · nec qui solet esse timenti
Terribilis sed pallor inest · nec fessa quiescunt
Corda · sed ut tumidus Boree post flamina pontus
Rauca gemit · sic muta levant suspiria vatem
Dumque a luce sacra qua vidit fata refertur
Ad vulgare iubar · medie venere tenebre
Inmisit Stigiam Pean in viscera lethen
Qua raperet secreta deum · tunc pectore verum
Fugit et ad Phebi tripodas rediere futura
Vixque refecta cadit · nec te vicinia leti
Territat ambiguis frustratum sortibus Appi
Iure sed incerto mundi subsidere regnum
Calchidos Euboice vana spe rapte parabas
Heu demens nullum belli sentire fragorem
Tot mundi caruisse malis · prestare deorum
Excepta quis morte potest · secreta tenebis
Litoris Euboici memorando condite busto
Qua maris angustat fauces saxosa Caristos
Et tumidis infesta colit que numina Ramnus
Artatus rapido fervet qua gurgite pontus
Euripus qui trahit cursum mutantibus undis
Calchidicas puppes ad iniquam classibus Aulim

Interea domitis cesar remeabat yberis
Victrices aquilas alios laturus in orbes
Cum prope fatorum tantos per prospera cursus
Avertere dei nullo nam marte subactus
Inter castrorum timuit tentoria ductor
Perdere successus scelerum cum pene fideles
Per tot bella manus saciate sanguine tandem
Destituere ducem seu mesto classica paulum
Intermissa sono clausus que frigidus ensis
Expulerat belli furias seu premia miles
Dum maiora petit dampnat causam que ducemque
Et scelere imbutos etiam nunc venditat enses
Haut magis expertus discrimine cesar in ullo est
Quam non e stabili tremulo sed culmine cuncta
Despiceret staret que super titubancia fultus.
Tot raptis truncus manibus gladio que relictus
Pene suo qui tot gentes in bella trahebat
Scit non esse ducis strictos sed militis enses
Non pavidum iam murmur erat non pectore tecto
Ira latens nam que dubias constringere mentes
Causa solet dum quisque pavet quibus ipse timori est
Se que putat solum regnorum iniusta gravari
Haut retinet quippe ipsa metus exolverat audax
Turba suos quicquid multis peccatur inultum est
Effudere minas liceat discedere cesar

A rabie scelerum queris terra quam marique
His ferrum iugulis animas qui effundere uiles
Quolibet hoste paras patrem tibi Gallia nuper
Eripuit patrem durus Yspania bellis
Pars iacet hesperia toto quam exercitus orbe
Te uincente perit terris fudisse cruorem
Quid iuvat artois rodano reno quam subactis
Tot mihi pro bellis bellum ciuile dedisti
Cepimus expulso patrie cum tecta senatu
Quos hominum uel quos licuit spoliare deorum
Imus in omne nefas manibus ferro quam nocentes
Paupertate pii finis quis queritur armis
Quid satis est si Roma parum est iam respice canos
Invalidas quam manus et inertes cerne lacertos
Usus abit uite bellis consumpsimus euum
Ad mortem dimitte senes en improba uota
Non duro liceat morientia cespite membra
Ponere non anima galeam fugiente ferire
Et quam oculos morti clausuram querere dextram
Coniugis illabi lacrimis unique paratum
Scire rogum liceat morbis finire senectam
Sit preter gladios aliquid sub cesare fatum
Quid uelud ignaros ad que portenta paremur
Spe trahis usque adeo soli ciuilibus armis
Nescimus cuius sceleris sit maxima merces

Nil actum est bellis si nondum comperit usus
Cuncta posse manus nec fas nec vincula iuris
Hoc audere vetant · Reni michi cesar in undis
Dux erat hic socius · facinus quos inquinat equat ·
Adde quod ingrato meritorum iudice virtus
Nostra perit · quicquid gerimus fortuna vocatur
Nos fatum sciat esse suum · licet omne deorum
Obsequium speres irato milite cesar
Pax erit · hec fatus totis discurrere castris
Cepit · infesto que ducem deposcere vultu ·
Sic eat o superi quando pietasque fidesque
Destituunt · moresque malos sperare relictum est
Finem civili faciat discordia bello
Quem non ille ducem potuit terrere tumultus
Fatalis in preceps solitus committere cesar
Fortunamque suam per summa pericula gaudens
Exercere venit nec dum desaeviat
Expectat · medios que properat temptare furores
Non illis urbes spoliandaque templa negasset
Tarpeiamque iovis sedem matresque senatus
Passurasque infanda nurus · vult omnia certe
A se seva peti · vult premia martis amari
Militis indomiti tantum mens sana timetur
Non pudet heu soli cesar tibi bella placere
Iam manibus dampnata tuis · hos ante pigebit

Sanguinumque hic ferri graue uixerit ipse pomie
Pax quo nec fine ruces. laxare iussitque sine armis
Posse pati. liceat scelerum tamen et pene finem
Deue quid in   quid iam uoletis illas
Te bellum ciuile fugit. Stetit aggere fultus
Cespitis intrepidus. uultu meruitque timeri
Non metuens. ad hec ira dictante profatur
Qui modo in absentem vultus dextrasque furebas
Miles. hic nudum promptumque ad uulnera pectus
Hic fuge. si belli finis placet ense relicto
Detegit inbelles animos. nil fortiter ausa
Seditio et tantumque fugam meditata iuuentus
Ac ducisque inuicti rebus lassata secundis
Vadite meque meis ad bella relinquite fatis
Inuenient hec arma manus. uobisque repulsis
Tot reddet fortuna uiros quot tela uacabunt.
An ne fugam magni tanta cum classe sequuntur.
Hesperie gentes / nobis uictoria turbam
Non dabit et pulsi tantum que premia belli
Auferat. et uestri rapta mercede laboris
Laurigeros nullo comitetur vulnere currus
Vos despecta senes exaustaque sanguine turba
Cernetis nostros iam plebs romana triumphos.
Cesaris an cursus uestre sentire putatis
Dampnum posse fuge. ueluti si cuncta minentur

Flumina quos miscent pelago subducere fontes
Non magis ablatis umquam decreverit equor
Quam crescat aquis an uos momenta putatis
Ulla dedisse mihi numquam sic cura deorum
Se premet ut vestre morti vestreque saluti
Fata uacent procerum motus hec cuncta sequuntur
Nota Humanum paucis uiuit genus orbis hiberi
Horror et arctoi nostro sub nomine miles
Pompeio certe fugeres duce fortis in armis
Cesareis labienus erat nunc transfuga uilis
Cum duce prelato terras atque equora lustrat
Nec melior mihi uestra fides si bella nec hoste
Nec duce me geritis quisquis mea signa relinquit
Nec pompeianis tradit sua partibus arma
Hic numquam uult esse meus sunt ista profecto
Cure castra deis qui me committere tantis
Non nisi mutato uoluerunt milite bellis
Heu quantum fortuna humeris iam pondere fessis
Amolitur honus sperantes omnia dextras
Exarmare datur quibus hic non sufficit orbis
Iam certe mihi bella geram discedite castris
Tradite nostra uiris ignaui signa quirites
At paucos quibus hec rabies auctoribus arsit
Non cesar sed pena tenet procumbite terra
Infidumque caput feriendaque tendite colla

Et tu quo solo stabunt iam robore castra
Tiro rudis specta penas et disce ferire
Disce mori. tremuit seua sub uoce minantis
Vulgus iners. unumque caput tam magna iuuentus
Priuatum factura timet uelud ensibus ipsis
Imperet inuito moturus milite ferrum
Ipse pauet ne tela sibi dextreque negentur
Ad scelus hoc cesar uicit patientia seui
Spem ducis. et iugulos non tantum prestitit ensis
Nil magis assuetas sceleri quam perdere mentes
Atque perire timent. tam diri federis ictu
Parta quies. penaque redit placata iuuentus
Brundisium decimis iubet hanc attingere castris
Et cunctas reuocare rates quas auius ydrus
Antiquusque taras. secretaque litora leuce
Quas recipit salpina palus et subdita sipus
Montibus. ausoniam qua torquet frugifer oram
Dalmatico boree calabroque obnoxius austro
Appulus adriacas exit garganus in undas
// Ipse petit trepidam tutus sine milite romam
Iam doctam seruire toge. populoque precanti
Scilicet indulgens. summum dictatoris honorem
Contigit. et letos fecit se consule fastos
Namque omnes uoces per quas iam tempore tanto
Mentimur dominis hoc primum repperit etas

Qua sibi ne ferri ius ullum cesar abesset
Ausonias voluit gladiis miscere secures.
Addidit et fasces aquilis et nomen inane
Imperii rapiens signavit tempora digna
Mesta nota. nam quo melius pharsalicus annus
Consule notus erit. fingit sollempnia campus
Et non admisse dirimit suffragia plebis
Decantatque tribus et vana versat in urna.
Nec celum servare licet. tonat augure surdo
Et lete iurantur aves. bubone sinistro
Inde perit primum quondam veneranda potestas.
Iuris inops tantum careat ne nomine tempus
Menstruus in fastos distinguit secula consul.
Nec non yliace numen quod presidet albe
Haud meritum lacio sacra subacto
Vidit. flammifera confectas nocte latinas.
Inde rapit cursus. et que piger apulus arva
Deseruit rastris et inerti tradidit herbe
Ocior et celi flammis et tigride feta
Transcurrit. curvique tenens minoia tecta
Brundusii clausas ventis brumalibus undas
Invenit et pavidas hiberno sidere classes.
Turpe duci visum rapiendi tempora belli
In segnes exisse moras. portuque teneri
Dum pateat tutum vel non felicibus equor

Expertes alios pelagi sic robore complet
Foraius ubi flatus celum quam fererentur
Concepte tenent et quos in caelum altos
Perfida nubiferi vetat Adriatica uela
Nec maris unda ceteris solo quam aquilone secandi
Hic unam sumi caveat catechesia mali
Incubat quam litores egra admeniam prebet
Ne populum ——— litore toto
Languida iactatis compescat carbasa ventis
Rumpite que retinet felices unda moras
Iamdudum nubes et levas pridem undas
Sidera prima poli labente Phebo sub undis
Exierant et luna suas iam fecerat umbras
Cum pariter solvere rates totosque rudentes
Laxavere sinus et flexo nauta cornu
Obliquat levo pede carbasa summaque pandens
Suppara velorum perituras colligit auras
Ut primum levibus propelli lintea ventis
Incipiunt exiguumque tument mox reddita malo
In mediam cecidere ratem terraque relicta
Non valet ipsa sequi puppes que moverat aura
Equora lenta iacent alto torpore ligata
Pigrius immotis heserunt paludibus unde
Sic stat iners Scythicas astringens Bosphorus undas
Cum glacialis retinente freto non impulit auster

Jmmensisque gelu tegitur mare comprimit unda
Deprendit quascumque rates nec peruia uelis
Equora frangit aquis fluctuque latente sonantem
Orbita migrantis scindit meotida belli
Seua quies pelagi mestoque ignaua profundo
Stagna iacentis aque ueluti deserta regente
Equora natura cessant pontusque uetustas
Oblitus seruare uices non commeat estus
Non horrore tremit non solis imagine uibrat
Casibus innumeris fixe patuere carine
Illic infeste classes et inertia tonsis
Equora mouture grauis hinc languore profundi
Obsessis uentura fames noua uota timori
Sunt inuenta nouo fluctus nimiasque precari
Uentorum uires dum se torpentibus unda
Excutiat stagnis sit mare nubila nusquam
Undarumque mine celo languente fretoque
Naufragii spes omnis abit sed nocte fugata
Lesum nube diem iubar extulit imaque sensim
Concussit pelagi mouit que ceraunia nautis
Inde rapi cepere rates atque equora classem
Curua sequi que iam uento fluctuque secundo
Lapsa palestinas uncis confixit arenas
Prima duces cesaris uidit consistere uultus

Tellus quam volucer genusus et mollior hapsus
Circuunt ripis. hapsum gestare carinas
Causa palus. leni quam fallens egerit unda
At genusum nunc sole nives nunc imbre solute
Precipitant neuter longo se gurgite lassat
Set minimum terre vicino litore novit.
Hec fortuna loco tante duo nomina fame
Composuit. miseri quam spes irrita mundi
Posse duces parva campi statione diremptos
Admotum dampnare nefas. nam cernere vultus
Et voces audire datur. multosque per annos
Dilectus tibi magne socer. post pignora tanta
Sanguinis infausti. sobolem mortemque nepotis
Te nisi niliaca propius non vidit harena.
Cesaris attonitam miscenda ad prelia mentem
Ferre moras scelerum partes iussere relicte
Ductor erat cunctis audax antonius armis
Iam tum civili meditatus leucade bello.
Illum sepe minis cesar precibusque morantem
Evocat. o mundi tantorum causa malorum
Quid superos et fata tenes. sunt cetera cursu
Acta meo summam rapti per prospera belli
Te poscit fortuna manum non rupta vadosis
Sirtibus incerto libie nos dividit estu.

Nunquid in experto tua credimus arma perisse
Inque novos traheris casus · ignave venire
Te Caesar non ire vetat · pro ipse per hostes
Percussi medias alieni iuris harenas ·
Tu mea castra times · pereuntia tempora fati
Conqueror · in ventos impendo vota fretumque
Non retine dubium cupientes ire per undas ·
Si bene nota mihi est ad Caesaris arma
Naufragio venisse volet · iam voce doloris
Utendum est · non ex quo dividimus orbem
Epirum Caesar quod tenet · totus quod senatus
Ausoniam tu solus habes · bis terque vocatum
Vocibus excitum postquam cessare videbat
Dum se deesse deis ac non sibi numina credit
Sponte per ignotas audet temptare tenebras
Quod iussi timuere fretum · temeraria prono
Expertus cessisse deo · fluctusque verendos
Classibus exigua sperat superare carina ·
Solverat armorum fessas nox languida curas
Parva quies miseris · in quorum pectora somno
Dat vires fortuna minor · iam castra silebant ·
Tertia iam vigiles commoverat hora secundos ·
Caesar sollicito per vasta silentia gressu
Vix famulis audenda parat · cunctisque relictis
Sola placet fortuna comes · tentoria postquam

Egressus vigilum somno cedentia membra
Transiluit · questus tacite quod fallere posset
Litora curva legit primisque invenit in undis
Rupibus exesis haerentem fune carinam
Rectorem dominumque ratis secura tenebat
Haud procul inde domus non ullo robore fulta
Sed sterili iunco cannaque intexta palustri
Et latus inversa nudum munita phaselo
Haec Caesar bis terque manu quassantia tectum
Limina commovit · molli consurgit Amyclas
Quem dabat alga thoro · quisnam mea naufragus inquit
Tecta petit / aut quem nostrae Fortuna coegit
Auxilium sperare casae · sic fatus ab alto
Aggere iam tepidae sublato fune favillae
Scintillam tenuem commotos pavit in ignes
Securus belli · praedam civilibus armis
Scit non esse casas · o vitae tuta facultas
Pauperis · angustique lares / o munera nondum
Intellecta deum · quibus hoc contingere templis
Aut potuit muris · nullo trepidare tumultu
Caesarea pulsante manu · tum poste recluso
Dux ait · expecta votis maiora modestis ·
Spes tuas laxa iuvenis · si iussa secutus
Me vehis Hesperiam · non ultra cuncta carinae
Debebis manibusque inopem duxisse senectam

Nec cessare pater deo tua fata nolenti
Agnatos opibus subitis implere penates.
Sic fatus quamquam plebeio tectus amictu
Indocilis privata loqui cum pauper amiclas
Multa quidem prohibent nocturno credere ponto
Nam sol non rutilans deduxit ad equora nubes
Concordes que tulit radios / nothi altera phebi
Altera pars boream deducta luce vocabat
Orbe quoque exaustus medio languens que recessit
Spectantes que oculos in firmo lumine passus.
Luna que non gracili surrexit lucida cornu
Haud orbis medii puros exesa recessus
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu
Ventorum que notam rubuit · tum lurida pallens
Ora tulit vultu sub nubem tristis ituro
Set mihi nec motus nemorum nec litoris ictus
Nec placet incertus qui provocat equora delfin
Aut siccum quod mergus amat · quodque ausa volare
Ardea sublimis penne confisa natanti
Quodque caput spargens undis velud occupet imbrem
Instabili gressu metitur litora cornix
Sed si magnarum poscunt discrimina rerum
Haud dubitem prebere manus vel litora tangam
Jussa vel hoc pelagus flatus quo negabit
Hec fatus · solvens que ratem dat carbasa ventis

Ad quorum motus non solum lapsa palatis
Astra dispositos traxere cadentia sulcos
Sidera que summis et que fixa tenentur
Astra poli sunt visa quati · urgeri in flexu boreo
Terga maris · longo per milia voluta tractu
Elevat unda minax flatus quam dicta furenti
Turbida bellantur concaptos equora ventos ·
Tum certo trepidet faciet ratis · aspice levum
Quanta parat pelagus zeffiros quam intendat ad austros
In noctem est · puppi dubius fervet undique pontus ·
Nubibus et celo nothus est · et murmura ponti
Consulimus chori veniat male · gurgite tanto
Nec ratis hesperias tanget nunc naufragus horas
Despar iram · et vetitos quere cursus
Sola salus liceat vetata litora puppe
Prehendere · ne longe nimium sit proxima tellus ·
Filius aucta sibi cellura procula celat
Sperne minas eqd pelagi · vetoque furenti
Trade sinum · italiam si celo actore recursas
Me pete · sola tibi causa est hec est ultima amoris
Rectorem non nolle virum · que mira nimis
Destituunt · de quo male te fortuna meretur
Cum post vota venit · medias prerupte procellas
Tutela secure mea · celi iste beatus
Nos puppis labor est · hanc celare procellam
Afluctu defendet honus · nec longa furori

Ventorum sevo dabitur mora. proderit undis
Ista ratis. nec flecte manum. fuge proxima velis
Litora. tu Calabro portu te crede potitum
Cum iam non poterit puppi nostreque saluti
Altera terra dari. quid tanta strage paretur
Ignoras. querit pelagi celique tumultu
Quid prestet fortuna michi. non plura locuto.
Avulsit laceros percussa puppe rudentes
Turbo rapax. fragilemque super volitantia malum
Vela tulit. sonuit victis compagibus alnus
Inde ruunt toto concita pericula mundo
Primus ab oceano caput exeris athlantico
Core movens estus. iam te tollente furebat
Pontus et in scopulos totas erexerat undas
Occurrit gelidus boreas pelagusque retundit
Et dubium pendet vento cui concidat equor.
Sed scithici vicit rabies aquilonis habenas
Torsit. et abstrusas penitus vada fecit harenas
Nec perfert pontum boreas ad saxa suumque
In fluctus cori frangit mare. motaque possunt
Equora subductis et concurrere ventis
Non euri cessasse minas. non imbribus atrum
Eolii iacuisse nothum sub carcere saxi.

Crediderim.

Crediderim cunctos solita de parte ruentes
Defendisse suas violento turbine terras
Sic pelagus mansisse loco · nam parva procellis
Equora rapta ferunt · egeas transit in undas
Tyrrenum sonat ionio vagus adria ponto ·
O · quociens frustra pulsatos equore montes
Obruit illa dies · quam celsa cacumina pessum
Tellus victa dedit · non ullo litore surgunt
Tam validi fluctus alioque ex orbe voluti
A magno venere mari mundumque coercens
Monstriferosque agit unda sinus · sic rector olimpi
Cuspide fraterna lassatum in secula fulmen
Adiuvit · regnoque accessit terra secundo
Cum mare convolvit gentes cum litora thetis
Noluit ulla pati · celo contenta teneri
Tunc quoque tanta maris moles crevisset in astra
Ni superum rector pressisset nubibus undas
Non celi nox illa fuit · latet obsitus aer
Inferne pallore domus · nimbis que gravatus
Opprimitur fluctusque accipit in nubibus imbrem
Lux etiam metuenda perit · nec fulgura currunt
Clara · sed obscurum nimbosus dissilit aer
Tunc superum convexa tremunt · atque arduus axis
Insonuit · motaque poli compage laborant
Extimuit natura chaos · rupisse videntur ·

Concordes elementa moras · rursusque redire
Nox manes mixta diis · spes una salutis
Quod tanta mundi non dum periere ruina
Quantum leucadio placidus de vertice pontus
Despicitur · tantum naute videre trementes
Fluctibus altivolis preceps mare · cumque tumentes
Rursus hiant unde · vix eminet equore malus
Nubila tanguntur velis et terra carina
Nam pelagus qua parte sedet non celat harenas
Exaustum in cumulos · omnisque in fluctibus unda est
Artis opem vicere metus / nescitque magister
Quam frangat cedat atque discordia ponti
Succurrit miseris · fluctusque evertere puppem
Non valet in fluctus victum latus unda repellens
Erigit atque · surgit ratis ardua vento
Non humiles Sasona vadis non litora curve
Thessalie saxosa pavent · horre que malignos
Ambracie portus · scopulosa ceraunia naute
Summa timent · credit iam digna pericula Cesar
Fatis esse suis · tantusne evertere dixit
Me superis labor est · parva quem puppe sedentem
Tam magno petiere mari · si gloria leti
Est pelago donata mei / bellisque negamur
Intrepidus quamcumque datis mihi numina mortem
Accipiam · licet ingentes abrupit actus

Festinata dies fatis. sat magna peregi.
Arctoas domui gentes. inuicta subegi
Arma metu. vidit magnum me roma prius
Iussa plebe tuli fasces per bella negatos.
Nulla meis aberit titulis romana potestas.
Restat ut hec quisquam nisi tu que sola meorum
Conscia uotorum es. me gratius plenum honorum
Et dictator eram regiasque consul ad umbras.
Priuatum fortuna mori. in funere nullo
Est opus. olimpi lacerum retinere cadauer
Fluctibus in medijs. desint michi busta rogusque.
Dum metuar semper. terraque expectet ab omni
Hoc fatum decimum dictu mirabile fluctus
Inualida cum puppe leuat. nec rursus ab alto
Aggere deiecit pelagus. sed pertulit unda
Scrupulis que angusta iacent ubi litora saxis
Inposuit fracte. parit tot regna tot urbes
Fortuna que suum tacta tellure recepit.
Sed ne tam remeans celeri iam luce propinqua
Quam tacita sua castra fuga comitesque fefellit.
Circumfusa ducem fleuit gemituque suorum
Et numquam ingratus iecessit tuba querelis.
Qui te dure tulit uictus temeraria cesar.
Aut que nos uiles animas clara reliques
Inuitis spargenda dabas tua membra procellis.

Cum tot in hac anima populorum vita salusque
Pendeat, et totus caput hoc sibi fecerit orbis,
Sevicia est voluisse mori. nullus ne timorem
Emeruit comitum? satis est ne posse superstes
Esse tuis. cum te raperet mare, corpora seque
Nostra sopor tenuit. pudet heu. et cum peteres
Nec fuit hesperie. visum est committere quemque
Tam sevo crudele mari. sors ultima regem
In dubios casus ignara pericula mortis
Precipitare solet. mundi iam summa tenentem
Promisisse mari. tantum quod nimia lassas
Sufficiat ad satum belli fatum iste laborque
Fortune que te tociens impegit hactenus
Heu ne ulterius placeret deum ne certo ut orbis
Nec dominus verum felix naufragus esses.
Talia iactantes discussa nocte serenum
Oppressit cum sole dies. fessumque tumentes
Composuit pelagus ventis parentibus undas.
Nec non hesperii lassatum fluctibus equor
Ut videre duces portumque illuxisse celo
Facturum pelagus boream solvere carinas
Quas ventus dextreque pares moderamine dextre
Permixtas habuere diu lateque per equor
Ut celebre coit totis puppibus agmen.
Set nox seva modum venti velique tenore

Eripuit nautis excussitque ordine puppes.
Strimona sic gelidum bruma pellente relinquunt
Poture te nile grues. primoque volatu
Effingunt varias casu monstrante figuras.
Mox ubi percussit tensas nothus altior alas.
Confusos temere immixte glomerantur in orbes.
Et turbata perit dispersis litera pennis.
Cum primum redeunte die violencior aer
Puppibus incubuit phebeo concitus ortu
Pretereunt frustra temptati litora lissi
Nimpheumque tenent: nudas aquilonibus undas
Succedens boree iam portum fecerat auster.
Undique collatis in robur cesaris armis:
Dum videns duri magnus discrimina martis
Iam castris instare suis, seponere tutum
Coniugii decrevit onus lesboque remota
Te procul a sevi strepitu cornelia belli
Occulere. heu quantum mentes dominatur in equas
Iuxta venus. dubium trepidumque ad prelia magne
Te quoque fecit amor quod nolles stare sub ictu
Fortune: quo mundus erat: romanaque fata:
Coniux sola fuit: mentem iam verba paratam
Destituunt: blandeque iuvat ventura trahentem
Indulgere more. tempus subducere fatis.
Nocte sub extrema pulso torpore quietis.

Dum fovet amplexu gravidam cornelia curis
Pectus, et adversi petit oscula blanda mariti
Humentes mirata genas percussaque ceco
Vulnere non audet flentem deprendere magnum.
Ille gemens non nunc vita mihi dulcior inquit
Cum tedet vite leto sed tempore coniux.
Venit mesta dies. et quam nimiumque parumque
Distulimus. iam totus adest in prelia cesar.
Cedendum est bellis. quorum tibi tuta latebra
Lesbos erit. desiste preces temptare. negavi.
Jam michi non longos a me patiare recessus.
Precipites aderunt casus properante ruina
Magna cadunt. satis est audisse pericula magni
Meque tuus decepit amor. civilia bella
Si spectare potes. nam me iam marte parato
Securos cepisse pudet cum coniuge somnos
Eque tuo quatiunt miserum cum classica mundum
Surrexisse sinu. vereor civilibus armis
Pompeium nullo tristem committere damno.
Tuta interea populus et tutior omni
Rege late. positamque procul fortuna mariti
Non tota te mole premat. si numina nostras
Expulerint acies. maneat pars optima magni.
Sitque michi si fata premunt victorque cruentus
Quo fugisse velim. vix tantum infirma dolorem

Atque obliti fugae quaesivit nocte maritum.
Nam gravis flamma tactis urgente medullas
Non iuvat in toto corpus iactare cubili.
Servat pars illa tori. caruisse timebat
Pompeio. sed non superi tam lenta parabant.
Instabat miserae magnique quae redderet hora.

Liber sextus.

Postquam castra duces pugnae iam mente propinquis
Imposuere iugis. admotaque comminus arma
Par quoque suum videre dei. omnia capere Caesar
Moenia Graiorum spernit Martemque secundum
Iam nisi de genero fatis debere recusat
Funestam mundo votis petit omnibus horam
In casum quae cuncta ferat. placet alea fati
Alterutrum mersura caput. ter collibus omnes
Explicuit turmas et signa minantia pugnam
Testatus numquam Latiae se deesse ruinae
Ut videt ad nullos exciri posse tumultus
In pugnam generum. clauso sed fidere vallo
Signa movet tectusque via dumosa per arva
Durachii praeceps rapiendas tendit ad arces
Hoc iter aequoreo praecepit limite Magnus
Quemque vocat collem Taulantius incola Petram
Insedit castris. Ephyreaque moenia servat

Defendens tutam vel solis turribus urbem
Non opus hanc veterum nec moles structa tuetur
Humanusque labor facilis licet ardua tollat
Cedere vel bellis vel cuncta moventibus annis
Sed munimen habet nullo quassabile ferro
Naturam sedemque loci nam clausa profundo
Undique precipiti scopulis removentibus equor
Exiguo debet quod non est insula colli
Terribiles ratibus sustentant menia cautes
Joniumque furens rapido cum tollitur austro
Templa domosque quatit spumatque in culmina pontus
Hic avidam belli rapuit spes ipsa mentem
Cesaris ut vastis diffusum collibus hostem
Cingeret ignarum ducto procul aggere valli
Metatur terras oculis nec cespite tantum
Contentus fragili subitos attollere muros
Ingentes cautes avulsaque saxa metallis
Graiorumque domos direptaque menia transfert
Extruitur quod non aries impellere sevus
Quod non ulla queat violenti machina belli
Franguntur montes planumque per ardua Cesar
Ducit opus pandit fossas turritaque summis
Disponit castella iugis magnoque recessu
Amplexus fines saltus nemorosaque tesqua
Et silvas vastaque feras indagine claudit

Non desunt campi nec desunt pabula magno
Castraque cesareo circumdat aggere mutat
Flumina tot cursus illic exorta fatigant
Illic mersa suos. operum ut summa videat
Defensus cesar mediis terminat agris
Nunc vetus yliacos attollat fabula muros
Ascribatque deis fragili circumdata testa
Menia mirentur refugi babillonia parthi
En quantum tigris quantum celer ambit orontes
Assyriis quantum populis telluris eoe
Sufficit in regnum subito belli que tumultu
Raptum clausit opus tantum periere labores
Tot potuere manus seston iungere ab ydo
Ingestoque solo frixeum elidere pontum
Aut pelopis latis epiren abrumpere regnis
Et ratibus longe flexum donare malee
Aut aliquem mundi quamvis natura negasset
In melius mutare locum. coit area belli
Hic alitur sanguis terras fluxurus in omnes
Hic et thesalice clades libice que tenentur
Estuat angusta rabies civilis harena.
Prima quidem surgens operum structura fefellit
Pompeium. velut medius qui tutus in arvis
Sicanie rabidum nescit latrare pelorum
Aut vaga cum thetis rutupina que litora fervent
Unda caledonios fallit turbata britannos

Ut primum uallo septas uidet aggere terras
Ipse quoque accita deduce agmina porta
Diuersis spargit tumulis ut cesaris arma
Laxet et effuso claudentem milite tedat
Ac tantum septi uallo sibi uendicat agri
Parua micenee quantum sacrata diane
Distat ab excelsa nemoralis aricia roma
Quoque modo rome prelapsus menia tibris
In mare descendat si nusquam torqueat amnem.
Classica nulla sonant et iussa que tela uagantur
Et fit sepe nefas iaculum temptante lacerto.
Maior cura duces miscendis abstrahit armis
Pompeium exauste prebenda ad gramina terre
Que currens attriuit eques gradibusque citatis
Ungula frondentem discussit cornea campum
Belliger attonsis sonipes defessus in aruis
Aduectos cum plena ferant presepia culmos
Ore nouas poscens moribundus labitur herbas
Et tremulo medios abrumpit poplite giros
Corpora dum soluit tabes et digerit artus
Traxit iners celum fluuide contagia pestis
Obscuram in nubem tali spiramine nesis
Emittit stigium nebulosis aera saxis
Antraque letiferi rabiem tiphonis anhelat

Inde lavant populi celoque paracto unda
Omne parat uicus durauit uiscera ceno
Jam riget arta cutis distenta que luna rupit
Ignea que imbultus et sacro belua morbo
Pectus abit fellique caput se sterce recausat.
Jam magis atque magis preceps agit omnia fatum
Hec medici dicimus morbi uitiique necisque
Sed languor cum morte uenit. tuba que cadauerum
Aucta lues. dum mixta iacent in condita uiuis
Corpora. nam miseros ultra tempora ciues
Spargere funus erat. tum hos minuere labores
Aetheo pelagus. pullus que aglomibus aer
Litora que et plene pergina melle carine
At liber etre spaciosis collibus hostis
Aere non pigro. nec in terris angit undis
Sed patitur seuam ueluti candidat arta
Obsidione famem. non diu sugentibus altis
In segetem culmis. cernit inplabilis bulgus
In pecudum cecidisse alios et carpere dumos
Et morbi spoliare nemus. letum que minantes
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas.
Que mollire queunt flamma quam tergere morbi
Queque parabrasas utero dimittere fauces
Plurima que humanus cum hoc incognita mensis

Diripies miles. saturum tamen obsidet hoste.
Ut primum libuit ruptis evadere claustris
Pompeio. cunctas quoque sibi permittere terras
Non obscura petit latebrose tempora noctis
Et raptum furto soceri cessantibus armis
Dedignatur iter. latos exire per agros
Querit et impulsu turres confringere valli.
Perque omnes gladios et qua via cede paranda est.
Oportuna tamen valli pars visa propinqui
Quam minici castella vocant. et confraga densis
Arboribus dumeta tegunt. hac pulvere nullo
Proditus agmen agit. subitusque ad menia venit
Tot simul e campis latie fulsere volucres
Tot cecinere tube; ne quod victoria ferro
Deberet. pavor attonitos confecerat hostes
Quod solum valuit virtus iacuere perempti
Debuerant quo stare loco. qui vulnera ferrent
Iam deerant. nimbusque ferens tot tela peribat
Tunc piceos volvunt immisse lampadis ignes
Tunc quasse nutant turres. lapsumque minantur
Roboris impacti crebros gemit agger ad ictus
Iam pompeiane celsi super ardua valli
Exierant aquile. iam mundi iura patebant.
Quem non mille simul turmis nec cesare toto

Aufert fortuna locum victoribus unus
Eripuit vetuitque capi seque arma tenente
Ac non dum strato magnum vicisse negavit
Sceva viro nomen · castrorum in plebe merebat
Ante feras rodani gentes ibi sanguine multo
Promotus latiam longo gerit ordine vitem
Pronus ad omne nefas et qui nesciret in armis
Quam magnum virtus crimen civilibus esset
Hic ubi querentes socios iam marte relicto
Tuta fuge cernit · quo vos pavor inquit abegit
Impius et cunctis ignotus cesaris armis
Terga datis morti · cumulo vos desse virorum
Non pudet et bustis interque cadavera queri
Non ira saltem iuvenes pietate remota
Stabitis · e cunctis per quos erumperet hostis
Nos sumus electi · non parvo sanguine magni
Ista dies ierit · peterem felicibus umbras
Cesaris in vultu · teste hunc fortuna negavit ·
Pompeio laudante cadam · confringite tela
Pectoris incursu iugulisque retundite ferrum
Jam longiq̄ petit pulvis sonitusque ruine
Securas que fragor concussit cesaris aures
Vincimus o socii · veniet qui vindicet arces

Dum mortem movit tantum vox illa furorem
Quantum non primo succendit classica cantu
Mirantesque virum atque avidi spectare sequuntur
Scituri iuvenes numero deprensa locoque
An plus quam mortem virtus daret. Ille ruenti
Aggere consistit primumque cadavera plenis
Turribus evolvit subeuntesque obruit hostes
Corporibus toto que viro dat tela ruine
Roboraque et moles hosti seque ipse minatur
Nunc sude nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris et valli summa tenentes
Amputat ense manus caput obterit ossaque saxo
Ac male defensi fragili compage cerebrum
Dissipat. alterius flamma crines genasque
Succendit. strident que oculis ardentibus ignes.
Ut primum cumulo crescente cadavera murum
Admovere solo non segnior extulit illum
Saltus et in medias iecit super arma catervas
Quam per summa rapit celerem venabula pardum
Tunc densos inter cuneos compressus et omni
Vallatus bello vincit quem respicit hoste.
Perdidit ensis opus frangit sic vulnere mucro.
Iam que hebes et crasso non asper sanguine mucro
Percussum leve frangit non vulnerat hoste
Illum tota premit moles. illum omnia tela

Ensis perdit opus frangit sine vulnere membra
Nulla ... fuit non certa manu non lancea ferit
Par quod novum fortuna videt concurrere bellum
Atque virum . fortis crebris sonat ictibus albo
Et galee fragmenta cave compressa perurunt
Tympora . nec quicquam nudis vitalibus obstat
Iam preter stantes in summis ossibus hastas .
Quid nunc vesani iaculis levibus que sagittis
Perditis hesuros numquam vitalibus ictus
Hunc aut tortilibus vibrata phalarica nervis
Obruat . aut vasti muralia pondera saxi
Hunc aries ferro . balista que limine porte
Submoveant stat non fragilis pro cesare murus
Pompeium que tenet iam pectora non tegit armis
Ac veritus credi clipeo leva que vacasse
Aut culpa vixisse sua tot vulnera belli
Solus obit densam que ferens in pectore silvam
Iam gradibus fessis in quem cadat eligit hostem
Par pelagi monstris libice sic bellua terre
Sic libicus densis elephas oppressus ab armis
Omne repercussum squalenti missile tergo
Frangit et herentes mota cute discutit hastas
Viscera tuta latent penitus citra que cruorem
Confixe stant tela fere et tot facta sagittis

Tot iaculis unam non explent uulnera mortem.
Dictea procul ecce manu Cortinis harundo
Tenditur in Seuam que uoto certior omni
In caput atque oculi leuum descendit in orbem.
Ille moras ferri neruorum et uincla rupit
Adfixam uelens oculo pendente sagittam
Intrepidus telumque suo cum lumine calcat.
Pannonis haud aliter post ictum seuior ursa
Cum iaculum parua libis amentauit habena
Se rotat in uulnus telumque irata receptum
Impetit et secum fugientem circuit hastam.
Perdiderat uultum rabies, stetit imbre cruento
Informis facies, letus fragor ethera pulsat
Uictorum maiora uiris ex sanguine paruo
Gaudia non faceret conspectum in cesare uulnus.
Ille tegens alta suppressum mente furorem
Mitis et a uultu penitus uirtute remota
Parcite ait ciues procul hinc auertite ferrum.
Collatura mee nil sunt iam uulnera morti
Non eget ingestis sed auulsis pectora telis
Tollite et in magni uiuentem ponite castris
Hoc uestro prestate duci sit Seua relicti
Cesaris exemplum potius quam mortis honeste.
Credidit infelix simulatis uocibus Aulus
Nec uidit recto gladium mucrone tenentem

Membra quod captiui pariter laturus et arma
Fulmineum faucibus excepit medijs ensem
Incaluit uirtus · atque una cede refectus
Soluat ait penas · sceuam quicumque subactum
Sperauit pacem gladio si querit ab isto
Magnus adorato summittat cesare signa
An similem uestri segnemque ad fata putatis
Pompei uobis minor est cause que senatus
Quam michi mortis amor · simul hec effatus et altus
Cesareas puluis testatur adesse cohortes
Dedecus hic belli magno crimenque remisit
Ne solum tote fugerent te sceua caterue
Subducto qui marte ruis nam sanguine fuso
Vires pugna dabat · labentem turba suorum
Excipit atque humeris defectum imponere gaudet
Ac uelut inclusum perfosso pectore numen
Et uiuam magne speciem uirtutis adorat
Tela que confixis certat euellere membris
Exornat que deos · ac nudum pectore martem
Armis sceua tuis · felix hoc nomine fame
Si tibi durus yber aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis · aut longis teutonus armis
Non tu bellorum spolijs ornare tonantis
Templa potes · non tu letis ululare triumphis
Infelix quanta dominum uirtute parasti

Nec magis ac magni castrorum parte repulsus
Intra claustra piger dilato marte quievit
Quam mare laxatur cum se tollentibus euris
Frangentem fluctus scopulum ferit aut latus alti
Montis adest seram que sibi parat unda ruinam,
Hinc vicina petens placido castella profundo
Incussu gemini martis rapit arma que late
Spargit et effuso laxat temptoria campo.
Mutandeque iuvat permissa licentia terre
Sic pleno padus ore tumens super aggere tutas
Excurrit ripas et totos concutit agros
Succubuit si qua tellus cumulumque furentem
Undarum non passa ruit. tunc flumine toto
Transit et ignotos aperit sibi gurgite campos
Illos terra fugit dominos his rura colonis
Accedunt donante pado. vix prelia cesar
Senserat elatus in specula que prodidit ignis
Invenit impulsos presso iam pulvere muros
Frigidaque ut veteris deprendit signa ruine
Accendit pax ipsa loci movitque furorem
Pompeiana quies et victo cesare sompni.
Ire vel in clades properat cum gaudia turbet
Torquato ruit inde minax. qui cesaris arma
Segnius haud vidit quam malo nauta tremente
Omnia subducit circee vela procelle

agmina que in terris

Inguina que interius muro breviore recepit
Densius ut parva disponeret arma corona
Transierat primum Cesar munimina valli
Cum super e totis emisit collibus agmen
Effuditque acies obsessum Magnus in hostem.
Non sic ethneis habitans in vallibus horret
Enceladum spirante Noto cum tota cavernas
Egerit et torrens in campos defluit ethna.
Cesaris ut miles glomerato pulvere victus
Ante aciem ceca trepidus sub nube timoris
Hostibus occurrit fugiens inque ipsa pavendo
Fata ruit. totus mitti civilibus armis
Usque vel in pacem potuit cruor ipse furentes
Dux tenuit gladios. felix ac libera regum
Roma fores iurisque tui vicisset in illo
Si tibi Sulla loco. dolet heu semperque dolebit
Quod scelerum Cesar prodest tibi summa tuorum
Cum genero pugnasse pio. pro tristia fata
Non utice libie clades Yspania munde
Flesset et infando pollutus sanguine Nilus
Nec Iuba marmoricas nudus pressisset harenas
Nobilius phario gestasset rege cadaver
Penorumque umbras placasset sanguine fuso
Scipio. nec sancto caruisset vita Catone.
Ultimus esse dies potuit tibi Roma malorum
Exire e mediis potuit Pharsalia fatis.
Deserit adversso possessam numine sedem

Cesar et emathias lacero petit agmine terras.
Arma sequuturum soceri quacumque fugasset
Temptavere suum comites deducere magnum
Hortati ut patrias sedes atque hoste carentem
Ausoniam peteret. numquam me cesaris inquit
Exemplo reddam patrie. numquamque videbit
Me nisi dimisso redeuntem milite roma.
Hesperiam potui motu surgente tenere
Si vellem patriis aciem committere templis
Ac medio pugnare foro. dum bella relegem
Extremum sithici transcendam frigoris orbem.
Ardentesque plagas. victor tibi roma quietem
Eripiam. qui ne premerere prelia fugi.
Ac potius ne quid bello patiaris in isto
Te cesar putet esse suam. sic fatus in ortus
Phebeos convertit iter. terreque secutus
Devia qua vastos aperit candavia saltus
Contigit emathiam. bello quam fata parabant.
Thessaliam qua parte diem brumalibus horis
Attollit titan rupes ossea coercet.
Cum per summa poli phebum trahit altior estas
Pelion opponit radiis nascentibus umbras.
At medios ignes celi rapidique leonis
Solsticiale caput nemorosus submovet othrys
Excipit adversos zephiros et iapiga pindus
Et maturato precidit vespere lucem.
Nec metuens ymi boream habitator olimpi

Lucentem totis ignorat noctibus arcton

// Hos inter montes media qui valle premuntur
Perpetuis quondam latuere paludibus agri
Flumina dum campi retinent · nec pervia tempe
Dant aditus pelago · stagnumque implentibus unum
Crescere cursus erat · postquam discessit olimpo
Herculea gravis ossa manu · subiteque ruinam
Sensit aque nereus · melius mansura sub undis
Emathis equorei regnum phasalos achillis
Eminet et prima retela litora pinu
Que tegit philace · teleos que nefande
Lampados herculeis fortis · melibea pharetris
Atque olim larissa potens ubi nobile quondam
Nunc super argos arant · veteres ubi fabula thebas
Monstrat echionias ubi quondam pentheos exul
Colla caput que ferens supremo tradidit igni
Questa quod hoc solum nato rapuisset agaue

// Ergo abrupta palus multos discessit in amnes
Purus in occasum parvi sed gurgitis eas
Ionio fluit inde mari · nec fortior undis
Labitur avecte pater ysidis et tuus oeneu
Pene gener crassis oblimat echinadas undas
Et meleagream maculatus sanguine nessi
Heueneus calidona secat amne citato
Maliacas sperchios aquas et flumine puro
Irrigat amphrisos · famulatus pascua phebi
Atque nec humentes nebulas nec rore madentem

Aera nec tenues nebulas suspirat in auras
Et quas ipse pelago per se non cogit amnis
Peneo donauit aquas per gurgite rapto
Epidanos numquamque celer nisi mixtus enipheus
Accipit asopos cursus phenix que melasque
Solus in alterius nomen cum uenerit unde
Defendit titareus aquas lapsusque superne
Gurgite penei pro siccis utitur aruis
Hunc fama est stigiis manare paludibus amnem
Et capitis memorem fluuii contagia uilis
Nolle pati superumque sibi seruare timorem
Vt primum emissis patuerunt amnibus arua
Pinguis bebricio discessit uomere sulcus
Mox lelegum dextra pressum descendit aratrum
Aeolide dolopes que solum fregere coloni
Et magnetes equis minie gens cognita remis
Illic semiferos yxionidas centauros
Feta pelethroniis nubes effudit in antris
Aspera te pholoes frangentem monice saxa
Teque sub oetheo torquentem uertice uulsas
Rhete ferox quas uix boreas euerteret ornos
Hospes et alcide magni phole teque per amnem
Improbe lerneas uecto passure sagittas
Teque senex chiron gelido qui sidere fulges
Impetis hemonio maiorem scorpio arcu
Hac tellure feri micuere semina martis

Primus abequorea percussis cuspide saxis
Thesalicus sonipes bellis feralibus omen
Exiluit primus calibem frenosque momordit
Spumauitque nouis laphite domitoris habenis
Prima fretum scindens pegaseo litore pinus
Terrenum ignotas hominem proiecit in undas
Primus thesalice rector telluris yonos
In formam calide percussit pondera masse
Fudit et argentum flammis aurumque moneta
Fregit et inmensis coxit fornacibus era
Illic quod populos scelerata impegit in arma
Diuitias numerare datum est. hinc maximus serpens
Descendit phiton. cirreaque fluxit in antra
Unde et thesalie ueniunt ad phitia lauri
Impius hinc prolem superis inmisit aloeus
Inseruit celsis prope se cum pelion astris
Sideribusque uias incurrens abstulit ossa.
Hac ubi dampnata fatis tellure locarunt
Castra duces. cunctos belli presaga futuri
Mens agitat. summique grauem discriminis horam
Aduentare palam est. propius iam fata moueri
Degeneres trepidant animi peioraque uersant
Ad dubios pauci presumpto robore casus
Spemque metumque ferunt. turbe sed mixtus inerti
Sextus erat. magno proles indigna parente
Qui mox sylleis exul grassatus in undis

Polluit equoreos scilleus pirata triumphos
Ille simulante metu fati pnoscere cursus
Inpaciens et more uenturis omnibus eger
Non tripodas deli non phitia consulit antra
Nec quesisse libet primis quid frugibus altrix
Ere iouis dodona sonet quis noscere fibra
Fata queat quis prodat aues quis fulgura celi
Seruet et assiria scrutetur sidera cura
Aut siquid tacitum sed fas erat ille supernis
Detestanda deis seuorum archana magorum
Nouerat et tristes sacris feralibus aras
Umbrarum ditis fidem miseroque liquebat
Scire parum superos uanum seuumque furorem
Adiuuat ipse locus uicinaque menia castris
Hemonidum ficti quas nulla licencia monstri
Transierat quarum quidquid non creditur ars est
Thesala quin etiam tellus herbasque nocentes
Rupibus ingenuit sensuraque saxa canentes
Archanum ferale magos ibi plurima surgit
Vim factura deis et terris hospita colchis
Leges in emoniis quas non aduexerat herbas
Impia tot populis surdas gentibus aures
Celicolum dire conuertunt carmina gentis
Una per etherios exit uox illa recessus
Verbaque ad inuitum perfert cogentia numen
Quod non cura poli celi que uolubilis umquam
Auocat infandum tetigit cum sidera murmur

Tum babilon persea licet. secretaque mephis
Omne vetustorum soluat penetrale magorum.
Abducet superos alienis thesalis aris.
Carmine thesalidum dura in precordia fluxit
Non fatis adductus amor. flammisque seueri
Illicitis arsere senes. nec noxia tantum
Pocula proficiunt. aut cum turgentia suco
Frontis amature subducunt pignora fete.
Mens hausti nulla sanie polluta ueneni
Excantata perit. quos non concordia mixti
Alligat ulla tori blandeque potentia forme
Traxerunt torti magica uertigine fili.
Cessauere uices rerum. dilataque longa
Hesit nocte dies. legi non paruit ether.
Torpuit et preceps audito carmine mundus
Axibus et rapidis impulsos iuppiter urgens
Miratur non ire polos. nunc omnia conplent
Imbribus et calido producunt nubila phebo
Et tonat ignaro celum ioue uocibus isdem
Ymentes late nebulas nimbosque solutis
Excussere comis. uentis cessantibus equor
Intumuit. rursus uetitum sentire procellas
Conticuit turbante noto. puppimque ferentes
In uentum tumuere sinus. de rupe pependit
Abscisa fluuius torrens. amnisque cucurrit
Non qua pronus erat. nilum non extulit estas

Meander direxit aquas · rodanu[m] q[ue] moranter
Precipitauit arar · su[m]misso uertice montes
Explicuere iugu[m] · nubes suspexit olimpus ·
Solibus [et] nullis sithice cu[m] bruma rigeret
Dimaduere niues · i[m]pulsa[m] sidere thetim
Repulit emonium defenso litore carmen
Terra quoq[ue] i[m]moti co[n]cussit ponderis axem
Et mediu[m] uergens titubauit nisus i[n] orbe[m]
Tante molis onus p[er]cussu[m] uoce recessit
P[ro]spectu[m] q[ue] dedit circu[m]labentis olimpi
Omne potens anim[a]l leti genitu[m] q[ue] nocere
Expauet hemonias [et] mortib[us] i[n]struit artes
Has auide tigres [et] nobilis ira leonu[m]
Ore fouent blando · gelidos his explicat orbes
Inq[ue] pruinoso · colube[r] distendit[ur] aruo ·
Vipe[re]i coeu[n]t abrupto co[r]pore nodi
Humano q[ue] cadit s[er]pens afflata ueneno ;
Quis labor hic sup[er]is cant[us] herbas q[ue] seque[n]di
Sp[er]ne[n]di q[ue] timor · cui[us] co[m]mercia pacti
Obstrictos habuere deos · parere necesse e[st]
An iuuat ignota tantu[m] pietate merent[ur]
An tacitis ualuere minis · hoc iuris i[n] o[mn]es
Est illis sup[er]os an habent hec carmina certu[m]
Imp[er]iosa deu[m] · q[ui] mu[n]du[m] coger[e] q[ui]dq[ui]d
Cogit[ur] ip[s]e pot[est] · illic [et] sidera p[ri]mu[m]
Precipiti deducta polo · phebe q[ue] serena

Non aliter diris verbis obsessa venenis
Palluit et nigris terrenis ignibus arsit
Quam si fraterna prohiberet ymagine tellus
Insereretque suas flammis celestibus umbras
Et patitur tantos cantu depressa labores
Donec suppositas propior dispumet in herbas
Hos scelerum ritus, hos dire carmina gentis
Effera damnarat nimie pietatis erictho
Inque novos ritus pollutam duxerat artem
Illi namque nefas urbis summittere tecto
Aut laribus ferale caput · deserta que busta
Incolit et tumulos expulsis obtinet umbris ·
Grata deis herebi coetus audire silentum
Nosse domos stigias · archana que ditis operti
Non superi · non vita vetat · tenet ora profane
Feda situ macies celo que ignota sereno
Terribilis stigio facies pallore gravatur
Inpexis onerata comis · si nimbus et atre
Sidera subducunt nubes · tunc thessala nudis
Egreditur bustis · nocturna que fulmina captat
Semina fecunde segetis calcata perussit ·
Et non letiferas spirando perdidit auras ·
Nec superos orat nec cantu supplice numen
Auxiliare vocat · nec fibras illa litantes
Novit funereas aris imponere flammas
Gaudet et accenso rapuit que thura sepulchro

Omne nefas superi prima iam voce precantis
Concedunt carmenque timent audire secundum
Viventes animas et adhuc sua membra regentes
Infodit busto · fatis debentur cum annos
Mors invita subit perversa funera pompa
Retulit a tumulis fugere cadavera letum
Fumantes iuvenum cineres ardentiaque ossa
E mediis rapit illa rogis · ipsamque parentes
Quam tenuere facem · nigroque volantia fumo
Feralis fragmenta tori · vestesque fluentes
Colligit in cineres et olentes membra favillas
Ast ubi servantur saxis quibus intimus humor
Ducitur et tracta durescunt tabe medulle
Corpora tunc omnes avide desevit in artus
Inmergitque manus oculis gaudetque gelatos
Effodisse orbes · et sicce pallida rodit
Excrementa manus · laqueum nodosque nocentes
Ore suo rupit · pendentia corpora carpsit
Abrasitque cruces percussaque viscera nimbis
Vulsit et incoctas admisso sole medullas
Insertum manibus calibem · nigramque per artus
Stillantis tabi saniem virusque coactum
Sustulit et nervo morsus retinente pependit
Et quodcumque iacet nuda tellure cadaver
Ante feras volucresque sedet · nec carpere membra
Vult ferro manibus suis morsusque luporum

Expectat siccus captura fauibus artus
Nec cessant a caede manus si sanguine vivo
Est opus erumpat iugulo qui primus aperto
Nec refugit caedes vivum si sacra cruorem
Extaque funereae poscunt trepidantia mensae
Vulnere sic ventris non qua natura vocabat
Extrahitur partus calidis ponendus in aris
Et quotiens saevis opus est ac fortibus umbris
Ipsa facit manes hominum mors omnis in usu est
Illa genae florem primaevo corpore vulsit
Illa comam laeva morienti abscidit ephebo
Saepe etiam caris cognato in funere dira
Thessalis incubuit membris atque oscula figens
Truncavitque caput compressaque dentibus ora
Laxavit sicco quae haerentem in corpore linguam
Praemordens gelidis infudit murmura labris
Arcanumque nefas Stygias mandavit ad umbras.
Hanc ut fama loci Pompeio prodidit alta
Nocte poli medium Titan quo tempore ducit
Sub nostra tellure diem deserta per arva
Carpit iter. Fidi scelerum suetique ministri
Effractos circum tumulos ac busta vagati
Conspexere procul praerupta in caute sedentem
Qua iuga devexus Pharsalica porrigit Haemus
Illa magis magicisque deis incognita verba
Temptabat carmenque novos fingebat in usus

Nam qz timens ne mars aliu vagus iret i orbe
Emathis et tellus ta multa cede careret
Pollutos cantu dirisqz venefica sucis
Conspsos qz vetuit trasmitte bella philippos
Tot mortes habitura suas usuraqz mudi
Sanguine cesor truncare cadavera regu
Sparat et hespie cineres evite gentis
Ossa qz nobiliu tantos aquirere manes
Hic ardor solus qz labor qd corpore magni
Pieco rapiat quos cesaris ivolet artus
Quam prior affatur popei ignava ppago
O decus emonidu populis q pandere fata
Queqz suo ventura potes devte cursu
Te pcor ut certu liceat mihi noscere fine
Que belli fortuna paret no ultima turbe
Pars ego romane mag clarissima ples
Vel dns rex vel tanti funeris heres
Mens dubiis pculsa pavet rursus qz parata
Certos ferre metus hoc casibz eripe iuris
Ne subiti ceci qz ruant vel nuina torque
Vel tu parce deis et manibz exprime veru
Elisias resera sedes ipam qz vocata
Quos petat e nobis morte mihi coge fateri
Non humilis labor est dignu est qd querere cures
Vel tibi quo tanti ppoderet alea fati
Impia vulgate letatus noie fame
Thesalis e contra si fata minora moveres

Pronum erat o iuvenis quos velles inquit in actus
Invitos prebere deos conceditur arti
Unam cum radiis presserunt sidera mortem
Inseruisse moras et quamvis fecerit omnis
Stella senem medios herbis abrumpimus annos
At simul a prima descendit origine mundi
Causarum series atque omnia fata laborant
Si quicquam mutare velis uno que sub ictu
Stat genus humanum tunc thessala turba fatemur
Plus fortuna potest sed si prenoscere casus
Contentus faciles que aditus multi que patebunt
Ad verum tellus nobis ether que chaos que
Equora que et campi rodopea que saxa loquentur
Sed pronum cum tanta nove sit copia mortis
Emathiis unum campis attollere corpus
Ut modo defuncti tepidi que cadaveris ora
Plena voce sonent ne membris sole perustis
Auribus incertum feralis strideat umbra
Dixerat et noctis geminatis arte tenebris
Mestum tecta caput squalenti nube pererrat
Corpora cesorum tumulis proiecta negatis
Continuo fugere lupi fugere revulsis
Unguibus impaste volucres dum thessala vatem
Eligit et gelidas leto scrutata medullas
Pulmonis rigidi stantes sine vulnere fibras
Invenit et vocem defuncto in corpore querit
Fata peremptorum pendent iam multa virorum

Quem supis reuocasse uelis s tolle totas
Temptasset campis acies et redde bello
Cessissent leges herebi · monstro que potenti
Extractus stigio populus pugnasset auerno
Electum tandem traiecto gutture corpus
Ducit et inserto laqueis feralibus vnco
Per scopulos miserum trahitur per saxa cadauer
Victurum · montisque caui quem tristis herictho
Dampnarat sacris alta sub rupe locatur
Haud procul a ditis cecis depressa cauernis
In preceps subsedit humus · quam pallida pronis
Vrget silua comis et nullo uertice celum
Suspiciens · phebo non peruia taxus opacat
Marcentes intus tenebre · pallensque sub antris
Longa nocte situs · numquam nisi carmine factum
Lumen habet · non tenareis sic faucibus aer
Sedit iners · mestum mundi confine latentis
Ac nostri quo non metuunt emittere manes
Tartarei reges · nam quamuis thessala uates
Vim faciat fatis · dubium que traxerat illuc
Aspiciat stigias an que descenderat umbras ·
Discolor et uario furialis cultus amictu
Induitur uultusque aperitur crine remoto
Et coma uipereis substringitur horrida sertis
Vt pauidos iuuenis comites ipsumque trementem
Conspicit exanimi defixum lumina uultu

Ponite ait trepidos exceptos mente timores
Jam noua iam uera reddetur uita figura
Ut quamuis pauidi possint audire loquentem
Si uero stigios que lacus ripam que sonantem
Ignibus ostendam si me presente uidere
Eumenides possent uillosa que colla colubris
Cerberus excutiens et uicti terga gigantes
Quis timor ignaui metuentes cernere manes
Pectora tunc primum feruenti sanguine supplet
Vulneribus laxata nouis taboque medullas
Abluit et uirus large lunare ministrat
Huc quidquid fetu genuit natura sinistro
Miscetur non spuma canum quibus unda timori est
Viscera non lincis non dire nodus hiene
Defuit et ceruii pasta serpente medulle
Non puppim retinens euro tendente rudentes
In medijs echinais aquis oculi que draconum
Queque sonant feta tepefacta sub alite saxa
Non arabum uolucer serpens innata que rubris
Equoribus custos preciose uipera conche
Aut uiuentis adhuc libice membrana ceraste
Aut cinis eoa positi phenicis in ara
Quo postquam uiles et habentes nomina pestes
Contulit infando saturatas carmine frondes
Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbas
Addidit et quidquid mundo dedit ipsa ueneni
Tunc uox letheos cunctis pollencior herbis

Excantare deos confundit murmura primum
Dissona et humane multum discordia lingue.
Latratus habet illa canum gemitusque luporum
Quod trepidus bubo quod strix nocturna queruntur
Quod strident ululatque fere quod sibilat anguis
Exprimit et planctus illise cautibus unde
Siluarumque sonum fracteque tonitrua nubis.
Tot rerum uox una fuit. mox cetera cantu
Explicat emonio penetratque in tartara lingua
Eumenides stigiumque nefas peneque nocentum
Et chaos innumeros auidum confundere mundos
Et rector terre quem longa in secula torquet
Mors dilata deum. Styx et quos nulla meretur
Thesalis elisios celum matremque perosa
Persiphone nostreque hecates pars ultima per quam
Manibus et mihi sunt tacite commercia lingue
Janitor et sedis laxe qui uiscera seuo
Spargis nostra cani repetitaque fila sorores
Tractare tuque o flagrantis portitor unde
Jam laxate senex ad me redeuntibus umbris
Exaudite preces si uos satis ore nefando
Polluto que uoco si nunquam hec carmina fibris
Humanis ieiuna cano si pectora plena
Sepe dedi et laui calido prolecta cerebro
Si quisquis uestris caput exta que lancibus infans
Imposuit uicturus erat parete precanti

Non in tartareo latitantem poscimus antro
Adsuetamque diu tenebris modo luce fugata
Descendentem animam primo pallentis hiatu
Heret adhuc orci. licet has exaudiat herbas
Ad manes ventura semel. ducis omina nato
Pompeiano canat nostri modo militis umbra.
Si bene de vobis civilia bella merentur.
Hec ubi fata caput spumantiaque ora levavit
Aspicit astantem proiecti corporis umbram
Exanimes artus. invisaque claustra timentem
Carceris antiqui. pavet ire in pectus apertum
Visceraque et ruptas letali vulnere fibras.
A miser extremum cui mortis munus inique
Eripitur non posse mori. miratur ericho
Has fatis licuisse moras. irataque morti
Verberat inmotum vivo serpente cadaver.
Perque cavas terre quas egit carmine rimas
Manibus illatrat. regnique silentia rumpit.
Thesiphone. vocisque mee secura megera
Non agitis sevis erebi per inane flagellis
Infelicem animam. iam vos ego nomine vero
Eliciam. stigiasque canes in luce superna
Destituam. per busta sequar per funera custos
Expellam tumulis. abigam vos omnibus urnis
Teque deis ad quos alio procedere vultu
Ficta soles hec arte pallenti tepida forma

Ostendam faciem Herebi mutare vetabo
Eloquar inmenso terre sub pondere que te
Contineant ethnea dapes quo federe mestum
Regem noctis ames. que te contagia passam
Noluerit revocare Ceres. tibi pessime mundi
Arbiter immittam ruptis titana cavernis
Et subito feriere die. paretis an ille
Conpellandus erit. quo numquam terra vocato
Non concussa tremit. qui gorgona cernit apertam
Verberibusque suis trepidam castigat erinem
Indespecta tenet vobis qui tartara cuius
Vos estis superi stigias qui peierat undas.
Protinus astrictus caluit cruor atraque fovit
Vulnera et in venas extremaque membra cucurrit.
Percusse gelido trepidant sub pectore fibre
Et nova desuetis subrepens vita medullis
Miscetur morti. tunc omnis palpitat artus
Tenduntur nervi. nec se tellure cadaver
Paulatim per membra levat. terraque repulsum est
Erectumque simul distento lumina rictu
Nudantur. nondum facies viventis in illo
Jam morientis erat. remanet pallorque rigorque
Et stupet illatus mundo. sed murmure nullo
Ora astricta sonant. vox illi lingua que tantum
Responsura datur. dic inquit thessala magna

Quod nunc mercede michi · nam vera locutum
Inmunem toto mundi prestabimus evo
Artibus emoneis tali tua membra sepulcro
Talibus exuram stigio cum carmine silvis
Ut nullos cantata magos exaudiat umbra ·
Sit tanti vixisse iterum · nec verba nec herbe
Audebunt longe sompnum tibi solvere lethes
A me morte data · tripodas vatesque deorum
tenet Sors obscura tenet · certus discedat ab umbris
Quisquis vera petit duraque oracula mortis
Fortis adit · ne parce precor · da nomina rebus
Da loca da vocem qua mecum fata loquantur
Addidit et carmen quo quidquid consulit umbram
Scire dedit · mestum fletu manante cadaver
Tristia non equidem parcarum stamina dixit
Aspexi tacite revocatus ab aggere ripe ·
Quod tamen ex cunctis michi noscere contigit umbris
Effera romanos agitat discordia manes
Impia que infernam ruperunt arma quietem
Elisias latii sedes ac tartara mesta
Diversi liquere duces · quid fata pararent
Hii fecere palam · flebant felicibus umbris
Vidi ego mestos decios natumque patremque
Lustrales bello animas · flentemque camillum
Et curios sillam de te fortuna querentem

Deplorat libicis perituram scipio terris
Infaustam sobolem maius cartaginis hostis
Non seruituri meret cato fata nepotis
Solum te consul depulsis prime tyrampnis
Brute pias inter gaudentem uidimus umbras
Abruptis catillina minax fractisque catenis
Exultat mariique truces nudique cethegi
Vidi ego letantes popularia nomina drusos
Legibus inmodicos ausosque ingentia gracchos
Eternis chalibum nodis et carcere ditis
Constricte plausere manus camposque piorum
Poscit turba nocens regni possessor inertis
Pallentes aperit sedes abruptaque saxa
Asperat et durum uinclis adamanta paratque
Penam uictori refer hec solacia tecum
O iuuenis placido manes patremque domumque
Expectare sinu regnique in parte serena
Pompeio seruare locum nec gloria parue
Sollicitet uite ueniet que misceat omnes
Hora duces properate mori magnoque superbi
Quamuis e paruis animo descendite bustis
Et romanorum manes calcate deorum
Quem tumulum nili quem tibridis abluat unda
Queritur et ducibus tantum de funere pugna est
Tu fatum ne quere tuum cognoscere parce
Me reticente dabunt tibi certior omnia uates

Ipse canet

Ipse canet genitor siculis pompeius in aruis
Ille quoque incertus quo te uocet unde repellat
Quas iubeat uitare plagas que sidera mundi
Europam miseri libiamque asiamque timete
Distribuit tumulos uestris fortuna triumphis
O miseranda domus toto nil orbe uidebis
Tucius emathia. Sic postquam fata peregit
Stat uultu mestus tacito mortemque reposcit.
Carminibus magicis opus est herbisque cadauer
Ut cadat et nequeant animam sibi reddere fata
Consumpto iam iure semel tunc robore multo
Extruit illa rogum uenit defunctus ad ignes
Accensum iuuenem positum strue liquit erictho
Tandem passa mori sextoque ad castra parentis
It comes celo que lucis ducente colorem
Dum ferret tutos intra tentoria gressus
Iussa tenere diem densas nox prestitit umbras

Explicit liber sextus Incipit vij

Segnior occeano quam lex eterna uocabat
Luctificus titan numquam magis ethera contra
Egit equos cursumque polo rapiente retorsit
Defectusque pati uoluit rapteque labores
Lucis et adtraxit nubes non pabula flammis
Sed ne thessalico purus luceret in orbe
At nox felicis magni pars ultima uite

Sollicitos vana decepit ymagine sonos
Nam pompeiani visus sibi sede theatri
Innumeram effigiem romane cernere plebis
Attolli que suum letis ad sidera nomen
Vocibus et plausu cuneos certare sonantes
Qualis erat populi facies clamorque fauentis
Olim cum iuuenis primi que etate triumphi
Post domitas gentes quas torrens ambit hiberus
Et quecumque fugax sertorius impulit arma
Vespere pacato pura venerabilis eque
Quam currus ornante toga plaudente senatu
Sedit adhuc romanus eques seu fine bonorum
Anxia venturis ad tempora leta refugit
Siue per ambages solitas contraria visis
Vaticinata quies magni tulit omina planctus
Seu vetito patrias ultra tibi cernere sedes
Sic romam fortuna dedit nec rumpite sonos
Castrorum vigiles nullas tuba verberet aures
Crastina dira quies et immagine mesta diurna
Undique funestas acies feret undique bellum
Unde pares sonos populi noctemque beatam
O felix si te vel sic tua roma videret
Donassent utinam superi patrieque tibique
Unum magne diem quo fati certus uterque
Extremum tanti fructum carperes amoris
Tu velut ausonia vadis moriturus in urbe

Illa rati semper de te sibi conscia uoti
Hoc scelus haud umquam fatis herere putauit
Sic se dilecti tumulum quoque perdere magni.
Te misto flesset luctu iuuenesque senesque
Iniussus que puer lacerasset crine soluto
Pectora femineum ceu bruti funere uulgus.
Nunc quoque tela licet paueant uictoris iniqui
Nunciet ipse licet cesar tua funera flebunt
Sed dum tura ferunt dum laurea serta tonanti
O miseri quorum gemitus edere dolorem
Qui te non pleno pariter planxere theatro.
Vicerat altra iubar cum misto murmure turba
Castrorum fremuit. fatisque trahentibus orbem.
Signa petit pugne. miseri pars maxima uulgi.
Non totum uisura diem. tentoria circum
Ipsa ducis queritur magnoque accensa tumultu
Mortis uenture properantes admouet horas
Dira subit rabies sua quisque ac publica fata
Precipitare cupit. segnis pauidusque uocatur
Ac nimium patiens soceri pompeius et orbis
Indulgens regno. qui tot simul undique gentes
Iuris habere sui uellet. pacemque timeret
Nec non reges populique queruntur eoi
Bella trahi. patriaque procul tellure teneri
Hoc placet o superi cum uobis uertere cuncta
Propositum est nobis erroribus addere crimen

Cladibus inruimus nocituraque poscimus arma
In pompeianis uotum est pharsalia castris
Cunctorum uoces romani maximus auctor
Tullius eloquii cuius sub iure togaque
Pacificas seuus tremuit catilina secures
Pertulit iratus bellis cum rostra forumque
Optaret passus tam longa silentia miles
Addidit inualide robur facundia cause
Hoc pro tot meritis solum te magne precatur
Uti se fortuna uelis proceres que tuorum
Castrorum reges que tui cum supplice mundo
Adfusi uinci socerum patiare rogamus
Humani generis tam longo tempore bellum
Cesar erit merito pompeium uincere lente
Gentibus indignum est a transcurrente subactis
Quo tibi feruor abit aut quo fiducia fati
De superis ingrate times causamque senatus
Credere dys dubitas ipsa tua signa reuellet
Prosilient acies pudeat uicisse coactum
Si duce te iusso si nobis bella geruntur
Sit iuris quocumque uelint concurrere campo
Quid mundi gladios a sanguine cesaris arces
Vibrant tela manus uix signa morantia quisquam
Expectat propera ne tua classica linquat
Scire senatus auet miles te magne sequatur
An comes ingemuit rector sensitque deorum
Esse dolos et fata sue contraria menti

Si placet hoc inquit cunctis si milite magno
Non duce tempus eget nil ultra fata morabor
Involvat populos una fortuna ruina
Sitque hic hodiernus magne lux ista novissima parti
Testor roma tamen magnum quo cuncta perirent
Accepisse diem potuit tibi vulnere nullo
Stare labor belli potuit sine cede subactum
Captivumque ducem violate tradere paci
Quis furor o ceci scelerum civilia bella
Gesturi metuunt ne non cum sanguine vincant
Abstulimus terras exclusimus equore toto
Ad prematuras segetum ieiuna rapinas
Agmina compulimus votumque effecimus hosti
Ut mallet sterni gladiis mortesque suorum
Permiscere meis belli pars magna peracta est
His quibus effectum est ne pugnam tiro paveret
Si modo virtutis stimulis ire que calore
Signa petunt multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali fortissimus ille est
Qui promptus metuenda pati si comminus instent
Et differre potest placet hec tam prospera rerum
Tradere fortune gladio permittere mundi
Discrimen pugnare ducem quam vincere malunt
Res mihi romanas dederas fortuna regendas
Accipe maiores et ceco in marte tuere
Pompei nec crimen erit nec gloria bellum.

Vincat apud superos votis me cesar iniquis
Pugnat / quantum scelerum / quantumque malorum /
In populos lux ista feret / quot regna iacebunt
Sanguine romano / quam turbidus ibit enipheus
Prima velim caput hoc funesti lancea belli
Si sine momento rerum partisque ruinam
Casurum est feriat / neque victoria magno
Leatior / aut populis invisum hac clade peracta
Aut hodie pompeius erit miserabile nomen
Omne malum victi quod sors feret ultima rerum
Omne nefas victoris erit / sic fatus in arma
Permittit populos / frenosque furentibus ira
Laxat / et victus violento nauta choro
Dat regimen ventis / ignavumque arte relicta
Puppis onus trahitur / trepido confusa tumultu
Castra fremunt / animique truces sua pectora placant
Ictibus incertis multorum pallor in ore
Mortis venture facies que simillima fato
Advenisse diem qui fatum tempus rebus in evum
Conderet humanis / et queri roma quid esset
Illo marte palam est / sua quisque pericula nescit
Attonitus maiore metu / quis litora ponto
Obruta / quis summis cernens in montibus equor
Ethera que in terras deiecto sole cadentem
Tot rerum finem / timeat sibi / non vacat ullos
Pro se ferre metus / urbi magno que timetur

Nec gladys habuere fidem nisi cautibus asper
Exarsit mucro / tunc omnis lancea saxo
Erigitur / tendunt nervis melioribus arcus
Cura fuit lectis / pharetras implere sagittis
Auget eques stimulos / frenorumque aptat habenas
Si liceat superis hominum conferre labores
Non aliter phlegra rapidos tollente gigantas
Martius incaluit siculis incudibus ensis
Et rubuit flammis iterum neptunia cuspis
Spiculaque extenso pean phytone recoxit
Pallas gorgoneos diffudit in egida crines
Pallenea iovi mutavit fulmina ciclops
Non tamen abstinuit venturos prodere casus
Per varias fortuna notas / nam thesala rura
Cum peterent totus venientibus obstitit ether
Inque oculis hominum fregerunt fulmina nubes
Adversasque faces / immensoque igne columnas
Et trabibus mixtis avidos pithonas aquarum
Detulit / atque oculos ingesto fulmine clausit
Excussit cristas galeis / capulosque solutis
Perfundit gladys / ereptaque pila liquavit
Ethereoque nocens fumavit sulphure ferrum
Nec non innumero cooperta examine signa
Vixque revulsa solo / maiori pondere pressum
Signiferi mersere caput / rorantia fletu
Usque ad thesaliam romana et publica signa

Admotus superis discussa fugit ab ara
Taurus et emathios preceps se iecit in agros
Nulla que funestis inventa est victima sacris
At tu quos scelerum superos quas rite vocasti
Heumenidas cesar stigii que numina regni
Infernumque nefas et mersos nocte furores
Impia tam seve gesturus bella litasti
Iam dubium monstris ne deum nimio ne pavori
Crediderint multis concurrere visus olimpo
Pindus et abruptis mergi convallibus hemus
Edere nocturnas belli phar salia voces
Ire per osseam rapidus boebeida sanguis
Inque vicem vultus tenebris mirantur opertos
Et pallere diem galeisque incumbere noctem
Defunctosque patres et iunctas sanguinis umbras
Ante oculos volitare suos sed mentibus unum
Hoc solamen erat quod voti turba nefandi
Conscia que patrum iugulos que pectora fratrum
Sperabat gaudet monstris mentisque tumultu
Atque omen scelerum subitos putat esse furores
Quid mirum populos quos lux extrema manebat
Limphato trepidasse metu presaga malorum
Si data mens homini est tyrius qui gadibus hospes
Adiacet armeniumque bibit romanus araxen
Sub quocumque die quocumque est sidere mundi
Meret et ignorat causas animumque dolentem

Concipit emathijs quid parat cesar in arvis.
Euganeo si vera fides memorantibus augur
Colle sedens aponus terris ubi fumifer exit
Atque antenorei dispergitur unda timavi
Venit summa dies geritur res maxima dixit
Impia concurrunt pompei et cesaris arma
Seu tonitrus ac tela iovis presaga notavit
Ethera seu totum discordi obsistere celo
Perspexitque polos seu numen in ethere mestum
Solis in obscuro pugnam pallore notavit.
Dissimilem certe cunctis quos explicat egit
Thessalicam natura diem si cuncta perito
Augure mens hominum celi nova signa notasset.
Spectari toto potuit pharsalia mundo.
O summos hominum quorum fortuna per orbem
Signa dedit quorum fatis celum omne vacabat.
Hec et apud seras gentes populosque nepotum
Sive sua tantum venient in secula fama
Sive aliquid magnis nostri quoque cura laboris
Nominibus prodesse potest cum bella legentur
Spesque metusque simul perituraque vota movebunt.
Attonitique omnes veluti venientia fata
Non transmissa legent et adhuc tibi magne favebunt.
Miles ut adverso phebi radiatus ab ictu
Descendens totos perfudit lumine colles
Non temere inmissus campis, stetit ordine certo

Infelix acies. cornus tibi cura sinistri
Lentule cum prima que tunc fuit optima bello
Et quarta legione datur tibi numine pugnax
Aduerso domiti dextri frons tradita martis.
At medii robur belli fortissima densant
Agmina. que cilicum terris deducta tenebat
Scipio miles in hoc libico dux primus in orbe.
At iuxta fluuios et stagna undantis enipei
Cappadocum montana cohors et largus habene
Ponticus ibat eques. sicci sed plurima campi
Tetrarche reges que tenent magnique tyranni.
Atque omnis latio que seruit purpura ferro
Illuc et libie numidas et creta cidonas
Misit. itureis cursus fuit inde sagittis
Inde truces galli solitum prodistis in hostem
Illic pugnaces commouit hyberia celtras
Eripe uictori gentes et sanguine mundi
Fuso magne semel totos consume triumphos.
Illo forte die cesar statione relicta
Ad segetum raptus moturus signa repente
Conspicit in planos hostem descendere campos
Oblatum que uidet uotis sibi mille petitum
Tempus in extremos quo mitteret omnia casus
Eger quippe more flagransque cupidine regni
Ceperat exiguo tractu ciuilia bella
Ut lentum damnare nefas. discrimina postquam

Aduenisse ducum suprema que prelia uidit
Casuram fatis sensit nutare ruinam
Illa quoque in ferrum rabies promptissima paulum
Languit et casus audax spondere secundos
Mens stetit in dubio quam nec sua fata timere
Nec magni sperare sinunt formidine mersa
Prosilit ortando melius fiducia uulgo
O domitor mundi rerum fortuna mearum
Miles adest totiens optate copia pugne
Nil opus est uotis iam fatum accersite ferro
In manibus uestris quantus sit cesar habetis
Hec est illa dies michi quam rubiconis ad undas
Promissam memini cuius spe mouimus arma
In quam distulimus uetitos remeare triumphos
Hec eadem est hodie que pignora queque penates
Reddat et emeritos faciat nos marte colonos
Hec fato que teste probet quis iustius arma
Sumpserit hec acies uictum factura nocentem est
Si pro me patriam ferro flammisque petistis
Nunc pugnate truces gladiisque exsoluite culpas
Nulla manus belli mutato iudice pura est
Non michi res agitur sed uos ut libera sitis
Turba precor gentes ut ius habeatis in omnes
Ipse ego priuate cupidus me reddere uite
Plebeiaque toga modicum componere ciuem
Omnia dum uobis liceat nichil esse recuso

Invidia regnat mea. nec sanguine multo
Spem mundi petitis. grais dilecta iuventus
Gimnasiis aderit. studio que ignava palestre
Et vix arma ferens / aut mixte dissona turbe
Barbaries. non illa tubas non agmine moto
Clamorem latura suum. civilia pauce
Bella manus facient. pugne pars magna levabit
Hys orbem populis. romanum que obteret hoste(m).
Ite per ignavas gentes famosa que regna
Et primo motu ferri prosternite mundum
Sit que palam. quas tot duxit pompeius in urbem
Curribus unius gentes non esse triumphi
Armenios ne movet. romana potentia cuius
Sit ducis. aut emptum minimo vult sanguine quisquam
Barbarus hesperiis magnum preponere rebus.
Romanos odere omnes. dominos que gravantur
Quos novere magis. sed me fortuna meorum
Commisit manibus. quarum me gallia testem
Tot fecit bellis. cuius non militis ensem
agnoscam. celum que tremens cum lancea transit
Dicere non fallor / quo sit vibrata lacerto.
Quod si signa ducem numquam fallentia vestrum
Conspicio / facies truces. oculos que minaces
Vicistis. videor fluvios spectare cruoris
Calcatos que simul reges. sparsum que senatus

Conspicio inmensa populos in cede natantes
Sed mea fata moror qui vos in bella furentes
Vocibus hys teneo · veniam date bella trahenti
Spe trepido · aut umquam vidi tam magna daturos
Tam prope me superos camporum limite parvo
Absumus a votis · ego sum cui Marte peracto
Que populi reges que tenent donare licebit ·
Quo ne poli motu quo celi sidere verso
Tesalice tantum superi permittitis hore
Aut merces hodie bellorum aut pena paratur
Cesareas spectate cruces spectate catenas
Et caput hoc positum rostris · effusaque membra ·
Septorumque nefas et clausi prelia campi ·
Cum duce Sillano gerimus civilia bella ·
Vestri cura movet · nam me secura manebit
Sors quesita manu · fodientem viscera cernet
Me mea · qui non dum victo respexerit hoste
Dy quorum curas abduxit ab ethere tellus
Romanusque labor · vincat quicumque necesse
Non putat in victos sevum distringere ferrum
Quique suos cives quod signa adversa tulerunt ·
Non credit fecisse nefas · Pompeius in arto
Agmina vestra loco vetita virtute moveri
Cum tenuit · quanto saciavit sanguine ferrum ·
Vos tamen hoc oro iuvenes ne cedere quisquam

Hostis terga uelit · cuius qui fugerit esto
Sed dum tela micant · non uos pietatis ymago
Ulla nec aduersa conspecti fronte parentes
Commoueant · vultus gladio turbate uerendos
Siue quis infesto cognata in pectora ferro
Ibit · seu nullum uiolabit vulnere pignus
Ignoti iugulum tamquam scelus imputet hostis.
Sternite iam uallum · fossas implete ruina ·
Exeat ut plenis acies non sparsa maniplis
Parcite nec castris · uallo tendetis in illo
Unde acies peritura uenit · uix cuncta locuto
Cesare quemque suum munus trahit · arma que raptim
Sumpta uiris que ceres · capiunt presagia belli
Calcatisque ruunt castris · stat ordine nullo
Arte ducis nulla permittuntque omnia fatis
Si totidem magni soceros · totidemque petentes
Urbis regna sue funesto in marte locasses
Non tam precipiti ruerent in prelia cursu.
Vidit ut hostiles in rectum exire cateruas
Pompeius nullas moras permittere bello ·
Sed superis placuisse diem · stat corde gelato
Attonitus · tanto que duci sic arma timere
Omen erat · premit inde metus · totumque per agmen
Sublimi peruectus equo · quem flagitat inquid
Uestra dies virtus · finis ciuilibus armis
Quem quesistis adest · totas effundite vires

Extremum sceleri superest opus · una que gentes
Hora trahit · quisquis patriam carosque penates
Qui sobolem ac thalamos desertaque pignora querit
Ense petat · medio posuit deus omnia campo ·
Causa iubet melior superos sperare secundos
Ipsi tela regent per viscera cesaris · ipsi
Romanas sancire volent hoc sanguine leges
Si socero dare regna meo · mundumque pararent
Precipitare meam fatis potuere senectam
Non iratorum populis urbique deorum est
Pompeium servare ducem · que vincere possent
Omnia contulimus · subiere pericula clari
Sponte viri · sacraque antiquus ymagine miles
Si curios his fata darent · reducesque camillos
Temporibus · decios que caput fatale voventes
Hinc starent primo gentes oriente coacte
Innumereque urbes · quantas in prelia numquam
Excivere manum · toto simul utimur orbe
Quidquid signiferi conprensum limite celi
Sub notton et boream hominum sumus arma movemus
Nonne superfusis collecturi cornibus hostem
In medium dabimus paucas victoria dextras
Exigit · ac plures tantum clamore catervae
Bella gerent · cesar nostris non sufficit armis
Credite pendentes ex summis menibus urbis
Crinibus effusis ortari in prelia matres ·

Credite grandeuu(m) uetuit q(uos) exire senatu(m)
Arma sequi. sacros pedib(us) p(ro)terite canos
Atq(ue) ipsam d(omi)ni metuentem occurrere romam.
Credite qui nu(n)c e(st) populus populu(m)q(ue) futuru(m)
Permixtas afferre p(re)ces. hec libera nasci
Nec uult turba mori. si quis post pignora tanta
Pompeio locus e(st) cu(m) prole (et) coniuge supplex
Imperii salua si maiestate iaceret.
Volueret an(te) pedes magni n(on) ignarus exul-
ludibriu(m) sortis. ne pudor ultima fata
Deprecor ac turpes extremi cardinis annos
Ne discam s(er)uire senex. tam mesta locuti
Voce ducis flagrant an(imi) romana q(ue) uirt(us)
Erigit(ur). placuit q(uod) mori si uera timeret.
Ergo utriq(ue) pari concurrunt agmina motu
Iraru(m) met(us) hos regni spes excitat illos
Hec facient dextre. quid q(uo)d n(on) expleat etas
Ulla. nec humanu(m) reparet gen(us) o(mn)ib(us) annis
Ut uacat a ferro. gentes mars iste futuras
Obruet. et populos eui uenientis i(n) orbe
Erepto natale feret. tu(n)c o(mn)e latinu(m)
Fabula nomen erit. gabios ueios q(ue) coraq(ue)
Puluere uix tecte poterunt monstrare ruine
Albanos q(ue) lares. laurentinos q(ue) penates
Rus uacuu(m). q(uod) no(n) habitet n(isi) nocte coacta
Inuit(us) questus q(uod) numa iussisse senat(us)

Non etas hec carpsit edax monumentaque rerum
Putria destituit: crimen civile videmus
Tot vacuas urbes. generis quo turba redacta
Humani toto populi qui nascimur orbe
Nec muros implere viris nec possumus agros
Urbs nos una capit. vincto fossore coluntur
Hesperie segetes. stat tectis putris avitis
In nullos ruitura domus. nulloque frequentem
Cive suo romam sed mundi fece repletam
Cladis eo dedimus ne tanto in tempore bellum
Iam posset civile geri. pharsalia tanti
Causa mali tanti cedant feralia nomina canne
Et dapnata diu romanis allia fastis
Tempora signavit leviorum roma malorum
Hunc voluit nescire diem. pro tristia fata
Aera pestiferum tractu morbosque fluentes
Insanamque famem permissasque ignibus urbes
Meniaque in preceps laturos plena tremores
Hii possent explere viri. quos undique traxit
In miseram fortuna necem dum munera longi
Explicat eripiens evi populosque ducesque
Constituit campis. per quos tibi roma ruenti
Ostendat quam magna cadas. quo latius orbem
Possedit citius per prospera fata cucurrit
Omne tibi bellum gentes dedit omnibus annis
Te geminum titan procedere vidit in axem

Haut multu terre spaciu restaba eoe
Ut t nox tota dies t curreret ether
Omnia q errantes stelle romana viderent
Sz retro tua fata tulit par omibz annis
Emathie funesta dies. hac luce cruenta
Effectu ut latios no horreat india fasces.
Nec vetitos errare dacas i menia ducat
Sarmaticuq pmat succinct consul aratru.
Quod semp sevas debet t parthia penas
Qd fugiens civile nefas reditura q nunq
Libertas ultra tigrim renu q recessit.
Ac totiens iugulo nobis quesita vagat
Germanu scithicu q bonu. nec respicit ultra
Ausonia. vellem populis icog(ni)ta nris
Vulturis ut pmu levus fundata volatu
Romulus infami coplevit menia luco.
Usq ad thessalicas servires roma ruinas
De brutis fortuna queror. quid tpa legu
Egimus. aut annos consule nome habentes
Felices arabes medi q eoa q tellus
Qua sub ppetuis tenuerunt fata tirapnis
Ex populis que regna ferunt sors ultima nra e
Quos servire pudet. sut nobis nulla pfecto
Numina. cu ceco rapiat secula casu
Mentimur regnare iove spectabit ab alto
Ethere thessalicas teneat cu fulmina cedes.

Scilicet ipse petet pholoem petet ignibus oetem
Inmeritique nemus rodopes pinusque mimantis
Cassius hoc potius feriet caput astra thyeste
Intulit et subitis dampnavit noctibus argos
Tot similes fratrum gladios patriasque gerenti
Thesalie dabit ille diem mortalia nulli
Sunt curata deo cladis tamen huius habemus
Vindictam quantam terris dare numina fas est
Bella pares superis facient civilia divos
Fulminibus manes radiisque ornabit et astris
Inque deum templis iurabit roma per umbras
Ut rapido cursu fati suprema morantem
Consumpsere locum parva tellure dirempti
Quo sua pila cadant aut quam sibi fata minentur
Inde manum spectant tempus quo noscere possent
Inde manum spectant vultus agnoscere querunt
Facturi que monstra forent videre parentes
Frontibus adversis fraternaque comminus arma
Nec libuit mutare locum tamen omnia torpor
Pectora constrinxit gelidusque in viscera sanguis
Percussa pietate coit totaeque cohortes
Pila parata diu tensis tenuere lacertis
Dii tibi non mortem que cunctis pena paratur
Sed sensus post fata tue dent crastine morti
Cuius torta manu commisit lancea bellum
Primaque thessaliam romano sanguine tinxit

Dolendo dicit lucanus

O preceps rabies cum cesar tela teneret
Inuenta est prior ulla manus · tunc stridulus aer
Elisus lituis conceptaque classica cornu
Tunc ause dare signa tube · tunc ethera tendit
Extremique fragor conuexa irrupit olimpi
Vnde procul nubes quo nulla tonitrua durant
Excepit resonis clamorem uallibus hemus
Peliacisque dedit rursus geminare cauernis
Pindus agit gemitus · pangeaque saxa resultant
Oetee que gemunt rupes · uocesque furoris
Expauere sui tota tellure relatas
Spargitur innumerum diuersis missile uotis
Vulnera pars optat · pars terre figere tela
Ac puras seruare manus · rapit omnia casus
Atque incerta facit quos uult fortuna nocentes
Sed quota pars cladis iaculis ferroque uolanti
Exacta est · odiis solus ciuilibus ensis
Sufficit et dextras romana in uiscera ducit
Pompei densis acies stipata cateruis
Iunxerat in seriem nexis umbonibus arma
Vixque habitura locum dextras ac tela mouendi
Constiterat · gladiosque suos compressa tenebat
Precipiti cursu uesanum cesaris agmen
In densos agit cuneos · per que arma per hostes
Querit iter · qua tota graues lorica catenas
Opponit · tutoque latet sub tegmine pectus

Hac quoque peruentum est ad uiscera tot que parma
Extremum est quod quisque ferit ciuilia bella
Vna acies patitur gerit altera frigidus inde
Stat gladius calet omne nocens a cesare ferrum
Nec fortuna diu rerum tot pondera uertens
Abstulit ingentes fato torrente ruinas
Vt primum toto diduxit cornua campo
Pompeianus eques bellique per ultima fudit
Sparsa per extremos leuis armatura maniplos
Insequitur seuasque manus inmittit in hostem
Illic queque suo miscet gens prelia telo
Romanus cunctis petitur cruor inde sagitte
Inde faces et saxa uolant spacioque solute
Aeris et calido liquefacte pondere glandes
Tunc et iturei medi arabesque soluti
Arcu turba minax nusquam rexere sagittas
Sed petitur solus qui campis inminet aer
Inde cadunt mortes sceleris sed crimine nullo
Externum calibem maculant stetit omne coactum
Circa pila nefas ferro subtexitur ether
Noxque super campis telis conserta pependit
Tum cesar metuens ne frons sibi prima laberet
Incursu tenet obliquas post signa cohortes
Inque latus belli qua se uagus hostis agebat
Inmittit subitum non motis cornibus agmen
Inmemores pugne nulloque pudore timendi
Precipites fecere palam ciuilia bella

Non bene barbariis unquam commissa catervis
Ut primum sonipes transversus pectora ferro
In caput effusi calcavit membra regentis
Omnis eques cessit campis glomerataque pubes
In sua conversos preceps ruit agmina fines
Perdidit inde modum cedes ac nulla secuta est
Pugna sed hinc iugulis hinc ferro bella geruntur
Nec valet hec acies tantum prosternere quantum
Inde perire potest ut Pharsalia campis — Lucanus
Sufficiat cruor iste tuis quem barbara fundunt
Pectora non alio mutentur sanguine fontes
Hic numerus totos tibi vestiat ossibus agros
Aut si Romano compleri sanguine mavis
Istis parce precor vivant Galateque Syrique
Cappadoces Galli que extremique orbis Hiberi
Armenii Cilices nam post civilia bella
Hic populus Romanus erit semel ortus in omnes
It timor et fatis datus est pro Cesare cursus
Ventum erat ad robur Magni mediasque catervas
Que totos errore vago perfuderat agros
Constitit hic bellum fortunaque Cesaris hesit
Non illic regum auxiliis collecta iuventus
Bella gerit ferrumque manus movere rogate
Ille locus fratres habuit locus ille parentes
Hic furor hic rabies hic sunt tua crimina Cesar
Lucanus — Hanc fuge mens partem belli tenebrisque relinque
Nullaque tantorum discat me vate malorum

Quam multis bellis liceat civilibus etas
At potius pereant lacrime pereantque querele
Quidquid in hac acie gessisti Roma tacebo
Hic cesar rabies populis stimulusque furorum
Ne qua parte sui pereat scelus agmina circum
It vagus atque ignes animis flagrantibus addit
Inspicit et gladios qui toti sanguine manent
Qui niteant primo tantum mucrone cruenti
Que presso tremat ense manus quis languida tela
Quis contenta ferat quis prestet bella iubenti
Quem pugnare iuvet quis vultum cive perempto
Mutet obit latis proiecta cadavera campis
Vulnera multorum totum fusura cruorem
Opposita premit ipse manu quacumque vagatur
Sanguineum veluti quatiens bellona flagellum
Bistonas aut mavors agitans si verbere sevo
Palladia stimulat turbatos egide currus
Nox ingens scelerum est et cedes oritur et instar
Inmense vocis gemitus et pondere lapsi
Pectoris arma sonant confractique ensibus enses
Ipse manu subicit gladios ac tela ministrat
Adversosque iubet ferro confundere vultus
Promovet ipse acies impellit terga suorum
Verbere conversae cessantes excitat haste
In plebem vetat ire manus monstratque senatum
Scit cruor imperii qui sit que viscera regni

Unde petat romam. libertas ultima mundi
Quo steterit ferienda loco. permixta secundo
Ordine nobilitas. venerandaque corpora ferro
Urgentur. cedunt lepidos. ceduntque metellos
Corvinosque simul. torquataque nomina rerum.
Sepe duces. summosque hominum. te magne remoto
Illic plebeia contectus casside vultus
Ignotusque hosti quod ferrum brute tenebas
O decus imperii. spes o ultima senatus
Extremum tanti generis per secula nomen
Ne rue per medios nimium temerarius hostes
Ne tibi fatales admoveris ante phylippos
Thesalia periture tua. nil proficis istic
Cesaris intentus iugulo. nondum attigit arcem
Iuris. et humanum culmen quo cuncta reguntur.
Egressus. meruit fatis tam nobile letum
Vivat et ut bruti procumbat victima regnet.
Hic patrie perit omne decus. iacet aggere magno
Patricium campis commixta plebe cadaver.
Mors tamen eminuit clarorum in strage virorum.
Pugnacis domiti. quem clades fata per omnes
Ducebant. nusquam magni fortuna sine illo
Succubuit. victus totiens a cesare salva
Libertate perit. tunc mille in vulnera letus
Labitur ac venia gaudet caruisse. videbat
In crasso versantem sanguine membra

Cesaris interceptus iam magis cedentis arma
Successore domini sine te iam bella gerunt
Speraret · ast illi sufficit pectora pulsans
Ipsius in vocem · moriencia que ora resoluit
Non te funesta scelere mactare potui
Sed dubium fata cesar, genero que minorem
Aspiceres fugias magno duce liber ad urbes
Et secaretur eo, te seuo matre servatum
Pompeio que graues penas nobis que daturum
Cum moriar sperare licet · non plura locutum
Vita fugit · depresse que oculos texere tenebre
Impedisse pudet lacrimas in funere mundi
Mortibus innumeris ac singula fata sequentem
Quererer letiferum per cuius viscera vulnus
Exierit · quis fusa solo vitalia calcet
Ore quis adverso demissum faucibus ensem
Expulerit moriens animam quis concidat ictu
Quis steterit dum membra cadunt quis pectore tela
Transmittat · vel quos campis affixerit hasta
Quis cruor emissis perruperit aera venis
Inque hostis cadat arma sui quis pectora fratris
Cedat · et ut notum possit spoliare cadaver
Abscisum longe mittat caput ora parentis
Quis laceret · nimia que probet spectantibus ira
Quem iugulat non esse patrem · mors nulla querela
Digna sua est · nullos que hominum lugere uacamus

No

Non istas habuit pugne Pharsalia partes
Quas alie clades: illic per fata virorum,
Per populos hic Roma perit; quod militis illic,
Mortis hic gentis erat: sanguis ibi fluxit Acheus,
Ponticus, Assyrius; cunctos herere cruores
Romanus campis quod vetat consistere torrens.
Maius ab hac acie quam quod sua secula ferrent
Vulnus habent populi; plus est quam vita salusque
Quod perit: in totum mundi prosternimur evum.
Vincitur hiis gladiis omnis que serviet etas.
Proxima quid soboles aut quid meruere nepotes
In regnum nasci? pavide num gessimus arma
Teximus aut iugulos? alieni pena timoris
In nostra cervice sedet. post prelia natis
Si dominum, Fortuna, dabas, et bella dedisses.
Iam magnus transisse deos Romanaque fata
Senserat infelix tota vix clade coactus
Fortunam dampnare suam. stetit aggere campi
Eminus, unde omnes sparsas per Thessala rura
Aspiceret clades quas bello obstante latebant.
Tot telis sua fata peti, tot corpora fusa
Ac se tam multo pereuntem sanguine vidit.
Nec sicut mos est miseris trahere omnia secum
Mersa iuvat gentesque sue miscere ruine:
Ut Latie post se vivat pars maxima turbe

Sustinuit dignos etiam nunc credere votis
Celicolas, voluitque sui solatia casus.
Parcite ait superi cunctas prosternere gentes.
Stante potest mundo Romaque superstite Magnus
Esse miser. si plura iuvant mea vulnera coniux
Est michi sunt nati dabimus tot pignora fatis.
Civiline parum est bello si meque meosque
Obruit. exigue clades sumus orbe remoto.
Omnia quid laceras quid perdere cuncta laboras
Iam nichil est fortuna meum sic fatur et arma
Signaque et afflictas omni iam parte catervas
Circuit et revocat matura in fata ruentes
Seque negat tanti. nec derat robur in enses
Ire duci iuguloque pati vel pectore letum
Sed timuit strato miles ne corpore Magni
Non fugeret supraque ducem procumberet orbis
Cesaris aut oculis voluit subducere mortem
Nequicquam infelix socero spectare volenti
Prestandum est ubicumque caput. sed tu quoque coniux
Causa fuge vultusque tui fatisque negatum
Te presente mori. tunc Magnum concitus aufert
A bello sonipes non tergo tela paventem
Ingentes animos extrema in fata ferentem
Non gemitus non fletus erat salvaque verendus
Maiestate dolor qualem te Magne decebat

Romanum populare malum non inpare vultu
Aspiceres emathia. nec te uidere superbum
Prospera bellorum. nec fractum adversa uidebunt
Quamque fuit leto per tres infida triumphos
Tam misero fortuna minor. iam pondere fati
Deposito securus abis. nunc tempora leta
Respexisse uacat. spes numquam implenda recessit
Quid fueris nunc scire licet. fuge prelia dira
Ac testare deos nullum qui perstet in armis
Iam tibi magne mori. ceu flebilis africa dampnis
Et ceu munda nocens pharioque a gurgite clades
Sic et thessalice post te pars maxima pugne
Non iam pompei nomen populare per orbem
Nec studium belli. sed par quod semper habemus
Libertas et cesar erit. teque inde fugato
Ostendit moriens sibi se pugnasse senatus.
Non ne iuvat pulsum bellis cessisse nec istud
Prospectasse nefas. spumantes cede catervas
Respice turbatos incursu sanguinis amnes
Et soceri miserere tui. quo pectore romam
Intrabit. campis factus felicior istis.
Quid quod ignotis solus regionibus exul
Quid quod sub phario positus patiere tyranno
Crede deis longo fatorum crede fauori
Vince peius erat. prohibe lamenta sonare.
Flere ueta populos lacrimas luctusque remitte

Tam mala pompei q(ua)m p(ro)sp(er)a mundus adoret.
Aspice securis vultu non supplice reges.
Aspice possessas urbes donataq(ue) regna
Egiptum libiam q(ue) terras elige moti
Vidit p(ri)ma tue testis latissima ruine
Nobile nec victum fatis caput omnibus illa
Civibus effudit totas p(er) media vires
O vita ceu leto p(er)trictus munera flectes
Pandunt templa domos donos se cladibus optant
Saliq(ue) immenso stipe ex nomine multum
Teq(ue) minor solo cunctasq(ue) i(m)pelle gentes
Rursus in arma potens cuius q(ue) in tua redis
Sed quid opus victo populis aut urbibus illud
Victori placare fidem ut cesar in alto — Lucanus
Cedis ad hunc cumulo pace p(er)valeret iliades.
At te iam populos donat gaudere iubebit inde
Pompeium sonipes gemitus lacrimasq(ue) tacite.
Plurima q(ue) in levos populi coniuncta divos
Nunc tibi vera fides quesiti magne favoris
Contigit ac fenerum felix se nescit amari.
Cesar ut elysio vidit latum acie natare
Sanguine parcendum ferro manibusq(ue) suum
Iam ratus ut viles animas p(er)itura q(ue) claustra
Agmina p(ro)misit vite et castra fugatos
Ne revocet pellatq(ue) quies nocturna pavorem

Protinus hostili statuit succedere vallo
Dum fortuna calet dum conficit omnia terror
Non veritus grave ne fessis aut marte subactis
Hoc foret imperium non magno hortamine miles
In praedam ducendus erat victoria nobis
Plena viri dixit superest pro sanguine merces
Quam monstrare meum est neque enim donare vocabo
Quod sibi quisque dabit cunctis en plena metallis
Castra patent raptum hesperiis e gentibus aurum
Hic iacet eoasque premunt tentoria gazas
Tot regum fortuna simul magnique coacta
Expectat dominos propera praecedere miles
Quos sequeris quascumque tuas pharsalia fecit
A victis rapiant opes nec plura locutus
Impulit amentes aurique cupidine captos
Ire super gladios supraque cadavera patrum
Et caesos calcare duces quae fossa quis agger
Sustinuit pretium belli scelerumque petentes
Scire volunt quanta fuerint mercede nocentes
Invenere quidem spoliato plurima mundo
Bellorum in sumptus congestae pondera massae
Sed non implevit cupientes omnia mentes
Quicquid fodit hyber quicquid tagus expulit auri
Quod legit dives summis arimaspus arenis
Ut rapiant parvo scelus hoc venisse putabat
Cum sibi tarpeias victor desponderit arces

Cum sibi romane promisit omnia prede
Decipitur quod castra capit · capit impia plebes
Cespite patricio · somnos vacuumque cubile
Regibus infandus miles premit · inque parentum
Inque thoris fratrum posuerunt membra nocentes
Inuigilat cunctis seuum scelus arma que tota
Quos agitat vesana quies · somnique furentes
Thessalicam miseri versant in pectore pugnam
Mente agitant capuloque manus absente mouentur
Ingemuisse putes campos terramque nocentem
Inspirasse animas · infectumque aera totum
Manibus et superam Stygia formidine noctem
Exigit a meritis tristes victoria penas
Sibila que et flammas infert sopor umbra perempti
Ciuis adest · sua quemque premit terroris ymago
Ille senum vultus iuuenum videt ille figuras
Hunc agitant totis fraterna cadavera somnis
Pectore in hoc pater est · omnes in Cesare manes
Haud alios · nondum Scithica purgatus in ara
Eumenidum vidit vultus Pelopeus Orestes
Nec magis attonitos animi sensere tumultus
Cum fureret Pentheus aut cum desisset Agave
Hunc omnes gladii quos aut Pharsalia vidit
Aut ultrix visura dies stringente senatu

Illa nocte premunt · hunc infera monstra flagellant
Et quantum misero pene mens conscia donat
Quod stiga quod manes ingesta que tartara sompnis
Pompeio vivente videt · tamen omnia passo
Postquam clara dies pharsalica damna retexit
Nulla loci facies revocat feralibus arvis
Herentes oculos · cernit propulsa cruore
Flumina · et excelsos cumulis equata colles
Corpora sidentes in tabem spectat acervos
Et magni numerat populos · epulis que paratur
Ille locus vultus ex quo facies que iacentum
Agnoscat · iuvat emathiam non cernere terram
Et lustrare oculis campos sub clade latentes
Fortunam superos que suos in sanguine cernit
Ac ne leta furens scelerum spectacula perdat
Invidet igne rogi miseris · celo que nocenti
Ingerit emathiam · non illum penus humator
Consulis et libica succense lampade canne
Compellunt · hominum ritus ut servet in hoste
Sed meminit nondum saciata cedibus ira
Cives esse suos · petimus non singula busta
Discretos que rogos · unum da gentibus ignem
Non interpositis urantur corpora flammis
Aut generi si pena iuvat · nemus extrue pindi
Erige congestas oeteo robore silvas
Thessalicam videat pompeius ab equore flammam

Nil agis hac ira · tabes nec cadavera solvat
An rogus · haut refert · placido natura receptat
Cuncta sinu · finemque sui sibi corpora debent ·
Hos cesar populos si nunc non usserit ignis
Uret cum terris uret cum gurgite ponti
Communis mundo superest rogus · ossibus astra
Mixturus · quocumque tuam fortuna vocabit
Hee quoque eunt anime · non altius ibis in auras
Non meliore loco · stigia sub nocte iacebis ·
Libera fortune mors est · capit omnia tellus
Que genuit · celo tegitur qui non habet urnam ·
Tu cui dant penas inhumato funere gentes
Quid fugis hanc cladem · quid olentes deseris agros
Has trahe cesar aquas · hoc si potes utere celo
Sed tibi tabentes populi pharsalica rura
Eripiunt · camposque tenent victore fugato ·
Non solum hemonii funesta ad pabula belli
Bistonii venere lupi · tabemque cruente
Cedis odorati pholoen liquere leones
Tunc ursi latebras · obsceni tecta domosque
Deseruere canes · et quidquid nare sagaci
Aera non sanum motumque cadavere sentit ·
Iamque diu volucres civilia castra secute
Conveniunt · vos que nilo mutare soletis
Treicias hyemes · ad mollem serius austrum
Istis aves · numquam tanto se vulture celum

Induit aut plures presserunt aera pene
Omne nemus misit uolucres omnisque cruenta
Alite sanguineis stillauit roribus arbor.
Sepe super uultus uictoris et impia signa
Aut cruor aut alto defluxit ab ethere tabes
Membraque deiecit iam lassis unguibus ales.
Sic quoque non omnis populus peruenit ad ossa
Inque feras discerptus abit non intima curant
Uiscera nec totas auide sorbere medullas
Degustant artus: latie pars maxima turbe
Fastidita iacet quam sol nimbique diesque
Longior emathiis resolutam miscuit aruis.
Thessalica infelix quo tanto crimine tellus
Lesisti superos ut te tot mortibus unam
Tot scelerum fatis premerent quod sufficit euum
Inmemor ut donet belli tibi dampna uetustas.
Que seges infecta surget non decolor herba
Quo non romanos uiolabis uomere manes
Ante noue uenient acies scelerique secundo
Prestabis nondum siccos hoc sanguine campos.
Omnia maiorum uertamus busta licebit
Et stantes tumulos et qui radice uetusta
Effudere suas uictis compagibus urnas
Plus cinerum hemonie sulcis telluris aratur

Plura quam rupturis fecerunt dentibus ossa.
Nulla ab emathio religasset litore funem
Nauita. nec terram quisquam mouisset arator
Romani bustum populi fugerentque coloni
Vmbras campos. gregibus dumeta carerent.
Nullus quam auderet pecori permittere pastor
Vellere surgentem de nostris ossibus herbam.
Ac uelut inpaciens hominum uel solis iniqui
Limite uel glacie nuda atque ignota iaceres
Si non prima nefas belli sed sola tulisses.
O. superi liceat terras odisse nocentes
Quid totum premitis. quid totum soluitis orbem
Hesperie clades et flebilis unda pachyni
Et mutina leucas puros fecere philippos.

Explicit liber Septimus incipit Liber octauus feliciter.

Iam super herculeas fauces nemorosaque tempe
Hemonie deserta petens dispendia silue
Cornipedem exhaustum cursu stimulisque negantem
Magnus agens incerta fuge uestigia turbat
Implicitasque errore uias. pauet ille fragorem
Motorum uentis nemorum. comitumque suorum.

Qui post terga redit trepidumque laxat que timentem
Exanimatque quemcumque suo de culmine lapsus
Nondum vile sui pretium scit sanguinis esse
Seque memor fati tante mercedis habere
Credit ad huc iugulum quantum pro cesaris ipse
Avulsa cervice daret deserta sequentem
Non patitur tutis fatum celare latebris
Clara viri facies multi pharsalica castra
Cum peterent nondum fama prodente ruinas
Occursu stupuere ducis vertigine rerum
Attoniti cladisque sue vix ipse fidelis
Auctor erat gravis est magno quicumque malorum
Testis adest cunctis ignotus gentibus esse
Mallet et obscuro tutus transire per urbes
Nomine sed penas longi fortuna favoris
Exigit a misero que tanto pondere fame
Res premit adversas fatisque prioribus urget
Nunc festinatos nimium sibi sentit honores
Acta que lauriferae damnat sullana iuvente
Nunc et corycias classes et pontica signa
Deiectum meminisse pudet sic longius evum
Destruit ingentes animos et vita superstes
Imperio ubi summa dies cum fine bonorum
Affuit et celeri preveniat tristia leto
Dedecori est fortuna prior quisquamne secundis

Tradere se fatis audet te morte parata.
Litora contigerat per que peneius amnis
Emathia iam clade rubens exibat in equor.
Inde ratis trepidum ventis ac fluctibus impar
Flumineis vix tuta vadis evexit in altum.
Cuius adhuc remis quatitur corcyra sinusque
Leucadii · aliarum dominus terre que liburne
Exiguam rector pavidus correpserat alnum.
Conscia curarum secrete in litora lesbi
Flectere vela iubet · qua tunc tellure latebas
Mestior in mediis quam si cornelia campis
Emathie stares · tristes presagia curas
Exagitant · trepida quatitur formidine somnus
Thessaliam nox omnis habet · tenebris que remotis
Rupis in abrupte scopulos / extrema que curris
Litora prospiciens fluctus nutantia longe
Semper prima videns venientis vela carine
Querere nec quicquam de fato coniugis audes
En ratis ad vestros que tendit carbasa portus
Quid ferat ignoras · sed nunc est summa pavoris
Nuncius armorum tristis · rumorque sinister
Victus adest coniunx · quid perdis tempora luctus
Cum possis iam flere times · tunc puppe propinqua
Prosiluit crimenque deum crudele notavit
Deformem pallore ducem vultusque prementem.

Que post terga redit trepidum latet atque timentem
Exanimat quivis summo de culmine lapsus
Nondum vile sui pretium scit sanguinis esse.
Seque memor fati tante mercedis habere
Credit ad huc iugulum quantum pro cesaris ipse
Aulsa cervice daret. deserta sequentem
Non patitur tutis fatum celare latebris
Clara viri facies. multi pharsalica castra
Cum peterent non dum fama prodente ruinas
Occursu stupuere ducis vertigine rerum
Attoniti cladisque sue vix ipse fidelis
Auctor erat. gravis est magno quicumque malorum
Testis adest. cunctis ignotus gentibus esse
Mallet et obscuro tutus transire per urbes
Nomine. sed penas longi fortuna favoris
Exigit a misero que tanto pondere fame
Res premit adversas fatis que prioribus urget
Nunc festinatos nimium sibi sentit honores
Acta que laurifere damnat sullana iuvente
Nunc et corycias classes et pontica signa
Deiectum meminisse piget sic longius evum
Destruit ingentes animos et vita superstes
Impio ubi summa dies cum fine bonorum
Affuit et celeri prevertat tristia leto
Dedecori est fortuna prior. quisquamne secundis

Tradere se fatis audet te morte parata.
Litora contigerat per que peneius amnis
Emathia iam clade rubens exibat in equor.
Inde ratis trepidum ventis ac fluctibus impar
Flumineis vix tuta vadis evexit in altum.
Cuius adhuc remis quatitur corcyra sinusque
Leucadii · cilicum dominus terreque liburne
Exiguam vector pavidus correpserat alnum.
Conscia curarum secreti in litora lesbi
Flectere vela iubet · qua tunc tellure latebas
Mestior in mediis quam si cornelia campis
Emathie stares · tristes presagia curas
Exagitant · trepida quatitur formidine sompnus
Thessaliam nox omnis habet · tenebris que remotis
Rupis in abrupte scopulos extremaque curris
Litora prospitiens fluctus nutantia longe
Semper prima vides venientis vela carine
Querere nec quicquam de fato coniugis audes
En ratis ad vestros que tendit carbasa portus
Quid ferat ignoras · nec nunc tibi summa pavoris
Nuntius armorum tristis rumorque sinister
Victus adest coniunx · quid perdis tempora luctus
Cum possis iam flere times · tum puppe propinqua
Prosiluit crimenque deum crudele notavit
Deformem pallore ducem vultusque prementem.

Canitie atque atro squalentes pulvere vestes
Obvia nox misere celum lucemque tenebris
Abstulit atque animum clausit dolor omnia nervis
Membra relicta labant riguerunt corda diuque
Spe mortis decepta iacet iam fune ligato
Litoribus lustrat vacuas pompeius arenas
Quem postquam propius famule videre fideles
Non ultra gemitus tacitos incessere fata
Permisere sibi frustraque attollere terra
Semianimem conantur heram quam pectore magnus
Ambit et astrictos refovet complexibus artus
Ceperat in summum revocato sanguine corpus
Pompei sentire manus mestamque mariti
Posse pati faciem prohibet succumbere fato
Magnus et inmodicos castigat voce dolores
Nobile cur robur fortune vulnere primo
Femina tantorum titulis insignis avorum
Frangis habes aditum mansure in secula fame
Laudis in hoc sexu non legum iura nec arma
Unica materia est coniux miser erige mentem
Et tua cum fatis pietas decertet et ipsum
Quod sum victus ama nunc sum tibi gloria maior
A me quod fasces et quod pia turba senatus
Tantaque discessit regum manus incipe magnum
Sola sequi deformis adhuc vivente marito

Dum mihi augeri vetitus dolor ultima debet
Esse fides lugere virum · tu nulla tulisti
Bello dampna meo · vivit post prelia Magnus
Sed fortuna perit · quod defles illud amasti ·
Vocibus hys correpta viri · vix egra levavit
Membra solo · tales gemitu rumpente querelas ·
O · utinam in thalamos invisi Cesaris issem
Infelix coniunx · nulli leta marito
Bis nocui mundo · me pronuba duxit Erinis
Crassorum que umbre · devota que manibus illis
Assirios in castra tuli civilia casus
Precipites que dedi populos · cunctos que fugavi
A causa meliore deos · o · maxime coniunx
O · thalamis indigne meis · hoc iuris habebat
In tantum fortuna caput · cur impia nupsi
Si miserum factura fui · nunc accipe penas
Sed quas sponte luam · quo sit tibi mollius equor
Certa fides regum totus que paratior orbis
Sparge mari comitem mallem felicibus armis
Nostros ulta thoros · ades huc atque exige penas
Iulia crudelis · placata que pellice cesa
Magno parce tuo · sic fata · iterum que refusa
Coniugis in gremium · cunctorum lumina solvit
In lacrimas · duri flectuntur pectora Magni
Sicca que Thessalie confudit lumina Lesbos ·

Dependisse caput · nunc clades denique lustra
Magne tuas ubicumque iaces civilibus armis · bello ·

Tunc mitilleneum pleno in litore vulgus
Affatur magnus: si maxima gloria nobis
Semper erit tanti pignus servasse mariti.
Tu quoque devotos sacro tenere federe muros
Oramus socios quod lares dignatur ut una
Secula que venies hospes romanus adiret.
Nulla tibi secunda magis quam menia victo
Omnia victoris poterunt sperare favorem
Hec iam crimen habent quod quod iacet insula ponto
Cesar eget ratibus procerum pars magna coibit
Cetera loci noto reparandum est litore fati.
Accipe templorum cultus aurumque deorum
Accipe si terris si puppibus ista iuventus
Aptior est tota quantum valet utere lesbo.
Hoc solum crimen merite bene detrahe terre
Ne nostram videare fidem felix quod secutus
Et dampnasse miser tali pietate virorum
Letus in adversis et mundi nomine gaudens
Esse fidem nullam toto mihi dixit in orbe
Gravant esse solum non parvo pignore nobis
Ostendi tenuit nostros hac obside lesbos
Affectus hic sacra domus cari quod penates
Hic mihi roma fuit non ullo in litore puppim
Ante dedi fugiens sevi cum cesaris arma
Iam scires meritam servata coniuge lesbon.

Non uenit tantam ueniae commercia nobis
Nariam. si tamen lesbos est secure nocetis
Fata mihi totum mea sunt agitanda per orbem
Heu nimium felix eterno nomine lesbos
Siue doces populos reges que admittere magnum
Seu prestas mihi sola fidem. nam querere certum est
Fas quibus in terris ubi sit scelus accipe numen
Si quid adhuc mecum est uotorum extrema meorum.
Da similes lesbo populos. qui marte subactum
Non intrare suos infesto cesare portus
Non exire uetent. dixit mestamque carine
Imposuit comitem. cunctos mutare putares
Tellurem patrieque solum. sic litore toto
Plangitur infeste tenduntur in ethera dextre
Pompeiumque minus cuius fortuna dolorem
Mouerat. ast illam quam toto tempore belli
Vt ciuem uidere suam discedere cernens
Ingemuit uulgus. quam uix si castra mariti
Victoris peteret siccis dimittere matres
Non poterant oculis. tanto deuinxit amore
Hos pudor hos probitas castique modestia uultus
Quod summissa nimis nulli grauis hospita turbe
Stantis adhuc fati uixit quasi coniuge uicto.
Iam pelago medios titan demissus ad ignes
Nec quibus abscondit nec si quibus exerit orbem

Hic fuit Jeronim[us] ...

LIBER OCTAVUS

Omnis erat vigiles pompei pectoris aestus

Nunc socias adiit romani federis urbes

Et varias regum mentes nunc invia mundi

Saepe labor maestus curarum odiumque futuri

Arva · super nimios soles austrumque iacentes

Proiecit fessos incerti pectoris aestus

Rectoremque ratis de cunctis consulit astris

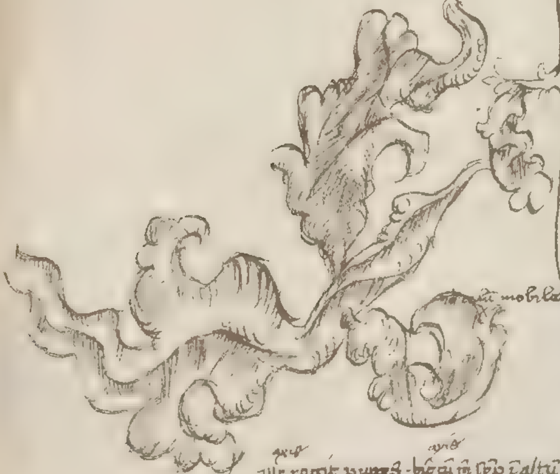
Unde notet terras · quae sit mensura secandi

Equoris in celo · syriam quo sidere servet

Aut quotus in plaustro libiam bene dirigat ignis

Doctus ad hoc fatur taciti servator olimpi

Signifero quecumque fluunt labentia celo

Numquam stante polo miseros fallentia nautas

Sidera non sequimur · sed qui non mergitur undis

Axis inocciduus gemina clarissimus arcto

Ille regit puppes · hic cum mihi semper in altum

Surgit et instabit et instabit summis minor illa ceruchis

Bosphoron et Scithiae curvantem litora pontum

Arctophylax propiorque mari cinosura feretur

In Syriae portus tendit ratis inde canopos

Excipit australi celo contenta vagari

Stella timens boream · illa quoque perge sinistra

Trans Pharon in medio tanget ratis equore syrtes

Sed quo vela dari · quo nunc pede carbasa tendi

Nostra iubes · dubio contra cui pectore magnus

Hoc solum toto respondit in equore serva

Ut sit ab emathiis semper tua longius horis

Puppis · Hesperiam pelago celoque relinquas

Cetera da ventis comitem pignusque recepi

Deposuit· tu certus eam· que litora uelle
Nunc poteris fortuna dabit· sic fatur at ille
Justo uela modo pendentia cornibus equis
Torsit et illevum puppim dedit· ut secaret
Quas asine cautes et quas chios asperat undas
Hos dedit in prora· tenet hos in puppe rudentes
Equora senserunt motus aliter que secante
Jam pelagus rostro nec iam spectante carina
Mutauere sonum· non sic moderator equorum
Dexteriore rota leuum cum circuit axem
Cogit in offense curru accedere mete
Ostendit terras titan et sidera texit
Sparsus ab emathia fugit quicumque procella
Assequitur magnum· primusque a litore lesbi
Nam nec deiecto fatis acie que fugato
Abstulerat magno reges fortuna ministros
Terrarum dominos et sceptra eoa tenentes
Exul habet comites· iubet ire in deuia mundi
Deiotarum qui sparsa ducis uestigia legit
Quando ait emathiis amissus cladibus orbis
Qua romanus erat· superest fidissime regum
Eoam temptare fidem populosque bibentes
Eufraten et adhuc securum a cesare tigrim
Nec pigeat magno querentem fata remotas
Medorum penetrare domos scithicosque recessus

Et totum mutare diem · uoces qui superbo
Arsacide perferte meas · si federa nobis
Prisca manent · non per latium iurata tonantem
Per uestros astricta magos · implete pharetras
Armenios que arcus geticis intendite neruis
Si uos · o parthi peterem cum caspia claustra
Et sequerer duros eterni martis alanos
Passus achamenijs late decurrere campis
In tutam trepidos numquam babillona coegi
Arua super cyri · chaldei que ultima regni
Qua rapidus ganges · et qua niseus hydaspes
Accedunt pelago · phebi surgentis ab igne
Iam propior · quam persis eram · tamen omnia uincens
Sustinui nostris uos tantum deesse triumphis
Solus que e numero regum telluris eoe
Ex equo me parthus adit · nec munere magni
Stant semel arsacide · quis enim post uulnera cladis
Assirie iustas latii compescuit iras
Tot meritis obstricta meis nunc parthia ruptis
Excedat claustris · uetitam per secula ripam
Zeugma que pelleum · pompeio uincite parthi
Vinci roma uolet · regem parere iubenti
Ardua non piguit · positis qui insignibus aule
Egreditur famuli raptos induitur amictus
In dubiis tutum est inopem simulare tyrannum
Quanto igitur mundi dominis securius euum

Verum pauper agit · dimisso in litore regem
Ipse per Ycarie scopulos · ephesumque relinquens
Et placidi colophona maris · spumantia parve
Radit saxa sami · spirat de litore coo
Aura fluens · gnidon fugit · claramque relinquit
Sole rhodon · magnos que sinus temelidos unde
Compensat · medio pelagi · pamphilia puppi
Occurrit tellus · nec se committere muris
Ausus ad huc ullis · te primum parva faselis
Magnus adit · nam te metui vetat incola rarus
Exhauste que domus populis · maior que carine
Quam tua turba fuit · tendens hinc carbasa rursus
Iam taurum tauro que videt dipsanta cadentem
Crederet hoc magnus pacem cum prestitit undis
Et sibi consultum · cilicum per litora tutus
Parva puppe fugit · sequitur pars magna senatus
Ad profugum collecta ducem parvis que silecdis
Quo portu mittit que rates · recipit que selinus ·
In procerum cetus · tandem mesta ora resolvit
Vocibus his magnus · comites belli que fugeque
Atque instar patrie quamvis in litore nudo
In cilicum terra · nullis circumdatus armis
Consultem · rebus que novis exordia queram
Ingentes animos prestate · non omnis in arvis
Emathiis cecidi · nec sic mea fata premuntur
Ut nequeam relevare caput · cladesque receptas
Excutere · an libice · marium · potuere ruine
Erigere in fasces · et plenis reddere fastis

Me pulsum leviore manu fortuna tenebit.
Mille mee graio volvuntur in equore puppes
Mille duces · sparsit potius pharsalia nostras
Quam subvertit opes · sed me vel sola tueri
Fama potest rerum · toto quas gessimus orbe
Et nomen quod mundus amat · vos pendite regna
Viribus atque fide · libiam parthosque phareum
Que nam romanis deceat succurrere rebus
Ast ego curarum vobis archana mearum
Expromam · mentisque mee quo pondera vergant ·
Etas niliaci nobis suspecta tyranni est
Ardua quippe fides robustos exigit annos
Hinc anceps dubii terret sollercia mauri
Nam que memor generis cartaginis impia proles
Imminet hesperie · multusque in pectore vano est
Anibal obliquo maculat qui sanguine regnum
Et numidas contingit avos · iam supplice varo
Intumuit · viditque loco romana secundo
Quare agite eoum comites properemus in orbem
Dividit eufrates ingentem gurgite mundum
Caspiaque inmensos seducunt claustra recessus
Et polus assirias alter noctesque diesque
Vertit · et abruptum est nostro mare discolor unda
Oceanusque suus · regnandi sola voluptas
Celsior in campo sonipes et fortior arcus
Nec puer aut senior letales tendere nervos

Regius a cunilla mors est iacta sagitta ·
Primi pelleas arcu fregere sacillas
Bactra que medus sedem muris que superbam
Assirias babilonia domos · et pila primi
Nostra nimis parthus · audax que in bella venire
Experti scithicas cerallo permite pharetras ·
Spicula non solo spargunt fidentia ferro
Stridula sed multo saturant tela veneno ·
Vulnera parva nocent · fatum que in sanguine sumore
O · ut non totum nuchi seducta sevus
Ergo iacta adirs · talis nimis emula nris
Parta movet medos · multum que igitur decus ?
Effundas populos alia tellure revulsos
Expatos que suis in mittas sedibus orbis
Que si nos eoa fides e barbara fallit
Federa · vulgati super gemina mundi
Naufragus fortuna ferat · non vero pacto
Que fert · et magna fera solatia motus
Orbe iaces alio · nichil hic in tenebra ceue te
Nil fortes fecisse piae et aucta ceno lucis
Vite fata mee · sed venerabilis illa
Orbis parte sui · qua tenus meotida sub
Quarumque hic tenes · toto conspectus in orbis
Quas magis in fectas nec felix actus
Nomen abit aut redit maior cuspide ·
Roma fame captus · quod est tibi levius ungues

Prestiterint superi q si ciuilia partho
Milite bella geras tantu confunde gente
Et nostris nascere malis · tu celsius arma
Contrahet medis · aut me fortuna necesse e
Diuideret aut crassuz · sic fat' minime felix
Consiliu deprauasse uiros · quos leuit' oes
Virtutis stimulis ? nobilitate dolendi
Precessit · dignas q tulit in consule uoces
Sicne thessalice metes fecere ruine
Una dies mundi dampnauit fata · secundu
Emathiaz · lis tanta dat · iacet orbis oriens
Vulneris auxiliuz · solos tu magne relinqt
Parthoz fortuna pedes · qd transfuga mundi
Terraz totos tractus celuz q polus
Auersos q polos aliena q sidera queris
Caldeos culture focos ? barbara sacra
Parthoz famulus · qd causa obtenditur armis
Libertatis amor · miserum qd decipis orbem
Si famulu ferre potes · te quem romana regentem
Horruit auditu · quem captos duce reges
Vidit ab hyrcanis indo q litore siluis
Deiectum fatis humile fractu q uidebit
Extollet q animos latiu uesani ī orbe
Se simul ? romam pompeio supplice mensus
Nil animis fatis q tuis effabere dignu

Exiget ygnorans tante comercia lingue
Et ledunt te magne reges patrum ne pudet
Hoc vulnus clades ut parthia vindicet una
Hesperias quas roma tuas civilibus armis
Elegit te nempe ducem quid vulnera nostra
In scithicos spargis populos cladesque latentes
Quid parthos transferre doces solacia tanti
Perdet roma mali nullos admittere reges
Sed civi servire suo ducere per orbem
Sidereas feras romana in menia gentes
Signaque ab eufrate cum crassis capta sequentem
Qui solus regum fato celante favorem
Defuit emathie nunc tantas ille lacesset
Auditi victoris opes aut iunget fata
Tecum magne volet non hec fiducia genti est
Omnis in arctois populus quicumque pruinis
Nascitur indomitus bellis et mortis amator
Quidquid ad eoos tractus mundi que teporem
Labitur emollit gentes clementia celi
Illic et laxas vestes et fluxa virorum
Velamenta vides parthus per medica rura
Sarmaticos inter campos effusaque plano
Tigridis arva solo nulli superabilis hosti est
Libertate fuge sed non ubi terra tumebit
Aspra conscendet montis iuga nec per opacas

Bella gerat tenebras incerto debilis arcu
Nec franget nando uiolenti uerticis amnem
Nec tota in pugna perfusus sanguine membra
Exiget estiuum calido sub puluere solem
Non aries illis non ulla est machina belli
Haut fossas implere ualent parthoque sequenti
Murus erit quecumque potest obstare sagiote
Pugna leuis bellumque fugax turmeque uagantes
Et melior cessisse loco quam pellere miles
Illita tela dolis nec martem cominus umquam
Ausa pati uirtus sed longe tendere neruos
Et quo ferre uelint permittere uulnera uentis
Ensis habet uires et gens quecumque uirorum est
Bella gerit gladiis nam medos prelia prima
Exarmant uacueque iubent remeare pharetre
Nulla manus illis fiducia tota ueneni est
Credis magne uiros quos in discrimina belli
Cum ferro misisse parum est temptare pudendum
Auxilium tanti est toto diuisus ut orbe
A terra moriare tua et barbara tellus
Incubat te parua tegant et uilia busta
Inuidiosa tibi crasso querente sepulcrum
Set tua sors melior quoniam mors ultima pena est
Nec metuenda uiris at non cornelia letum
Infandum sub rege timet num barbara nobis
Est ignota uenus que ritu ceca ferarum

Polluit innumeris leges et federa tede
Coniugibus tot femineis complexibus unum
Inter mille nurus epulis vesana meroque
Regia non ullis exceptos legibus audet
Concubitus tot femineis complexibus unum
Non lassat nox tota marem. iacuere sorores
In regum thalamis. sacrataque pignora matrum.
Dampnat apud gentes sceleris non sponte peracti
Edippodonias infelix fabula thebas.
Parthorum dominus quotiens sic sanguine mixto
Nascitur arsacides cui fas est implere parentem
Quid rear esse nefas proles tam clara metelli
Stabit barbarico coniux millesima lecto.
Quamquam non ulli plus regia magne vagabit
Sevitia stimulata venus titulis virorum.
Nam quo plura iuvent parthum portenta fuisse
Hanc sciet et crassi. ceu pridem debita fatis
Assiriis trahitur cladis captiva vetuste
Hereat eoe vulnus miserabile sortis
Non solum auxilium funesto ab rege petisse
Set gessisse prius bellum civile pudebit
Nam quod apud populos crimen socerique tuumque
Maius erit quam quod vobis miscentibus arma
Crassorum vindicta perit. incurrere cuncti
Debuerant in bactra duces et ne qua vacaret
Arma vel arctoum dacis rheni que catervis

Impii nudare latus · dū p̄sida lulis
In tumulos ꝓlapsa ducū babilon grauaret
Assirie paci finē fortuna p̄ccamū
Et si thessalia bellū ciuile p̄actū ē
Ad parthos qui uicit eat · gens unica mūdi est
De qua cesareis possim gaudere triumphis ·
Non ē cū p̄mum gelidis tēmulbis araxes
Umbra senis mesti sithicis ꝯfixa sagittis
Ingeret has uoces · tu quē p̄ funera n̄ra
Ultorē cinerū · nude sp̄auim̄ umbre ·
Ad fedus pacemq; uenis · tū plurima cladis
Occurrent monumēta t̄ · que menia trūci
Lustraret ceruice duces · ubi nōia tanta
Obruit eufrates · ꝯ n̄ra cadauera tigris ·
Detulit in terras ac reddidit · ire p̄ illas
Si potes ī media soceꝝ q̄q; magne sedentē
Thessalia placare potes · qn̄ respicias orbē
Romanū si regna times p̄iecta sub austro
Infidūq; iubā · petim̄ pharō arua q; lagi
Sirtib; hinc libicis tuta est egipt̄ at inde
Gurgite septeno rapid̄ mare s̄bmouet amnis
Terra suis ꝯtēpta bonis · nō indiga mercis
Aut iouis ī solo tanta ē fiducia nilo ·
Sceptra puer ptholomeus h̄t ī debita magne
Tutele cōmissa tue · qs nōis umbram

Horreat. i. noua ē etas. nec uita labitur
Respiciunt quem durum ueterem spreuerit aule.
Nil pudet assuetos sceptris / mitissima sors est
Regnorum sub rege nouo. non plura locutus
Impulit huc animos quantum spes blanda uerum
Libertatis habet. uicta est sententia magni.
Tum cilicum liquere solum. cipro que citatas
Immisere rates / nullas cui pretulit aras
Vnda diua memor paphie. si numina nasci
Credimus. aut quemquam fas est cepisse deorum.
Hec ubi deseruit pompeius litora totos
Emensus cipri scopulos. quibus exit in austrum
Inde maris uasti transuerso uertitur estu.
Nec tenuit gratum nocturno lumine montem
Infima quem egypti pugnantia litora uelo
Vix tetigit. qua diuidui pars maxima nili
In uada decurrit pelusia septimus amnis.
Tempus erat quo libra suas examinat horas
Non uno plus equa die. nocti quem rependit
Lux minor hiberne uerni solacia dampni.
Comperit ut regem casio se monte tenere
Flectit iter. nec phebus adhuc nec carbasa languet.
Iam rapido speculator eques per litora cursu
Hospitis aduentu pauidam compleuerat aulam.
Consilii uix tempus erat. tamen omnia monstra

Pellere cure domini quos vicit achoreus
Iam placidus senio fractis que modestior annis
Hunc genuit custos nili crescentis in arva
Menphis vana sacris illo cultore deorum
Lustra sue phebes non unus vixerat apis
Consilii vox prima fuit meritum que fidem que
Sacra que defuncti iactavit pignora patris
Set melior suadere malis et nosse tirampnos
Ausus pompeium leto dampnare photinus
27 Ius et fas multos faciunt tholomee nocentes
Dat penas laudata fides cum sustinet inquit
Quos fortuna premit fatis accede deis que
Et cole felices miseros fuge sidera terra
Ut distant et flamma mari sic utile recto
Sceptrorum vis tota perit si pendere iusta
Incipit evertit que arces respectus honesti
Libertas scelerum est que regna invisa tuetur
Sublatus que modus gladiis facere omnia seve
Non impune licet nisi cum facis exeat aulam
Qui vult esse pius virtus et summa potestas
Non coeunt semper metuet quem seva pudebunt
Non impune tuos magnus contempserit annos
Qui te nec victos arcere a litore nostro
Posse putat neu te sceptris privaverit hospes
Pignora sunt propiora tibi nilum que pharum que
Si regnare piget dampnate redde sorori

Egyptum certe lagis tuearis ab armis
Quid quid non fuerit magni dum bella gerebat
Nec victoris erit toto iam pulsus ab orbe
Postquam nulla manet rerum fiducia querit
Cum qua gente cadat rapitur ciuilibus armis
Nec soceri tantum arma fugit fugit ora senatus
Cuius thesalicas saturat pars magna uolucres
Et metuit gentes quas uno in sanguine mixtas
Deserit reges que timet quorum omnia mersit
Thesalieque reus nulla tellure receptus
Sollicitat nostrum quem non dum perdidit orbem
Iustior in magnum nobis ptolomee querele
Causa data est quid sepositam semper que quietam
Crimine bellorum maculas pharon arua que nostra
Victori suspecta facis cur sola cadenti
Hec placuit tellus in qua pharsalica fata
Conferres penas que tuas iam crimen habemus
Purgandum gladio quod nobis sceptra senatus
Te suadente dedit uotis tua fouimus arma
Hoc ferrum quod fata iubent proferre paraui
Non tibi sed victo feriam tua uiscera magne
At malueram soceri rapimur quo cuncta feruntur
Te ne michi dubitas an sit violare necesse
Cum liceat que te nostri fiducia regis
Huc agit infelix populum non cernis inermem
Arua que uix refugo fodientem mollia nilo
Metiri sua regna decet uires que fateri

Tu ptolomee potes magni fulcire ruinam
Sub quo roma iacet. bustum cineresque movere
Thessalicos audes. bellumque in regna vocare
Ante aciem emathiam nullis accessimus armis
Pompei castra placent que deserit orbis
Nunc victoris opes et cognita fata lacessis
Adversis non deesse decet sed leta secutos
Nulla fides umquam miseros elegit amicos
Assensere omnes sceleri. letatur honore
Rex puer insueto quod iam sibi tanta licere
Permutant famuli. sceleri delectus achillas
Perfida qua tellus casiis excurrit harenis
Et vada testantur victas egyptia sirtes
Exiguam sociis monstri cladisque carinam
Instruit. o superi nilusne et barbara memphis
Et pelusiaci tam mollis turba canopi
Hos dant animos. sic fata premunt civilia mundum
Sic romana iacent. ullusne in cladibus istis
Est locus egypto. phariusque admittitur ensis
Hanc certe servate fidem civilia bella
Cognatas prestate manus. externaque monstra
Pellite. si meruit tam claro nomine magnus
Cesaris esse nefas. tanti ptolomee ruinam
Nominis haud metuis. celoque tonante prophanas
Inseruisse manus impure ac semivir audes
Non domitor mundi nec ter capitolia curru
Invectus regumque potens. vindexque senatus

Victoris quod gener Phario satis esse tyranno
Quod poterat comissus erat quid viscera nostra
Scrutaris gladio nescis puer improbe nescis
Quo tua sit fortuna loco iam iure sine ullo
Nil sceptra tenes cecidit civilibus armis
Qui tibi regna dedit iam vento vela negarat
Magnus et auxilio remorum infanda petebat
Litora quem contra non longa vecta biremi
Appulerat scelerata manus magnoque patere
Fingens regna Phari celsa de puppe carine
In parvam iubet ire ratem litusque malignum
Incusat bimaremque vadis frangentibus estum
Qui vetat externis terris advertere classes
Quod nisi fatorum leges intentaque iussi
Ordinis eterni misere vicinia mortis
Dampnatum leto traherent ad litora magnum
Non ulli comitum sceleris presagia derant
Quippe fides si pura foret si regia magno
Sceptrorum auctori vera pietate pateret
Venturum tota pharium cum classe tyrannum
Sed cedit fatis classemque relinquere iussus
Obsequitur letumque iuvat preferre timori
Ibat in hostilem preceps Cornelia puppim
Hoc magis impatiens egresso desse marito
Quod metuit clades remane temeraria coniux
Et tu nate precor longeque a litore casus
Expectate meos et in hac cervice tyranni

Exploratque fidem · dux si dura vetanti
Tenderet gremium · amens Cornelia palmas ·
Quo sine me crudelis abis · iterum ne relinquor
Thessalicis summota malis · numquam omine leto
Destrahimur miseri · poteras non flectere puppim
Cum fugeres alio · latebrasque relinquere Lesbi
Omnibus e terris si nos arcere parabas
An tantum in fluctu placeo comes · hec ubi frustra
Effudit · prima pendet tamen anxia puppe
Attonitoque metu · nec quoquam avertere visus
Nec Magnum spectare potest · stetit anxia classis
Ad ducis eventum · metuens non arma nefasque
Sed ne summissis precibus Pompeius adoret
Sceptra sua donata manu · transire parantem
Romanus Pharia miles de puppe salutat
Septimius qui pro superum pudor arma satelles
Regia gestabat posito deformia pilo
Inmanis violentus atrox · nullaque ferarum
Mitior in cedes · quis non Fortuna putasset
Parcere te populis · quod bello hec dextra vacaret
Thessaliaque procul tam noxia tela fugasses ·
Disponis gladios ne quo non fiat in orbe
Heu facinus civile tibi · victoribus ipsis
Dedecus · et numquam superum caritura pudore
Fabula · Romanus regi sic paruit ensis
Pelleusque puer gladio tibi colla recidit
Magne tuo · qua posteritas in secula mittat

Septimum fama scelus hoc quo crimine dicet
Quam bruti dixere nefas. iam venerat hore
Terminus extreme. phariam ablatus in alnum
Perdiderat iam iura sui. tum stringere ferrum
Regia monstra parant. ut vidit comminus enses
Involvit vultus atque indignatus apertum
Fortune prebere caput. tum lumina pressit
Continuitque animam. ne quas effundere voces
Posset. ac eternam fletu corrumpere famam
At postquam mucrone latus funestus achillas
Perfodit. nullo gemitu consensit ad ictum
Respexitque nefas. servatque immobile corpus
Seque probat moriens atque hec in pectore volvit
Secula romanos numquam tacitura labores
Attendunt. evumque sequens speculatur ab omni
Orbe ratem. phariamque fidem. nunc consule fame
Fata tibi longe fluxerunt prospera vite
Ignorant populi si non in morte probaris
An scieris adversa pati. ne cede pudori
Auctoremque dole fati. quacumque feriris
Crede manum soceri. spargant lacerentque licebit
Sum tamen. o superi felix. nullique potestas
Hoc auferre deo. mutantur prospera vita
Non fit morte miser. videt hanc cornelia cedem
Pompeiusque meus. tanto patientius oro
Claude dolor gemitus. natus coniunxque peremptum
Si mirantur amant. talis custodia magno

Plenus erat. vis hec cum morientis habebat
At non tam paciens cornelia cernere seuum
Quam perferre nefas. miserandis ethera conplet
Vocibus o coniux ego te scelerata peremi
Letifere tibi causa more fuit auia lesbos
Et prior in nili peruenit litora cesar.
Nam cui ius alii sceleris. sed quisquis in istud
A superis inmisse caput. vel cesaris ire
Vel tibi prospiciens nescis crudelis ubi ipsa
Viscera sint magni. properas atque ingeris ictus
Qua votum est victo. penas non morte minores
Pendat. et ante meum videat caput. haut ego culpa antipofora
Libera bellorum que matrum sola per undas
Et per castra comes. nullis exterrita fatis
Victum quod reges. etiam timuere recepi.
Hoc merui coniux in tuta puppe relinqui
Perfide parcebas te fata extrema petente
Vita digna fui. moriar nec munere regis
Aut mihi precipitem naute permittite saltum
Aut laqueum collo tortosque aptare rudentes
Aut aliquis magno dignus comes exigat ensem
Pompeio prestare potest. quod cesaris armis
Inputet. o seui properantem in fata tenetis
Viuis adhuc coniux et iam cornelia non est
Iuris magne sui. prohibent accersere mortem
Seruor victori. sic fata interque suorum

Lapsa manu caput trepida fugiente caterva
At magni cum terga sonent et pectora ferro
Permansisse decus sacre venerabile forme
Iratamque deis faciem nil ultima mortis
Ex habitu vultuque viri mutasse fatentur
Qui lacerum videre caput · nam sevus in ipso
Septimius sceleris maius scelus invenit actu
Ac retegit sacros scisso velamine vultus
Semianimis magni spirantiaque occupat ora
Collaque in obliquo ponit languentia transtro
Tunc nervos venasque secat · nodosaque frangit
Ossa diu · non dum artis erat caput ense rotare
At postquam trunco cervix abscisa recessit
Vindicat hoc pharius dextra gestare satelles
Degener atque opere miles romane secundo
Pompei diro sacrum caput ense recidis
Ut non ipse feras · o summi fata pudoris
Impius ut magnum nosset puer illa verenda
Regibus hirta coma et generosa fronte decora
Cesaries comprensa manu est · phario que veruto
Dum vivunt vultus atque os in murmura pulsant
Singultus anime dum lumina nuda rigescunt
Suffixum caput est quo numquam bella iubente
Pax fuit hoc leges campum que rostra movebat
Hac facie fortuna tibi romana placebas
Nec satis infando fuit hoc vidisse tyranno
Vult sceleri superesse fidem tunc arte nefanda

Mauseola sepulcra. Recitat valerius maximus libro iiii° c° de amore coniugali quod arthemisia regina gentis carie virum suum fato assumptum corpore desideravit, unde monumentum sibi construxit quod ad numerum septem miraculorum solum de mirabilibus mundi ac inclitis pervenit, et mausoleum eius nomine viri appellavit, unde ab illo tempore sepulcra mausolea dicta sunt, a mausolo viro arthemisie que regina gentis carie.

Summota est capiti tabes rapto que cerebro
Exiccata cutis putris que effluxit ab alto
Humor et infuso facies solidata veneno est.
Ultima lagee stirpis peritura que proles
Degener incestae sceptris cessure sororis
Cum tibi sacrato macedon servetur in antro
Et regum cineres extructo monte quiescant
Cum ptholomeorum manes seriemque pudendam
Pyramides claudant indigna que mausolea
Litora pompeium feriunt truncus que vadosis
Huc illuc iactatur aquis. adeo ne molesta
Totum cura fuit socero servare cadaver
Hac fortuna fide magni tam prospera fata
Pertulit hac illum summo de culmine rerum
Morte petit clades que omnes exegit in uno
Seva die quibus immunes tot prestitit annos
Pompeius que fuit qui numquam mixta videret
Leta malis felix nullo turbante deorum
Et nullo parcente miser. semel impulit illum
Dilata fortuna manu. pulsatur arenis
Carpitur in scopulis hausto per vulnera fluctu
Ludibrium pelagi nulla que manente figura
Una nota est magno capitis iactura revulsi
Ante tamen pharias victor quam tangat arenas
Pompeio raptum tumulum fortuna paravit
Ne iaceat nullo vel ne meliore sepulcro.
E latebris pavidus decurrit ad equora codrus
Questor ab ycario cinyree litore ...

Infaustus magni fuerat comes ille per umbras
Ausus ferre gradum victo pietate timore
Conpulit ut medijs quesitum corpus in undis
Duceret ad terram traheretque ad litora magnum
Lucis mesta parum per densas cinthia nubes
Prebebat cano sed discolor equore truncus
Conspicitur tenet ille ducem complexibus artis
Eripiente mari nunc victus pondere tanto
Expectat fluctus pelagoque iuvante cadaver
Impellit postquam sicco iam litore sedit
Incubuit magno lacrimasque effudit in omnes
Vulneraque ad superos obscuraque sidera fatur
Non preciosa petit cumulato thure sepulchra
Pompeius fortuna tuus non pinguis ad astra
Ut ferat e membris eoos fumus odores
Ut romana suum gestent pia colla parentem
Preferat ut veteres feralis pompa triumphos
Ut resonent tristi cantu fora totus ut ignes
Proiectis merens exercitus ambiat armis
Da vilem magno plebei funeris arcam
Que lacerum corpus siccos effundat in ignes
Robora non desint misero nec sordidus ustor
Sit satis o superi quod non cornelia fuso
Crine iacet subicique facem complexa maritum
Imperat extremo sed abest a munere busti
Infelix coniux nec adhuc a litore longe est
Sic fatus parvos iuvenis procul aspicit ignes

Corpus uel' fluxus nullo custode cremantes
Inde rapit flammas semiusta q3 robora mbris
Subducens · q̄ cum es ait neglecta nec ulli
Cara tuo · s3 pompeio felicior vmbra ·
Qd iam compositum violat manu hospita bustu
Da veniam · si quid sensus post fata relictū ē
Cedis ꝛ ipsa rogo · pateris q3 hec dāpna sepulc̄
Teq3 pudet sparsis pompei manib3 uri ·
Sic fatus plenus q3 sinu ardente fauilla
Puolat ad truncum qui fluctu pene relat⁹
Litore pendebat · summas dimouit harenas
Et collecta pcl' lacere fragmīta carine
Exigua trepidus posuit scrobe · nobil' corp⁹
Robora nulla pmunt · nulla strue mbra recūbunt
Admot⁹ magnum nō subdit⁹ accipit ignis ·
Ille sedens iux̄ flammas · o · maxime dix̄
Ductor hesperij maiestas nōis vna
Si tibi iactatu pelagi si funere nullo
Tristior iste rogus · manes aīām q3 potentem
Officijs auerte meis · iniuria fati
Hoc fas ee iubet · ne ponti bellua · qcq̄ua
Ne fera ne uolucres ne seui cesaris ira
Audeat · exiguam quam tū potes accipe flāmam
Romāna succensa manu · fortuna recursus
Si det ī hesperiam nō hac ī sede quiescēt
Tam sacri cineres · s3 te cornelia magne

Loquit' de oppinione illoꝝ q dicebāt ... alic⁹ ī sepulc⁹ ... ... palides stigias

Accipiet nostraque manu transfundet in urnam
Interea paruo signentur litora saxo
Ut nota sit busti si quis placare peremptum
Forte uolet plenos et reddere mortis honores
Inueniat trunci cineres et norit harenas
Ad quas magne tuum referat caput. hec ubi fatus
Excitat inualidas admoto fomite flammas
Carpitur et lentum magnus distillat in ignem
Tabe fouens bustum. iam percusserat astra
Aurore premissa dies. ille ordine rupto
Funeris attonitus latebras in litore querit.
Quam metuis demens isto pro crimine penam
Quo te fama loquax omnes accepit in annos
Condita laudabit magni socer impius ossa.
I modo securus uenie. fassusque sepulcrum
Posce caput. cogit pietas imponere finem
Officio. semiusta rapit resolutaque nondum
Ossa satis neruis et inustis plena medullis
Equorea restringit aqua. congestaque in unum
Parua clausit humo. tum ne leuis aura retectos
Auferret cineres. saxo compressit harenam.
Nauta quoque ne bustum religato fune moueret
Inscripsit sacrum semiusto stipite nomen
Hic situs est magnus. placet hoc fortuna sepulcrum
Dicere pompei. quo condi maluit illum
Quam terra caruisse socer. temeraria dextra

Epitaphium pompei

Cur obicis magno tumulum manesque vagantes
Includis situs est qua terra extrema refuso
Pendet in oceano romanum nomen et omne
Imperium magno tumuli est modus obrue saxa
Crimine plena deum si tota est herculis oete
Et iuga tota vacant bromio niseia quare
Unus in egipto est magni lapis omnia lagi
Rura tenere potest si nullo cespite nomen
Heserit erremus populi cinerumque tuorum
Magne metu nullas nili calcemus harenas
Quod si tam sacro dignaris nomine saxum
Adde actus tantos motus alpinaque bella
Armaque sertorii revocato consule victa
Et currus quos egit eques commercia tuta
Gentibus et pavidos cilicas adde subactam
Barbariem gentesque vagas et quidquid in euro
Regnorum boreaque iacent dic semper ab armis
Civilem repetisse togam ter curribus actis
Contentum multos patrie donasse triumphos
Quis capit hoc tumulus surgit miserabile bustum
Non ullis plenum titulis non ordine tanto
Fastorum solitumque legi super alta deorum
Culmina et extructos spoliis hostilibus arcus
Haud procul est una pompei nomen harena
Depressum tumulo quod non legat advena rectus
Quod nisi monstratum romanus transeat hospes
Noxia civili tellus egiptia fato

Haut eadē imerito cumane carmine vatis
Cautum ne nili pelusina tangeret ora
Hesperius miles ripas q estate tumetes
Quid tibi seva pcer p tanto crimie tellus
Vertat aquas nilus quo nascit' orbe retet'
Et steriles egeant ihernis ibribz agri
Totaq i ethiopu putres solvaris harenas
Nos in templa tuā romana accepim' ysiz
Semideosq canes et sistra iubentia luct'
Et quem tu plāgens hoīez testatis osirī
Tu nostros egipte tenes ipulue manes
Tu qq cū sevo dederis iā tēpla tiranno
Non du popei cineres o roma petisti
Exul adhuc iacet umbra ducis. si secla p
Victoris timuere minas. nc excipe saltē
Ossa tui magni. si ne du sbruta fluctu
Inuisa tellure sedent. qs busta timebit
Quis sacris dignā movisse verebit' umbra
Imperet hoc nobis utinā scelus et velit uti
Nro roma sinu. satis o nimiu qz beat'
Si mi contingat manes transferre revulsos
Ausonia. si tale ducis violare sepulcru
Forsitā aut sulco sterili cū poscere fine
Rupis aut roma volet feralib' austris
Ignib' aut nimiis aut tre tecta moveri.

Consilio iussuque deum transibis in urbem,
Magne, tuam, summusque feret tua busta sacerdos.
Nam quis ad exustum Cancro torrente Syenen
Ibit, et imbriferas siccas sub Pleiade Thebas
Spectator Nili, quis rubri stagna profundi
Aut Arabum portus mercis mutator Eoae,
Magne, petet, quem non tumuli venerabile saxum
Et cinis in summis forsan turbatus harenis
Avertet, manesque tuos placare iubebit
Et Casio praeferre Iovi? Nil ista nocebunt
Famae busta tuae: templis auroque sepultus
Vilior umbra fores. Nunc est pro numine summo
Hoc tumulo Fortuna iacens; augustius aris
Victoris Libyco pulsatur in aequore saxum.
Tarpeis qui saepe deis sua tura negarunt,
Inclusum Tusco venerantur caespite fulmen.
Proderit hoc olim, quod non mansura futuris
Ardua marmoreo surrexit pondere moles.
Pulveris exigui sparget non longa vetustas
Congeriem, bustumque cadet, mortisque peribunt
Argumenta tuae. Veniet felicior aetas,
Qua sit nulla fides saxum monstrantibus illud;
Atque erit Aegyptus populis fortasse nepotum
Tam mendax Magni tumulo quam Creta Tonantis.

Amen.

Explicit liber octavus
incipit nonus foeliciter

At non in Pharia manes iacuere favilla
Nec cinis exiguus tantam compescuit umbram
Prosiluit busto semiustaque membra relinquens
Degeneremque rogum sequitur convexa tonantis
Qua niger astriferis conectitur axibus aer
Quodque patet terras inter lunaeque meatus
Semidei manes habitant quos ignea virtus
Innocuos vita patientes aetheris imi
Fecit et aeternos animam collegit in orbes
Non illuc auro positi nec ture sepulti veniunt
Perveniunt. illic postquam se lumine vero
Implevit. stellasque vagas miratur et astra
Fixa polis. vidit quanta sub nocte iaceret
Nostra dies. risitque sui ludibria trunci
Hinc super emathiae campos et signa cruenti
Caesaris ac sparsas volitavit in aequore classes
Et scelerum vindex in sancto pectore bruti
Sedit et invicti posuit se mente catonis
Ille ubi pendebat casus dubiumque manebat
Quem dominum mundi facerent civilia bella
Oderat et magnum quamvis comes isset in arma
Auspiciis raptus patriae ductuque senatus

At post thessalicas clades iam pectore toto
Pompeianus erat. patriam tutore carentem
Excepit. populi trepidantia membra refovit
Ignavis manibus proiectos reddidit enses
Nec regnum cupiens gessit civilia bella
Nec servire timens. nil causa fecit in armis
Ipse sua tote post magni funera partes
Libertatis erant. quas ne per litora fusas
Colligeret rapido victoria cesaris actu
Corcire secreta petit. ac mille carinis
Abstulit emathie secum fragmenta ruine
Quis ratibus tantis fugientia crederet ire
Agmina. quis pelagus victas artasse carinas
Dorida tunc malem et aptam tenaro umbris
Inde cithera petit boreaque urgente carinas
Creta fugit. dictea fugit cedentibus undis
Litora tunc ausum classi precludere portus
Impulit ac sevas meritum phigunta rapinas
Sparsit. et hinc placidis alto delabitur auris
In litus palinure tuum. neque enim equore tantum
Ausonio monimenta tenes portusque quietos
Testatur libie phrygio placuisse magistro
Tum procul ex alto tendentes vela carine
Accipites tenuere dubios. socios ne malorum
An veherent hostes. preceps facit omne timendum
Victor et in nulla non creditur esse carina.

Ast ille puppes luctus planctusque ferebat
Et mala vel duri lacrimas motura catonis
Nam postquam frustra precibus cornelia nautas
Privigni quod fugam tenuit ne forte repulsus
Litoribus falsis remearet in equora truncus
Ostendit quod rogus non iusti flamma sepulchri
Ergo indigna fui dixit fortuna marito
Accendisse rogum gelidosque effusa per artus
Incubuisse viro laceros exurere crines
Membra quod dispersi pelago componere magni
Vulneribus cunctis largos effundere fletus
Ossibus et tepida vestes implere favilla
Quidquid ab extincto licuisset tollere busto
In templis sparsura deum sine funeris ullo
Ardet honore rogus manus hunc egyptia forsan
Obtulit officium grave manibus o bene nudi
Crassorum cineres pompeio contigit ignis
Invidia maiore deum similisne malorum
Sors mihi semper erit numquam dare busta licebit
Coniugibus numquam plenas plangemus ad urnas
Quid porro tumulis opus est aut ulla requiris
Instrumenta dolor non toto in pectore portas
Impia pompeium non imis heret ymago visceribus
Visceribus quaerat cineres victura superstes
Nunc tamen hinc longe qui fulget luce maligna
Ignis adhuc aliquid phario de litore surgens

Ostendit in magne tui · ubi flamma resedit
Pompeium quam cineres vanescat solus adoret
Fumus · et invisi tendunt in carbasa venti
Non michi nunc tellus pompeio siqua triumphos
Victa dedit · non alta terens capitolia currus
Linquere siqua fides · pellusia litora nolo
Gratiore · elapsus felix de pectore magni
Hunc volumus quem nilus habet · terre que nocenti
Non herere queror · crimen commendat harenas.
Tu pete bellorum casus et signa per orbem
Sexte paterna move · nam hec mandata reliquit
Pompeius vobis in nostra condita cura
Ex capite o nati bellum civile · ne unquam
Me cum fatalis leto dampnaverit hora
Dum terris aliquid nostra de stirpe manebit
Cesaribus regnare vacet · vel sceptra vel urbes
Libertate sua validas · impellite fama
Nominis · has vobis pater hec arma relinquo
Inveniet classes quisquis pompeius in undas
Venerit · et noster nullis non gentibus heres
Bella dabit · tantum indomitos memores quod patrum
Iuris habete animos · uni parere decebit
Si faciet partes pro libertate catoni
Exsolvi tibi magne fidem · mandata peregi
Insidie valuere tue · decepta quod vixi
Ne tibi commissas auferrem perfida voces.

Iam nunc te per inane chaos per tartara coniux
Si sunt ulla sequar quam longo tradita leto
Incertum est penas anime vivacis ab ipsa
Ante feram potui cernens tua vulnera magne
Non fugere in mortem planctu contusa peribit
Effluet in lacrimas numquam veniemus ad enses
Aut laqueos aut precipites per inania iactus
Turpe mori post te solo non posse dolore.
Sic ubi fata caput ferali obduxit amictu
Decrevit que pati tenebras puppis que cavernis
Delituit sevum que arte complexa dolorem
Perfruitur lacrimis et amat pro coniuge luctum.
Illam non fluctus stridens que rudentibus eurus
Movit et exurgens ad summa pericla clamor
Vota que sollicitis faciens contraria nautis
Composita in morte iacuit favit que procellis
Prima ratem cypros spumantibus accipit undis
Inde tenens pelagus sed iam moderatior eurus
In libicas egit sedes et castra catonis
Tristis ut in multo mens est presaga timore
Aspexit patrios comites a litore magnus.
Et fratrem medias preceps tunc fertur in undas.
Dic ubi sit germane parens stat summa caput que
Orbis an occidimus romana que magnus ad umbras
Abstulit hec fatur quem contra talia frater
O felix quem sors alias dispersit in oras

Quisquis nescius audis · oculos germane nocentes
Spectato genitore fero · non cesaris armis
Occubuit · digno que perit auctore ruine:
Rege sub impuro niliaca uera tenenti
Hospitiis fretus superis · et munere tanto
In proauos · cecidit donati uictima regni
Vidi ego magnanimi lacerantes corpora patris
Nec credens pharium tantum potuisse tirapnum
litore niliaco socerum iam stare putaui
Sed me nec sanguis · nec tantum uulnera nostri
Ad fecere senis quantum gestata per urbem
Ora ducis · que transfixo sublimia pilo
Vidimus · hec fama est oculis uictoris iniqui
Seruari · sceleris que fidem quesisse tirannum
Nam corpus pharie ne canes · auide que uolucres
distulerint · an furtiuus quem uidimus ignis
Soluerit ignoro · quecumque iniuria fati
Abstulit hos artus superis hec crimina dono:
Seruata de parte queror · cum talia magnus
Audisset · non in gemitus lacrimas que dolorem
Effudit · iusta que furens pietate profatur
Precipitate rates e sicco litore naute
Classis in aduersos erumpat remige uentos
Ite duces mecum nusquam ciuilibus armis
Tanta fuit merces inhumatos condere manes
Sanguine semiuiri magnum satiate tyranni

Non ego pelleas arces adytisque retectum
Corpus alexandri pigra mareotide mergam
Non mihi pyramidum tumulis euulsus amasis
Atque alii reges nilo torrente natabunt
Omnia dent penas nudo tibi magne sepulchra
Euoluam busto iam numen gentibus isim
Et sacer in magni cineres mactabitur apis
Et tectum lino spargam per uulgus osirim
Suppositisque deis uram caput. has mihi penas
Terra dabit. linquam uacuos cultoribus agros
Nec nilus cui crescat erit. solus tenebis
Egyptum genitor populis superisque fugatis
Dixerat et classem seuas rapiebat in undas
Sed cato laudatum iuuenis compescuit iram
Interea totis audito funere magni
Litoribus sonuit percussus planctibus ether
Exemplo carens et nulli cognitus euo
Luctus erat mortem populos deflere potentis
Sed magis ut uisa est lacrimis exhausta solutas
In uultus effusa comas cornelia puppe
Egrediens rursus geminato uerbere plangunt
Ut primum in socie peruenit litora terre
Collegit uestes miserique insignia magni
Armaque et impressas auro que gesserat olim
Exuuias pictasque togas. uelamina summo
Ter conspecta ioui. funestoque intulit igni
Ille fuit misere magni cinis. accipit omnis

Exemplum pietatis erat cum toto rogus busta
Surgunt thesalicas reddencia manibus ignes
Sic ubi depastis summittere gramina campis
Et reuocare parat hibernas apulus herbas
Igne fouet terras · simul et garganus et arua
Vulturis · et calidi lucent bucceta · matini
Non tamen ad magni peruenit gratior umbras
Omne quod in superos audet conuicia vulgus
Pompeium quod diis obicit · quam pauca catonis
Verba sed a pleno uenientia pectore ueri
Ciuis obit · inquit · multum maioribus impar ·
Nosse modum iuris · sed in hoc tamen utilis euo ·
Cui non nulla fuit iusti reuerentia · salua
libertate potens · et solus plebe parata
Priuatus seruire sibi · rectorque senatus
Sed regnantis erat · nil belli iure poposcit ·
Queque dari uoluit uoluit sibi posse negari ·
Inmodicas possedit opes · sed plura retentis
Intulit · inuasit ferrum · sed ponere norat
Pretulit arma toge · sed pacem armatus amauit
Iuuit sumpta ducem · iuuit dimissa potestas
Casta domus · luxu que carens · corrupta que numquam
Fortuna domini · clarum et uenerabile nomen
Gentibus · et multum nostre quod proderat urbi
Olim uera fides sylla mario que receptis
libertatis obit · pompeio rebus adempto
Nunc et ficta perit · non iam regnare pudebit ·

Nec color imperii nec frons erit ulla senatus.
O felix cui summa dies fuit obvia victo
Et cui querendos pharium scelus obtulit enses
Forsitan in soceri potuisset vivere regno
Scire mori sors prima viris. sed proxima cogi.
Et michi si fatis aliena in iura venimus
Fac talem fortuna iubam. non deprecor hosti
Servari. dum me servet cervice recisa.
Vocibus hiis maior quam si romana sonarent
Rostra ducis laudes generosam venit in umbram
Mortis honos. fremit interea discordia vulgi
Castrorum belli que piget. post funera magni
Cum tarcon motus linquendi signa catonis
Sustulit. hunc rapta fugientem classe secutus
Litus in extremum tali cato voce notavit
O numquam pacate cilix. iterum ne rapinas
Vadis in equoreas magnum fortuna removit
Iam pelago pirata redis. tum respicit omnes
In cetu motuque viros. quorum unus aperta
Mente fuge tali compellat voce regentem
Nos cato da veniam pompeii duxit in arma
Non belli civilis amor. partes que favore
Fecimus. ille iacet quem paci pretulit orbis
Causa que nostra perit. patrios permitte penates
Desertam que domum dulces que revisere natos
Nam quis erit finis. si nec pharsalia pugne
Nec pompeius erit. perierunt tempora vite

Mors erat in tutum · uilitas sibi nulla senectus
Prospiciat flammas · bellum ciuile sepulcra
Vix duobus prestare potest · non barbara uictos
Regna manent · non armenium m[ihi] seua minatur
Haut sanctam fortuna iugum sub iura togati
Ciuis eo · quis quis magnus uiuere senatus
Hic michi primus erit · sacris prestabitur umbris
Summus honor · dominum quem clades cogit habebo ·
Nullum magne ducem te solum in bella secutus
Post te fata sequar · neque enim sperare secunda
Fas mihi nec liceat · fortuna cuncta tenentur
Cesaris emathium sparsit uictoria ferrum
Clausa fides miseris · pro toto solus in orbe est
Qui uelit ac possit uictis prestare salutem
Pompeio scelus est bellum ciuile perempto
Quo fuerat uiuente fides · si publica iura
Si semper patriam sequeris cato · signa petamus
Romanus quae consul habet · sic ille profatus
Insiluit puppi iuuenum comitante tumultu
Actum romanis fuerat de rebus pro omnis
Sed indignam ferebat litore plebes
Erupere ducis sacro de pectore uoces
Ergo pari uoto gessisti bella iuuentus
Tu quoque pro dominis pro pompeiana fuisti
Non romana manus quod non in regna laboras
Quod est non ducibus uiuis moreris quod orbem

Acquiris nulli · quod iam tibi vincere tutum est
Bella fugis · queris que iugum ceruice uacante
Et nescis sine rege pati · nunc causa pericli
Digna viris · potuit uestro pompeius abuti
Sanguine · nunc patrie iugulos enses que negatis
Cum prope libertas · unum fortuna reliquit
Jam tribus ex dominis · pudeat plus regna nili
Contulit in leges · et parthi militis arcus
Ite o degeneres · ptholomei munus et arma
Spernite · quis uestras ulla putat esse nocentes
Cede manus · credet faciles sibi terga dedisse
Credet ab emathios primos fugisse philippis
Vadite securi · meruistis iudice uitam
Cesare · non armis non obsidione subacti
O · famuli turpes · domini post facta prioris
Itis ad heredem · cur non maiora mereri
Quam uitam ueniam que libet · rapiatur in undas
Infelix coniux magni · proles que metelli
Ducite pompeios · ptholomei uincite munus
Nostra quoque inuiso quisquis feret ora tyranno
Non parua mercede dabit · sciat ista iuuentus
Ceruicis pretio · bene se mea signa secutam
Quin agite · et magna meritum cum cede parate
Ignauum scelus est tantum fuga · dixit et omnes
Haud aliter medio reuocauit ab equore puppes

Quam sic effetas linquunt examina ceras
Atque oblita faui non miscent nexibus alas
Sed sibi quaeque uolat nec iam degustat amarum
Desidiosa thymum frigii sonus increpat eris
Attonite posuere fugam studiumque laboris
Floriferi repetunt et sparsi mellis amorem
Gaudet in hybleo securus gramine pastor
Diuicias seruasse case sic uoce catonis
Inculcata uiris iusti patiencia martis
Iamque actu belli non doctas ferre quietem
Constituit mentes serieque agitare laborum
Primum litoreis miles laxatur harenis
Proximus in muros et menia cirenarum
Est labor exclusus nulla se uindicat ira
Pena que de uictis sola est uicisse catoni
Inde peti placuit libicas contermina mauris
Regna iube sed iter medijs natura uetabat
Sirtibus has audax sperat sibi cedere uirtus
Sirtes uel primam mundo natura figuram
Cum daret in dubio pelagi terreque reliquit
Nam neque subsedit penitus quo stagna profundi
Acciperet nec se defendit ab equore tellus
Ambigua sed lege loci iacet inuia sedes
Equora fracta uadis abrupta que terra profundo
Et post multa sonant proiecta litoribus fluctus
Sic male deseruit nullos que exegit in usus

Hanc partem nostri sinus uel plenus alto
Olim siccus erat pelago penitusque natabat
Sed rapidus titan ponto sua lumina pascens
Equora subduxit zone uicina peruste
Et nunc pontus adhuc phebo siccante repugnat
Mox ubi dampnosi radios admouerit eui
Tellus sirtis erit nam iam breuis unda superne
Innatat et late periturum deficit equor
Ut primum remis actum mare propulit omne
Classis onus densis fremuit niger imbribus auster (uel meridionalis)
In sua regna furens temptatum classibus equor
Turbine defendit longe a sirtibus undas
Egit et illato confregit litore pontum
Tunc quarum recto deprendit carbasa malo
Eripuit nautis frustraque rudentibus ausis
Vela negat notho spatium uicere carine
Atque ultra proram tumuit sinus omnia siquis
Prouidus antenne sublegit lintea summe
Vincitur et nudis auertitur armamentis
Sors melior classi que fluctibus incidit altis
Et certo iactata mari est quecumque leuate
Arboribus cesis flatum effundere prementem
Abstulit has liber uentis contraria uoluens
Estus et obnixum uictor detrudit in austrum

Has vada destituunt atque interrupta profundo
Terra ferit puppes dubio que obnoxia fato
Pars sedet una ratis pars altera pendet in undas.
Tunc magis impactis brevius mare terraque sepe
Obvia consurgens · quamvis elisus ab austro
Sepe tamen cumulos fluctus non vincit harene
Eminet in tergo pelagi procul omnibus arvis
Inviolatus aque sicci iam pulveris agger
Stant miseri naute terreque herente carina
Litora nulla vident sic partem intercipit equor
Pars ratium maior regimen clavumque secuta est
Tuta fuga nautasque loci sortita peritos
Torpentem tritonos adiit illesa paludem
Hanc ut fama deus quem toto litore pontus
Audit ventosa perflantem murmura concha
Hanc et pallas amat patrio que vertice nata
Terrarum primam libiem nam proxima celo est
Ut probat ipse calor tetigit stagnique quieta
Vultus vidit aqua posuitque in margine plantas
Et se dilecta tritonida dixit ab unda
Quam iuxta lethes tacitus prelabitur amnis
Infernis ut fama trahens oblivia venis
Atque insopiti quondam tutela draconis
Hesperidum pauper spoliatis frondibus ortus
Invidus annoso qui famam derogat evo
Qui vates ad vera vocat fuit aurea silva

Diuiciis que grauis et fuluo germine ramis
Uirgineus que chorus nitidi custodia luci
Et numquam sompno dampnatus lumina serpens
Robora complexus rutilo curuata metallo
Abstulit arboribus precium nemori que laborem
Alcides passus que inopes sine pondere ramos
Retulit argolico fulgencia poma tiranno
His igitur depulsa locis eiecta que classis
Sirtibus haud ultra garamantidas attigit undas
Sed duce pompeio libies melioris in oris
Mansit at inpaciens uirtus herere catonis
Audet in ignotas agmen committere gentes
Armorum fidens et terra cingere sirtim
Hec eadem suadebat hyemps que clauserat equor
Et spes imber erat nimios metuentibus ignes
Ut neque sole uiam nec duro frigore seuam
Inde polo libies hinc bruma temperat annus
Atque ingressurus steriles sic fatur harenas
O quibus una salus placuit mea castra secutis
Indomita ceruice mori componite mentes
Ad magnum uirtutis opus summos que labores
Uadimus in campos steriles exusta que mundi
Qua nimius titan et rare in fontibus unde
Sicca que letiferis squalent serpentibus arua
Durum iter ad leges patrie que ruentis amorem

Per mediam libiem ueniat atque inuiam temptet
Si quibus in nullo positum est euadere uoto
Est animus · tecto que metu perducere uulgus
Hii michi sint comites quos ipsa pericula ducent
Qui me teste pati · uel que tristissima pulcrum
Romanumque putant · at qui sponsore salutis
Miles eget capiturque anime dulcedine uadat
Ad dominum meliore uia · dum primus harenas
Ingrediar · primusque gradus in puluere ponam
Me calor ethereus feriat · michi plena ueneno
Occurrat serpens · fatoque pericula uestra
Pretemptate meo · sitiat quicumque bibentem
Estuet · aut equitem peditum precedere turmas
Deficiat · si quo fuerit discrimine notum
Dux aut miles eam · serpens sitis ardor harene
Dulcia uirtuti · gaudet patientia duris
Letius est quotiens magno sibi constat honestum
Sola potest libie turbam prestare malorum
Ut deceat fugisse uiros · sic ille pauentes
Incendit uirtute animos · et amore laborum
Inreducemque uiam deserto limite carpit
Et sacrum paruo nomen clausura sepulcro
Inuasit libie securi fata catonis
Tercia pars rerum est libie si credere fame
Cuncta uelis · at si uentos celumque sequaris

Pars erit europe nec est plus litora nili
Quam scithicus tanais primis a gadibus absit
Unde europa fugit libien et litora flexu
Oceano fecere locum sed maior in unam
Orbis abit asiam nam cum communiter iste
Effundant zephirum boree latus illa sinistrum
Contingens dextrum que nothi descendit in ortus
Eurum sola tenens libie quod fertile terre est + 98
Vergit in occasus sed et hec non fontibus ullis
Soluitur arctoos raris aquilonibus imbres
Accipit in nostris reficit sua rura serenis
In nullas uitiatur opes non ere nec auro
Excoquitur nullo glebarum crimine pura
Sic penitus terra est tantum maurusia genti
Robora diuicie quarum non nouerat usum
Sed citri contenta comis uiuebat et umbra
In nemus ignotum nostre uenere secures
Extremo que epulas mensas que petimus orbe
At quecumque uagam sirtim complectitur ora
Sub nimio proiecta die uicina perusti
Ethereis exurit messes et pluere bachum
Enecat et nulla putris radice tenetur
Temperies uitalis abest et nulla sub illa
Cura iouis terre est natura deside torpet
Orbis et inmotis annum non sentit harenis

Hoc tam segne solum raras tamen exerit herbas
Quas nasamon gens dura legit qui proxima ponto
Nudus rura tenet quem mundi barbara dapnis
Sirtis alit · nam litoreis populator harenis
Imminet et nulla portus tangente carina
Novit opes · sic cum toto commercia mundo
Naufragiis nasamones habent · hac ire catonem
Dura iubet virtus · illic secura iuventus
Ventorum · nullas que timens tellure procellas
Equoreas est passa metus · nam litore sicco
Quam pelago syrtis violencius accipit austrum
Et terre magis ille nocens · non montibus ortum
Adversis frangit libie scopulis que repulsum
Dissipat et liquidas e turbine solvit in auras
Nec ruit in silvas · annosa que robora torquens
Laxatur · patet omne solum liber que meatu
Eoliam rabiem totis exercet arenis
Et non imbriferam contorto pulvere nubem
In flexum violentus agit pars plurima terre
Tollitur et numquam resoluto vertice pendet
Regna videt pauper nasamon errancia vento
Discussas que domos volitant que a culmine rapte
De tecto garamante case non altius ignis
Rapta vehit quantum que licet consurgere fumo
Et violare diem tantum tenet aera pulvis ·
Tunc quoque romanum solito violencius agmen

Aggreditur nullusque potest consistere miles
Instabilis raptis etiam quas calcat harenis
Concuteret terras orbemque a sede moveret
Si solida Libie compage et pondere duro
Clauderet exesis austrum scopulosa cavernis
Sed quia mobilibus facilis turbatur harenis
Nusquam luctando stabilis manet. imaque tellus
Stat quia summa fugit. galeas et scuta virorum
Pilaque contorsit violento spiritus actu
Intentusque tulit magni per inania celi.
Illud in extrema forsan longeque remota
Prodigium tellure fuit. delapsaque celo
Arma timent gentes hominumque erepta lacertis
A superis demissa putant. sic illa profecto
Sacrifico cecidere Nume. que lecta iuventus
Patricia cervice movet. spoliaverat auster
Aut boreas populos ancilia nostra ferentes
Sic orbem torquente noto romana iuventus
Procubuit timuitque rapi constrinxit amictus
Inseruitque manus terre nec pondere solo
Sed nisu iacuit. vix sic immobilis austro
Qui super ingentes cumulos involvit harene
Atque operit tellure viros. vix tollere miles
Membra valet multo congestu pulveris herens
Alligat astantes effuse magnus harene
Agger et immota terra surgente tenentur
Saxa tulit penitus discussis proruta muris

Effudit procul miranda sorte malorum
Quod nullas uidere domos uidere ruinas
Jam procuer omne latet · nec se discrimina terre
Vlla nisi etheree medio uelut equore flamme
Sideribus nouere viam nec sidera tota
Ostendit libre finitor circulus hore
Multa quod de nexo curuam margine celat
Vtque calor soluit quem torserat aera uentus
Intensus quod dies iam mundi spissior ignis
Jam plaga quam nullis superi mortalibus ultra
A Medio terre die calauit humo
In nothon omnis habit manat sudoribus artus
Arent ora siti · conspecta est parua maligna
Vnda procul uena · quam uix e puluere miles
Corripiens patulis galee effundit in orbes
Porrexit quod duci · squalebant puluere fauces
Cunctorum · minimumque tenens dux ipse liquoris
Inuidiosus erat · me ne ista degener unum
Miles in hac turba uacuum uirtute putasti
Vsque adeo mollis primis quod caloribus impar
Sum uisus · quanto pena es tu dignior ista
Qui populo sitiente bibas · sic concitus ira
Excussit galeam · suffecit quod omnibus vnda
Ventum erat ad templum libicis quod gentibus vnum
Inculti garamantes habent · stat corniger illic
Juppiter ut memorant · sed non aut fulmina vibrans

Aut similis nostro q(uod) toctus c(om)nib(us) amo
Nec illic libice posuerunt dicia gentes
Templa nec eois splendent donaria gemmis
Quamvis ethiopis populis arabumque beatis
Gentibus atque indis unus sit iuppiter amon
Pauper adhuc deus est nullis violata per evum
Divitiis delubra tenens morumque priorum
Numen romanum templum defendit ab auro
Esse locis superos testatur silva per omnem
Sola virens libiem nam quidquid pulvere sicco
Separat ardentem tepida beronitida lepti
Ignorat frondes solus nemus abstulit amon
Silvarum fons causa loco qui putria terre
Alligat et domitas unda conectit harenas
Hic quoque nil obstat phebo cum cardine summo
Stat librata dies truncum vix protegit arbor
Tam brevis in medium radiis compellitur umbra
Deprensum est hunc esse locum quo circulus alti
Solsticii medium signorum percutit orbem
Non obliqua meant nec tauro scorpius exit
Rectior aut aries donat sua tempora libre
Aut astrea iubet lentos descendere pisces
Par geminis chiron est et idem quod carcinus ardens
Humidus egoceros nec plus leo tollitur urna
At tibi quecumque es libico gens igne dirempta
In nothon umbra cadit que nobis exit ad arthon

Te segnis cinosura subit · tu sicca profundo
Mergi plaustra putas · nullumque in vertice summo
Sidus habes inmune mari procul axis uterque est
Et fuga signorum medio rapit omnia celo.
Stabant ante fores populi quos miserat eous
Cornigeri que iovis monitu nova fata petebant
Sed latio cessere duci · comitesque catonem
Orant ut exploret libicum memorata per orbem
Numina de fama tam longi iudicet evi
Maximus hortator scrutandi voce deorum
Eventus labienus erat · sors obtulit inquid
Et fortuna vie · tam magni numinis ora
Consiliumque dei · tanto duce possumus uti
Per sirtes belli que datos cognoscere casus
Nam cui crediderim superos archana daturos
Dicturosque magis quam sancto vera catoni ·
Certe vita tibi semper directa supernas
Ad leges · sequeris que deum datur ecce loquendi
Cum iove libertas · inquire fata nefandi
Cesaris et patrie venturos excute mores
Iure suo populis uti legumque licebit
An bellum civile perit · tua pectora sacra
Voce reple · dure saltem virtutis amator
Quere quid est virtus et posce exemplar honesti
Ille deo plenus tacita quem mente gerebat

Effudit dignas adytis e pectore uoces
Quid queri labiene iubes an liber in armis
Occubuisse uelim potius quam regna uidere
An sit uita nichil sed longa an differat etas
An noceat uis ulla bono fortunaque perdat
Opposita uirtute minas laudandaque uelle
Sit satis et numquam successu crescat honestum
Scimus et hoc nobis non altius inseret hamon
Heremus cuncti superis temploque tacente
Nil agimus non sponte dei nec uocibus ullis
Numen eget dixitque semel nascentibus auctor
Quicquid scire licet steriles nec legit harenas
Ut caneret paucis mersitque hoc puluere uerum
Estque dei sedes nisi terra et pontus et aer
Et celum et uirtus superos quid querimus ultra
Iuppiter est quodcumque uides quodcumque moueris
Sortilegis egeant dubii semperque futuris
Casibus ancipites me non oracula certum
Sed mors certa facit pauido fortique cadendum est
Hoc satis est dixisse iouem sic ille profatus
Seruataque fide templi discedit ab aris
Non exploratum populis hamona relinquens
Ipse manu sua pila gerit precedit anheli
Militis ora pedes monstrat tollerare labores
Non iubet et nulla uehitur ceruice supinus
Carpentoque sedens somni parcissimus ipse est

Ultimus auctor aque cum tandem fonte reperto
Indiga cogatur laticis potare iuventus
Stat dum turba bibat. si veris magna paratur
Fama bonis et si successu nuda remoto
Inspicitur virtus quicquid laudamus in ullo
Maiorum fortuna fuit quis marte secundo
Quis tantum meruit populorum sanguine nomen
Hunc ego per sirtes libieque extrema triumphum
Ducere maluerim quam ter capitolia curru
Scandere pompei quam frangere colla iugurte
Ecce parens patrie verus dignissimus aris
Roma tuis per quem numquam iurare pudebit
Et quem si steteris umquam cervice soluta
Nunc olim factura deum iam spissior ignis
Et plagam quam nullam superi mortalibus ultra
A medio fecere die calcatur et unda
Rarior. Inventus mediis fons unus harenis
Largus aque sed quem serpentum turba tenebat
Vix capiente loco stabant in margine sicce
Aspides in mediis sitiebant dipsades undis
Ductor ut aspexit perituros fonte relicto
Alloquitur vana specie conterrite leti
Nec dubita miles tutos haurire liquores
Noxia serpentum est admixto sanguine pestis
Morsu virus habent et fatum dente minantur
Pocula morte carent. dixit dubiumque venenum
Hausit et in tota libie fons unus harena

Ille fuit de quo primus sibi posceret undam
Cur libicus tantis exsudet pestibus aer
Fertilis in mortes aut quid secreta nocenti
Miscuerit natura solo non cura labor que
Noster scire valet nisi quod vulgata per orbem
Fabula pro vera decepit secula causa
Finibus extremis libies ubi fervida tellus
Accipit oceanum demisso sole calentem
Squalebant late forcinidos arva meduse
Non nemorum protecta coma non mollia sulco
Sed domine vultu conspecta aspera saxis
Hoc primum natura nocens in corpore sevas
Eduxit pestes illis e faucibus angues
Sibila fuderunt vibratis stridula linguis
Femineo cui more come per terga solute
Ipsa flagellabant gaudentis colla meduse
Surgunt adversa subrecte fronte colubre
Vipereum que fluit depexo crine venenum
Hoc habet infelix cunctis inpune medusa
Quod spectare licet nam rictus ora que monstri
Quis timuit quem qui recto se lumine vidit
Passa medusa mori est rapuit dubitantia fata
Prevenit que metus anima periere retenta
Membra nec emisse riguere sub ossibus umbre
Eumenidum crines solos movere furores
Cerberus orpheo lenivit sibila cantu
Amphitrioniades vidit cum vinceret ydram

Hoc monstrum timuit genitor numque secundum
Phorcus aquis terre que parens ipse que sorores
Gorgones hoc potuit pelago celo geminari
Torporem insolitum mundo que adducere terram
E celo volucres subito cum pondere lapse
In scopulis hesere fere vicina colentes
Ethiopum tote riguerunt marmore gentes
Nullum animal patiens visus ipsi que retrorsum
Effusi faciem vitabant gorgonis angues
Illa sub hesperiis stantem titana columpnis
In cautes athlanta dedit celo que timente
Olim flegreos stantes serpente gigantes
Erexit in montes bellum inmane deorum
Pallados e medio confecit pectore gorgo
Quo postquam partu danes et divite nimbo
Ortum parasie vexerunt persea penne
Arcados auctoris cithare liquide que palestre
Et subitus prepes cillenida sustulit arpen
Arpen alterius monstri iam cede rubentem
A iove dilecte fuso custode iuvence
Auxilium volucri pallas tulit innuba fratri
Pacta caput monstri terre que in fine libisse
Persea phebeos converti iussit in ortus
Gorgones averso sulcantem regna volatu
Et clipeum leve fulvo dedit ere nitentem
In quo saxificam iussit spectare medusam

Quam sopor eternam tracturus morte quietem
Obruit haut totam vigilat pars magna comarum
Defenduntque caput protentis crinibus ydri
Pars iacet in medios vultus oculique tenebras
Ipsa regit pallas trepidum dextramque trementem
Perseos aversi cilenida dirigit arpen
Lata colubriferi rumpens confinia colli
Quos habuit vultus amati vulnere ferri
Cesa caput gorgon quanto spirasse veneno
Ora reor quantumque oculos effundere mortis
Nec pallas spectare potest vultusque gelassent
Perseos aversi si non tritonia densos
Sparsisset crines texissetque ora colubris
Aliger in celum sic rapta gorgone fugit
Ille quidem pensabat iter propiusque secabat
Aera si medias europe scinderet urbes
Pallas frugiferas iussit non ledere terras
Et parci populis quis enim non prepete tanto
Ethera respiceret zeffiro convertitur ales
Atque super libyen que nullo consita cultu
Sideribus phebo que vacat premit orbita solis
Exuritque solum nec terra celsior ulla
Nox cadit in celum lune que meatibus obstat
Si flexus oblita vagi per recta cadentem
Signa nec in boream aut in nothon effugit umbra
Illa tamen sterilis tellus fecunda que nullo

Arua solo · uicus stillantis tabe meduse
Concepit diros que fero de sanguine rores
Quos calor adiuuit · putrique coxit harene
Hic que prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit
Plenior huc sanguis et crassi gutta ueneni
Decidit in nulla plus est serpente coactum
Ipsa caloris egens gelidum non transit in orbem
Sponte sua · niloque tenus metitur harenas
Sed quis erit nobis lucri pudor inde petuntur
Huc libice in orbes et fecimus aspida merces
At non stare suum miseris passura cruorem
Squamiferos ingens hemorois explicat orbes
Natus et ambigue qui coleret sirtidos arua
Chersidros tractique uia fumante chelidri
Et semper recto lapsurus limite chencris
Pluribus ille notis uariatam tingitur aluum
Quam paruis pictus maculis thebanus ophites
Concolor exustis atque indiscretus harenis
Amodites spinaque uagi torquente cerastre
Et sitalis sparsis et nunc sola pruinis
Exuuias positura suos et torrida dipsas
Et grauis in geminum uergens caput amphisibena
Et natrix uiolator aque · iaculique uolucres
Et contentus iter cauda sulcare phareas

Ora quis distendens avidus fumantia prester
Ossaque dissolvens cum corpore tabificus seps
Sibilaque effundens cunctas terrentia pestes
Ante venena nocens late sibi submovet omne
Vulgus et in vacua regnat basiliscus harena.
Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis aurato nitidi fulgore dracones
Pestiferos ardens facit Africa ducitis altum
Aera cum pennis armentaque tota secuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros
Nec tutus spatio est elephas datis omnia morti
Nec vobis opus est ad noxia fata veneno.
Has inter pestes duro Cato milite siccum
Emetitur iter tot tristia fata suorum
Insolitasque videns parvo cum vulnere mortes
Signiferum iuvenem Tirreni sanguinis Aulum
Torta caput retro dipsas calcata momordit
Vix dolor aut sensus dentis fuit ipsaque leti
Frons caret invidia nec quicquam plaga minatur
Ecce subit virus tacitum carpitque medullas
Ignis edax calidaque incendit viscera tabe
Ebibit humorem circum vitalia fusum
Pestis et in sicco linguam torrere palato
Cepit defessos iret qui sudor in artus
Non fuit atque oculos lacrimarum vena refugit
Non decus imperii non mesti iura Catonis

Ardentem tenuere virum ne spargere signa
Auderet totisque furens exquireret agris
Quas possebat aquas sitiens in corde venenum
Ille vel in Tanaim missus Rodanumque Padumque
Arderet Nilumque bibens per rura vagantem
Accessit libie morti fatique minorem
Famam dipsas habet terris adiuta perustis
Scrutatur venas penitus squalentis harene
Nunc redit ad sirtes et fluctus accipit ore
Equoreusque placet sed non sibi sufficit humor
Nec sentit fatique genus mortemque veneni
Sed putat esse sitim ferroque aperire tumentes
Sustinuit venas atque os implere cruore
Iussit signa rapi propere Cato discere nulli
Permissum est hoc posse sitim sed tristior illa
Mors erat ante oculos miserique in crure Sabelli
Seps stetit exiguus quem flexo dente tenacem
Avulsitque manu telo que affixit harene
Parva modo serpens sed qua non ulla cruente
Mortis tantum habet nam plage proxima circum
Fugit rupta cutis pallentiaque ossa retexit
Iam que sinu laxo nudum est sine corpore vulnus
Membra natant sanie sure fluxere sine ullo
Tegmine poples erat femorum quoque musculus omnis
Liquitur et nigra distillant inguina tabe
Dissiluit uterum stringens membrana fluuntque

Viscera: nec quantum toto de corpore debet
Asfluit in terras · seuum sed membra uenenum
Decoquit · in minimum mors trahit omnia uirus ·
Pectus et abstrusum fibris uitalibus omne
Uincula neruorum et laterum textura cauumque
Quidquid homo est aperit pestis natura prophana
Morte patet · manant humeri fortesque lacerti
Colla caputque fluunt · calido non ocius austro
Nix resoluta cadit · nec solem cera sequetur
Parua loquor · corpus saniem stillasse perustum
Hec flamma potest · sed quis rogus abstulit ossa:
Hec quoque discedunt · putresque secuta medullas
Nulla manere sinunt rapidi uestigia fati ·
Cyniphias inter pestes tibi palma nocendi est
Eripiunt omnes animam tu sola cadauer
Ecce subit facies leto diuersa fluenti
Nasidium marsi cultorem torridus agri
Percussit prester · illi rubor igneus ora
Succendit · tenditque cutem pereunte figura ·
Miscens cuncta tumor toto iam corpore maior
Humanumque egressa modum · super omnia membra
Efflatur sanies late torrente ueneno
Ipse latet penitus congesto corpore mersus ·
Nec lorica tenet distenti corporis auctum
Spumeus accenso non sic exundat aeno
Undarum cumulus · nec toto carbasa choro
Curuauere sinus tumidos iam non capit artus

Informis globus et confuso corpore truncus.
Intactum volucrum rostris epulasque daturum
Haut impune feris. non ausi tradere busto.
Non dum stante modo crescentis fugere cadaver
Sed maiora parant libie spectacula pestes
Impressit dentes emorroys aspera tyllo
Magnanimo iuveni miratorique catonis
Utque solet pariter totis se effundere signis
Coricii pressura croci sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine virus
Sanguis erat lacrime quecumque foramina novit
Humor ab hys largus manat cruor ora redundant.
Et patule nares sudor rubet omnia plenis
Membra fluunt venis toto est pro corpore vulnus
//At tibi leve miser fixus precordia pressit
Niliaca serpente cruor nulloque dolore
Testatus morsus subita caligine mortem
Accipis et socias somno descendis ad umbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula leto. Cin.
Stipite que diro virgas mentita sabeas
Toxica fatilegi carpunt matura sabei.
Ecce procul sevus sterilis se robore trunci
Torsit et inmisit iaculum vocat africa serpens.
Perque caput pauli transactaque tempora fugit
Nil ibi virus agit rapuit cum vulnere fatum
Deprensum est que funda rotat quam lenta volarent.
Quam segnis sithice strideret arundinis aer

Quid prodest miseros basiliscus cuspide murri
Transactus velox currit per tela venenum
Invaditque manum quam protinus ille retecto
Ense ferit totoque semel demittit ab armo
Exemplarque sui spectans miserabile fati
Stat tutus pereunte manu quis fata putaret
Scorpion aut vires mature mortis habere
Ille minax nodis et recto verbere sevus
Teste tulit celo victi decus orionis
Quis calcare tuas in sua fila sorores
Et tibi dant stigie ius in sua fila sorores
Sic nec clara dies nec nox dabat atra quietem
Suspecta miseris in qua tellure iacebant
Nam neque congeste struxere cubilia frondes
Nec culmis crevere thori sed corpora fatis
Expositi volvuntur humo calidoque vapore
Alliciunt gelidas nocturno frigore pestes
Innocuosque diu rictus torpente veneno
Inter membra fovent nec que mensura viarum
Quisve modus norunt celo duce sepe querentes
Reddite di clamant miseris que fugimus arma
Reddite thessaliam patimur cur segnia fata
In gladios iurata manus pro cesare pugnant
Dipsades et peragunt civilia bella ceraste
Ire libet qua zona rubens atque axis inustus

Sol equis iuvat ethereis ascendere caelis
Quod pereant celo quam mori nil abstat de te
Nec de te nam querar tot monstra ferentes
Gentibus ablatam dederas serpentibus oram
Impaciens quod solum cereris cultore negato
Dampnasti atque homines voluisti deesse veneno
In loca serpentum nos venimus accipe penas
Tu quisquis superum commercia nostra perosus
Hinc torrente plaga dubiis hinc sirtibus orbem
Abrumpens medio posuisti limite mortes
Per secreta tui bellum civile recessus
Vadit et archani miles tibi conscius orbis
Claustra petit mundi forsan maiora supersunt
Ingressis coeunt ignes stridentibus undis
Et premitur natura poli sed longius ista
Nulla iacet tellus quam fama cognita nobis
Tristia regna Iube quaerimus forsitan istas
Serpentum terras habet hoc solacia celum
Vivit ad huc aliquid patrie non arva requiro
Europamque alios soles asiamque videntem
Qua te parte poli qua te tellure reliqui
Africa cirenis etiam nunc bruma rigebat
Exigua ne via legem convertimus anni
Imus in adversos axes evolvimur orbe
Terga damus ferienda notho nunc forsitan ipsa

Sub pedibus iam romana meis. solacia fati.
Hic petimus. veniant hostes. cesar que sequatur.
Cum fugimus. sic dura suos patientia questus.
Exonerat. cogit tantos tollerare labores.
Summa ducis virtus. que nuda ille harena.
Excubat. atque omni fortunam provocat hora.
Omnibus unus adest fatis quocumque vocatur.
Advolat. atque ingens meritum maius que salute.
Contulit in letum vires puduit que gementes
Illo teste mori. quod ius habuisset in illum.
Ulla lues. casus alieno in pectore vincit
Spectator que docet magnos nil posse dolores
Vix miseris serum tanto lassata periclo.
Auxilium fortuna dedit. gens unica terras
Incolit. a sevo serpentum innoxia morsu
Marmaride psilli. par lingua potentibus herbis
Ipse cruor tutus. nullum que admittere virus
Vel cantu cessante potest. natura locorum.
Iussit ut inmunes mixtis serpentibus essent.
Profuit in mediis sedes posuisse venenis.
Pax illis cum morte data est. fiducia tanta.
Sanguinis in terram parvus cum decidit infans.
Ne qua sit externe veneris mixtura timentes
Letifica dubios explorant aspide partus.
Ut que iovis volucer. calido cum protulit ovo
Implumes natos solis convertit ad ortus.

Qui potuere pati radios et lumine recto
Sustinuere diem, celi servantur in usus.
Qui phebo cessere iacent. sic pignora gentis
Psillus habet. si quis tactos non orruit angues
Si quis donatis lusit serpentibus infans.
Nec solum gens illa sua contenta salute
Excubat hospitibus contraque nocentia monstra
Psillus adest populis. qui tunc romana secutus
Signa simul iussit statui tentoria ductor.
Primum quas valli spatium comprehendit harenas
Expurgat cantu verbisque fugantibus angues.
Ultima castrorum medicatus circuit ignis
Hic ebulum stridet. peregrinaque galbana sudant.
Et tamarix non leta comis. eoaque costos.
Et panacea potens. et thesala centaurea.
Peucedanumque sonat flammis. ericinaque tapsos.
Et larices fumoque gravem serpentibus urunt.
Habrotonum et longe nascentis cornua cervi.
Sic nox tuta viris. at siquis peste diurna.
Fata trahit. tunc sunt magne miracula gentis.
Psillorumque ingens et rapti pugna veneni.
Nam primum tacta designat membra saliva.
Que cohibet virus. retinetque in vulnere pestem.

Plurima tunc voluit spirantem carmina lingua
Murmure continuo nec dat suspiria cursus
Vulneris aut minimum patiuntur fata tacere
Sepe quidem pestis nigris inserta medullis
Excantata fugit quod si tardius audit
Virus et electum iussumque exire repugnat
Tunc superincumbens pallentia vulnera lambit
Ore venena trahens et siccat dentibus artus
Extractamque tenens gelido de corpore mortem
Expuit et cuius morsus superavit anguis
Iam promptum est psyllis vel gustu nosse venenum
Hoc igitur tandem levior romana iuventus
Auxilio late squalentibus errat in arvis
Bis positis phebe flammis bis luce recepta
Vidit harenivagum surgens fugiensque catonem
Iamque illi magis atque magis durescere flammis *pulvis*
Cepit et in terram libie spissata redire
Iamque procul nemorum rare se tollere frondes
Surgere conexo non culta mapalia culmo
Quanta dedit miseris melioris gaudia terre
Cum primum sevos contra videre leones
Proxima leptis (*civitas*) erat cuius statione quieta
Exegere hiemem nimiis flammisque carentem
Cesar ut emathia saciatus cede recessit

Leptis civitas magna [illegible]

Ceteram curarum proicit pondera soli
Intentus generi, cuius vestigia frustra
Terris sparsa legens, fama duce tendit in undas
Treicias que legit fauces, et amore notatum
Equor, et eroas lacrimoso litore turres
Qua pelago nomen nepheleias abstulit helles
Non asiam brevioris aque disterminat usquam
Fluctus ab europa, quamvis bizantion arcet
Pontus, et ostriferam dirimat calcedona cursu
Euxinumque ferens parvo ruat ore propontis
Sigeasque petit fame mirator harenas
Et simeontis aquas, et graio nobilo busto
Rethion, et multum debentes vatibus umbras
Circuit exuste nomen memorabile troye
Magnaque phebei querit vestigia muri
Iam silue similes, et putres robore trunci
Assaraci pressere domos et templa deorum
Iam lessa radice tenent, ac tota teguntur
Pergama dumetis, et iam periere ruine
Aspicit hesiones scopulos siluasque latentes
Anchise thalamos, quo iudex sederit antro
Unde puer raptus celo, quo vertice nais
Luxerit oenone, nullum sine nomine saxum
Inscius in sicco serpentem pulvere rivum
Transierat, qui xanthus erat, securus in alto
Gramine ponebat gressus, phrix incola manes

Hectoreos calcare vetat. discussa iacebant
Saxa. nec ullius faciem servantia sacri
Hectoreas monstrator ait nullas respicis aras.
O sacer et magnus vatum labor omnia fato
Eripis et populis donas mortalibus evum
Invidia cesar sacro ne tangere fame
Nam si quid latiis fas est promittere musis
Quantum smirnei durabunt vatis honores
Venturi me teque legent. pharsalia nostra
Vivet et a nullo tenebris dampnabimur evo.
Ut ducis implevit visus veneranda vetustas
Erexit subitas congestu cespitis aras
Votaque turicremos non irrita fundit in ignes
Di cinerum phrigias colitis quicumque ruinas
Eneeque mei quos nunc lauina [illegible]
Servat et alba lares et quorum lucet in aris
Ignis adhuc phrigius nullique aspecta virorum.
Pallas in abstruso pignus memorabile templo
Gentis iulee vestris clarissimus aris.
Dat pia thura nepos et vos in sede priori
Rite vocat. date felices in cetera cursus
Restituam populos grata vice menia reddent
Ausonide frigibus romanaque pergama surgent
Sic fatus repetit classes et tota secundis
Vela dedit choris avidusque urgente procella.
Iliacas pensare moras asiamque potentem

[illegible] fuit homerus anno a° lxxii
post captam troiam [illegible]
[illegible] filio [illegible]

Preuehitur pelago quo rhodon spumat relinquit
Septima nox zephiro numquam laxante rudentes
Ostendit pharijs egiptia littora flammis
Sed prius orta dies nocturnam lampada texit
Quam tutas intraret aquas ibi plena tumultu
Littora et incerto turbatas murmure uoces
Ac timor a dubijs ultus se credere muris
Abstinuit tellure rates sed dira satelles
Regis dona ferens medium prouectus in equor
Colla gerit magni phario uelamine tecta
Ac prius infanda commendat crimina uoce
Terrarum domitor romane maxime gentis
Et quod adhuc nescis genero securo perempto
Rex tibi pelleus belli pelagique labores
Donat et emathijs quod solum defuit armis
Exhibet absenti bellum ciuile peractum est
Thesalicas querens magnus reparare ruinas
Ense iacet nostro tanto te pignore cesar
Emimus hoc tecum percussum est sanguine fedus
Accipe regna phari nullo quesita cruore
Accipe niliaci ius gurgitis accipe quidquid
Pro magni ceruice dares dignumque clientem
Castris crede tuis cui tantum fata licere
In generum uoluere tuum nec uile putaris
Hoc meritum facili quod nobis cede peractum est
Hospes auitus erat depulso sceptra parenti

Reddiderat; quid plura ferar. tu nomina tanto
Invenies operi. vel famam consule mundi.
Si scelus est. plus te nobis debere fateris.
Quod scelus hoc non ipse facis; sic fatus opertum
Detexit; tenuitque caput. iam languida morte
Effigies habitum noti mutaverat oris.
Non primo cesar damnavit munera visu
Avertit que oculos. vultus dum crederet, hesit
Ut que fidem vidit sceleris tutumque putavit
Iam bonus esse socer. lacrimas non sponte cadentes
Effudit. gemitusque expressit pectore leto.
Non aliter manifesta putans abscondere mentis.
Gaudia quam lacrimis. meritum que immane tyrampni
Destruit; et mavult generi lugere revulsum.
Quam debere caput; qui sicco lumine campos.
Viderat emathios. uni tibi magne negare.
Non audet gemitus. o sors durissima fati.
Huncine tu cesar scelerato marte petisti
Qui tibi flendus erat. non mixta federa tangunt
Te generis nec nata iubet merere nepos que.
Credis apud populos pompei nomen amantes
Hic castris prodesse tuis fortasse tyrampni
Angeris invidia. capti que in viscera magni.
Hic alii licuisse doles. quereris que perisse
Vindictam belli raptum que e iure superbi

Victoris gener, quisquis te flere coegit
Impetus, a vera longe pietate recessit.
Scilicet hoc animo terras atque equora lustras,
Necubi suppressus pereat gener. o bene rapta est
Arbitrio mors ista tuo, quam magna remisit
Crimina romano tristis fortuna pudori.
Quod te non passa est misereri perfide magni
Viventis. nec non his fallere uultibus audes.
Acquiris quesita fidem simulati fronte doloris.
Aufer ab aspectu nostro funesta satelles
Regis dona tui. peius de cesare uestrum.
Quam de pompeio meruit scelus ultima belli
Premia ciuilis uictis donare salutem
Perdidimus. quod si phario germana tiranno.
Non inuisa foret. potuissem reddere regi
Quod meruit. fratrique tuum pro munere tali
Misissem cleopatra caput. secreta quid arma.
Mouit et inseruit nostro sua tela labori.
Ergo in thessalicis pelleo fecimus aruis
Ius gladio. uestris quesita licentia regnis.
Non tuleram magnum mecum romana regentem.
Te ptolomee feram. frustra ciuilibus armis
Miscuimus gentes. si qua est hoc orbe potestas
Altera quam cesar. si tellus ulla duorum est.

Hic intelligit de se parcam a cesare peruenisse.

Vertissem latias a uestro litore.

Vertissem lacias a uestro litore proras
Fame cura uetat · ne non dampnasse cruentum
Sed uideat timuisse pharon · nec fallere uosmet
Credite uictorem · nobis quoque tale paratum est ·
Litoris hospitium · ne sic mea colla gerantur ·
Thessalie fortuna facit · maiore profecto ·
Quam metui poterat discrimine gessimus arma ·
Exilium generique minas · romamque timebam ·
Pena fuge ptolomeus erat · sed parcimus annis
Donamusque nefas · sciat hac pro cede tirampnus
Nil uenia plus posse dari · uos condite busto ·
Tanti colla ducis · sed non ut crimina solum
Vestra tegat tellus · iusto date thura sepulcro ·
Et placate caput · cineresque in litore fusos
Colligite atque unam sparsis date manibus urnam
Sentiat aduentum soceri · uocesque querentis ·
Audiat umbra pias · dum nobis omnia prefert
Dum uitam phario mauult debere clienti
Leta dies rapta est populis · concordia mundo ·
Nostra perit caruere deis mea uota secundis
Vt te complexus positis felicibus armis
Affectus a te ueteres · uitamque rogarem
Magne tuam dignaque satis mercede laborum

Contentus par esse tibi · tunc pace fideli
Fecisse · ut victus posses ignoscere divus
Fecisses ut Roma ... · nec talia fatus
Invenit fletus comitem · nec tuba querenti
Credidit · abscondit gemitus et pectora leta
Fronte tegit · hylares que nefas spectare cruentum
O bona libertas · cum cesar lugear audet

Feliciter Explicit liber nonus Lucani

Huius libri decimi et ultimi qui est tota continentia · nam primo habetur quod cesar visso capite pompei ... civitate egypti veniens ad quedam loca ubi sepulti erant reges egyptiaci · et etiam quod cleopatra que accessit ad cesarem cum apparatu nimio locuta est ei · petens sibi auxilium ut restituatur in regno · de quo fuerat expulsa ... dapibus vero ... ponuntur questiones ... ad quas ... sacerdotum ... de principio nili · et exuberacionis eius cum suis solucionibus · 2o habetur pugna cesaris ex una parte · et ptholomei et achilla ex altera · et quod superati sunt passi multa mala ... [illegible] ... ita cesar ploravit viso capite generi · ... postquam attigit terras sequtus colla pompei.

Ut primum terras pompei colla sequtus
Attigit et diras calcavit cesar harenas ·
Pugnavit fortuna ducis · fatum que nocentis
Egypti · regnum ne lagi romana sub arma
Iret · an eriperet mundo menfitica ensis
Victoris victi que caput · tua profuit umbra
Magne · cui socerum rapuere a sanguine manes
Inde pharetroniam fertur securus in urbem
Pignore tam sevi sceleris sua signa secutus

scilicet pompei; quia portatum est caput pompei ... ipse ad terras; diras id est duras ... mortes pompei ... longe a patria ... moles ... ut puta fines romanos; id est egyptiacus sic dictus a menphi civitate; id est pompei; id est cesarem; quia rapuerunt; id est ab ... id est alexandrinam; id est amoris

Sed fremitu vulgi fasces et iura querentis
Inferri romana suis discordia sensit
Pectora et ancipites animos magnumque perisse
Non sibi tum vultu semper celante timorem
Intrepidus superum sedes et templa vetusti
Numinis antiquas macedum testantia vires
Circuit et nulla captus dulcedine rerum
Non auro cultu que deum non menibus urbis
Effossum tumulis cupide descendit in antrum
Illic pellei est proles uesana philippi
Felix predo iacet terrarum vindice fato
Raptus sacrans totum spargenda per orbem
Ludibrio seruatus erat non utile mundo
Editus exemplo terras tot posse sub uno
Esse uiro. macedum fines latebrasque suorum
Deseruit uictasque patri despexit athenas
Perque asie populos fatis urgentibus actus
Humana cum strage ruit gladiumque per omnes
Exegit gentes. ignotos miscuit amnes
Persarum eufratem indorum sanguine gangem
Terrarum fatale malum. fulmenque quod omnes
Percuteret pariter populos et sidus iniquum
Gentibus. oceano classes inferre parabat
Exteriore mari. non illi flamma nec unde
Nec sterilis libie nec sirticus obstitit amon
Isset in occasus mundi deuexa secutus
Ambisset que polos nilumque a fonte bibisset

Occurrit suprema dies · naturaque solum
Hunc potuit finem vesano ponere regi
Qui secum invidia qua totum ceperat orbem
Abstulit imperium nulloque herede relicto
Totius fati lacerandas prebuit urbes
Sed cecidit babillone sua parthisque verendus
Pro pudor eoi propius timuere sarissas
Quam nunc pila timent populi · nos usque sub arcto
Regnamus zeffiri que domos terrasque premimus
Flagrantis post terga nothi cedemus in ortus
Arsacidum domino · non felix parthia crassis
Exigue secura fuit provincia pelle
Iam pellusiaco veniens a gurgite nili
Rex puer imbellis populi sedaverat iras
Obside quo pacis pellea tutus in aula
Cesar erat · cum se parva cleopatra biremi
Corrupto custode phari laxata catenas
Intulit emathys ignaro cesare tectis
Dedecus egipti latii feralis erinis
Romano non casta malo quantum impulit argos
Iliacasque domos facie spartana nocenti
Hesperios auxit tantum cleopatra furores
Terruit illa suo si fas capitolia sistro
Et romana petit imbelli signa canopo
Cesare captivo pharios ductura triumphos
Leucadioque fuit dubius sub gurgite casus
An mundum ne nostra quidem matrona teneret

Hoc animi nox illa dedit que prima cubili
Miscuit incestam ducibus Ptolomeida nostris
Quis tibi uesani ueniam non donet amoris
Antoni durum cum cesaris hausit ignis
Et in media rabie medio que furore
Et pompeianis habitata manibus aula
Sanguine thesalice cedis perfusus adulter
Admisit uenerem curis et miscuit armis
Illicitosque thoros et non ex coniuge partus
O pudor oblitus magni tibi iulia fratres
Obscena de matre dedit partes que fugatas
Passus in extremis libie coalescere regnis
Tempora niliaco turpis dependit amori
Dum donare pharon dum non sibi uincere mauult
Quem forma confisa sua cleopatra sine ullis
Tristis adit lacrimis simulatum compta dolorem
Quam decuit uelut laceros dispersa capillos
Et sic orsa loqui si qua est o maxime cesar
Nobilitas phari proles clarissima lagi
Exul in eternum sceptris expulsa patris
Si tua restituat ueteri me dextera fato
Complector regina pedes tu gentibus equum
Sidus ades nostris non urbes prima tenebo
Femina niliacas nullo discrimine sexus
Reginam sit ferre pharos lege summa perempti
Verba patris qui iura mihi communia regni
Et thalamos cum fratre dedit puer ipse sororem

Sit modo liber amor, sed sit sub iure Pothini
Affectus ensesque suos; nil ipsa paterni
Iuris habere peto: culpa tantoque pudore
Solve domum, remove funesta satellitis arma
Et regem regnare iube. Quantos tumores
Mente gerit famulus magni cervice revulsa!
Iam tibi, sed procul hoc avertant fata, minatur.
Sat fuit indignum, Caesar, mundoque tibique
Pompeium famulus meritum quod fuisse Pothini.
Nec quicquam duras temptasset Caesaris aures,
Vultus adest precibus faciesque incesta perorat.
Exigit infandam corrupto Caesare noctem.
Pax ubi parta duci donisque ingentibus empta est,
Excepere epulae tantarum gaudia rerum,
Explicuitque suos magno Cleopatra tumultu
Nondum translatos Romana in saecula luxus.
Ipse locus templi, quod vix corruptior aetas
Extruet, instar erat, laqueataque tecta ferebant
Divitias, crassumque trabes absconderat aurum.
Nec summis crustata domus sectisque nitebat
Marmoribus, stabatque sibi non segnis achates
Purpureusque lapis, totaque effusus in aula
Calcabatur onyx; hebenus Mareotica vastos
Non operit postes, sed stat pro robore vili
Auxilium, non forma domus. Ebur atria vestit,
Et suffecta manu foribus testudinis Indae
Terga sedent, crebro maculas distincta smaragdo.

Fulget gemma toris et iaspide fulua supellex
Strata micat tirio quorum pars maxima fuco
Cocta diu virus non vno duxit aeno
Pars auro plumata nitet pars altera cocco
Vt mos est pharijs miscendi licia telis
Tunc famule numerus turbe populusque minister
Discolor hos sanguis alios distinxerat etas
Hec libicos pars tam flauos gerit altera crines
Vt nullas cesar reni se dicat in aruis
Tam rutilas vidisse comas pars sanguinis usti
Torta caput refugosque a fronte capillos
Nec non infelix ferro mollita iuuentus
Atque exsecta virum stat contra fortior etas
Vix ulla fuscante tamen lanugine genas
Discubuere illic reges maior que potestas
Cesar et immodicam formam fucata nocentem
Nec sceptris contenta suis nec fratre marito
Plena maris rubri spolijs collo que comisque
Diuitias cleopatra gerit cultu que laborat
Candida sidonio perlucent pectora filo
Quod nilotis acus compressum pectine serum
Soluit et extenso laxauit stamina uelo
Dentibus hic niueis sectos athlantide silua
Imposuere orbes quales ad cesaris ora
Nec capto uenere iuba pro cecus et amens
Ambitione furor ciuilia bella gerenti
Diuitias aperire suas incendere mentem

Hospitis armati nollet sic ille nefandos
Marte paratus opes mundi quesisse ruina
Pone duces priscos et nomina pauperis evi
Fabricios curios que graves hic ille recubat
Sordidus etruscis adductus consul aratris
Optabit patrie talem duxisse triumphum
Infudere epulas auro quod terra quod aer
Quod pelagus nilus que dedit quod luxus inani
Ambitione furens toto quesivit in orbe
Non mandante fame multas volucres que feras que
Egypti posuere deos manibus que ministrat
Niliacas cristallus aquas gemme que capaces
Excepere merum sed non mareotidos uve
Nobile set senium paucis qui contulit annis
Indomitum meroes cogens spumare phalernum
Accipiunt sertas nardo florente coronas
Et numquam fugiente rosa multum que madenti
Infudere come quod non evanuit aure
Cinnamon externa nec perdidit aera terra
Advectum que recens vicine messis amomum
Discit opes cesar spoliati perdere mundi
Et gessisse pudet genero cum paupere bellum
Et causas martis phariis cum gentibus optat
Postquam epulis baccho que modum lassata voluptas
Imposuit longis cesar producere noctem
Incohat alloquiis summa que in sede iacentem

Lanigerum placidis compellat achorea dictis
O sacris devote senex quodque arguit etas
Non neglecte deis pharie primordia gentis
Terrarumque situs vulgique edissere mores
Et ritus formasque deum quodcumque vetustis
Insculptum est adytis profer noscique volentes
Prode deos cecropio sua sacra platoni
Maiores docuere tui quis dignior umquam
Hoc fuit auditu mundique capacior hospes
Fama quidem generi pharias me duxit ad urbes
Sed tamen et vestri media inter prelia semper
Stellarum celi que plagis superisque vacavi
Nec meus eudoxi vincetur fastibus annus
Sed cum tanta meo vivat sub pectore virtus
Tantus amor veri nichil est quod noscere mallem
Quam fluvii causas per secula tanta latentes
Ignotumque caput spes sit michi certa videndi
Niliacos fontes bellum civile relinquam
Finierat contraque sacer sic orsus achoreus
Fas michi magnorum cesar secreta parentum
Edere ad hoc evi populis ignota prophanis
Sit pietas aliis miracula tanta silere
At ego celicolis gratum reor ire per omnes
Hoc opus et sacras populis notescere leges
Sideribus que sola fugam moderatur olimpi
Occurruntque polo diversa potentia prima
Mundi lege data est sol tempora dividit evi

Mutat nocte dies radys q potentib; astra
Ire vetat cursus q vagos statione moratur
Luna suis vicib; thetim terrenaq miscet
Frigida saturno glacies et zona nivalis
Cessit. hēt ventos incerta q flumina mavors
Sub iove temperies et nunq turbidus aer.
At fecunda venus cunctarum semina rerum
Possidet. inmense cillenius arbiter unde est.
Hunc ubi pars celi tenuit qua mixta leonis
Sidera sunt cancro. rapidos qua sirius ignes
Exerit et varii mutator circulus anni
Egoceron cancrumq tenet cui subdita nili
Ora latent. que cum dns percussit aquarum
Igne superiecto tunc nilus fonte soluto
Exit ut oceanus lunaribus incrementis
Iussus adest. auctus q suos non ante coartat
Quam nox estivas a sole receperit horas.
Vana fides veterum nilo q crescat in arva
Ethiopum prodesse nives. non arctos in illis
Montib; aut boreas. testis tibi sole perusti
Ipse color populi calidi q vaporib; austri.
Adde q omne caput fluvii quodcumq soluta
Precipitat glacies ingesto vere tumescit
Prima tabe nivis nilus non surgit in undas
Ante canis radios nec ripis alligat amnem
Ante parem nocti libra sub iudice phebum.
Inde et leges aliarum nescit aquarum

Nec tumet ybernus cu longe sole remoto
Officijs caret unda suis dare iussus iniquo
Temperiem celo medijs estatibus exit
Sub torrente plaga. neu plagas dissipet ignis
Nilus ade mundo. contra que incensa leonis
Ora tumet cancro suam torrente siene
Imploratus adest. nec campos liberat undis
Donec in autumpnum declinet phebus et umbras
Extendat meroe. quis causas reddere possit
Sic na parens iussit discurrere nilum
Sic opus est mundo. zeffiros quoque uana uetustas
hijs ascripsit aquis. quorum stata tempora flatus
Continuique dies et in aere longa potestas
Vel quod ab occiduo pellunt tot nubila celo
Trans notton et fluuio cogunt incumbere nimbos
Vel quod aquas totiens rumpentes litora nili
Assiduo feriunt coguntque resistere fluctu
Ille mora cursus aduersique obice ponti
Estuat in campos. sunt qui spiramina terris
Esse putant magnos que caue compagis hyatus
Commeat hac tacitis penitus discursibus unda
Frigore ab arctoo medium reuocata sub axem
Cum phebus pressit meroem tellus que perusta
Illuc duxit aquas. trahitur ganges que padusque
Per tacitum mundi. tunc omnia flumina nilus
Uno fonte uomens non uno gurgite perfert
Rumor ab occeano qui terras alligat omnes

Exundante pati violentum erumpere nilum
Equoreos que sales longo mutescere tractu
Nec non oceano pasci phebum que polum que
Credidimus hinc calidi tetigit cum brachia cancri
Sol rapit atque unde plus quam quod digerat aer
Tollitur hoc noctes referunt nilo que refundunt
Ast ego si tantas ius est mihi soluere lites
Quasdam cesar aquas post mundi sera peracti
Secula concussis terrarum erumpere uenis
Non id agente deo quasdam compage sub ipsa
Cum toto cepisse reor quas ille creator
Atque opifex rerum certo sub iure cohercet
Que tibi noscendi nilum romane cupido est
Et pharijs persis que fuit macedum que tyrannis
Nulla que non etas uoluit conferre futuris
Noticiam seduat adhuc natura latendi
Summus alexander regum quem memphis adorat
Inuidit nilo misit que per ultima terre
Ethiopum lectos illos rubicunda perusti
Zona poli tenuit nilum uidere calentem
Venit ad occasus mundi que extrema sesostris
Et pharios currus regum ceruicibus egit
Ante tamen uestros amnes rodanum que padum que
Quam nilum de fonte bibit uesanus in ortus
Cambises longi populos peruenit ad euum
Defectus que epulis et pastus cede suorum

Ignoto te nile redit non fabula mendax
Ausa loqui de fonte tuo est ubicumque videris
Quereris et nulli contingit gloria genti
Ut nilo sit leta suo tua flumina prodam
Qua deus undarum celator nile tuarum
Te michi nosse dedit medio consurgis ab axe
Ausus in ardentem ripas attollere cancrum
In boream es rectus aquis mediumque bootem
Cursus in occasus flexu torquetur et ortus
Nunc arabum populis lybicis nunc equus harenis
Teque vident primi querunt tamen hi quoque seres
Ethiopumque feris alieno gurgite campos
Et te terrarum nescit cui debeat orbis
Archanum natura caput non prodidit ulli
Nec licuit populis parvum te nile videre
Amovitque sinus et gentes maluit ortus
Mirari quam nosse tuos consurgere in ipsis
Ius tibi solsticiis aliena crescere bruma
Atque yemes adferre tuas solique vagari
Concessum per utrosque polos hic queritur ortus
Illic finis aque late tibi gurgite rupto
Ambitur nigris meroe fecunda colonis
Leta comis hebeni que quamvis arbore multa
Frondeat estatem nulla sibi mitigat umbra
Linea tam rectum mundi ferit illa leonem
Inde plagas phebi dampnum non passus aquarum
Proveheris steriles que diu metiris harenas

Nunc omnis unum uires collectus in amnem
Huc uagus a Batlem spargens tibi cedere ripas
Rursus multifidas reuocat piger alueus undas
Qua dirimunt Arabum populis Egyptia rura
Regni claustra Phile · mox te deserta secantem
Qua dirimunt nostrum rubro commercia ponto
Mollis lapsus agit · quis te tam lene fluentem
Moturum totas uiolenti gurgitis iras
Nile putet · Sed cum lapsus abrupta uiarum
Excepere tuos · et precipites cathäracte
Ac nusquam uetitis ullas obsistere cautes
Indignaris aquis · spuma tunc astra lacessis
Cuncta fremunt undis · ac multo murmure montis
Spumeus inuictis canescit fluctibus amnis ·
Hinc abaton quam nostra uocat ueneranda uetustas
Terra potens · primos sentit percussa tumultus
Et scopuli placuit fluuii quos dicere uenas
Quod manifesta noui primum dant signa tumoris
Hinc montes natura uagis circumdedit undis
Qui libie te nile negent · quos inter in alta
It conualle iacens iam mollibus unda receptis
Prima tibi campos permittit apertaque memphis
Rura · modumque uetat crescendi ponere ripas ·
Sic uelut in tuta securi pace trahebant
Noctis iter medie · sed non uesana pothini
Mens imbuta semel sacra iam cede uacabat

A sceleris motu. magno nichil ille perempto
Iam putat esse nefas. habitant sub pectore manes
Ultricesque umbre dant in noua monstra furorem
Dignatur uiles isto quoque sanguine dextras
Qua fortuna parat uictos perfundere patres
Pena quoque ciuilis belli vindicta senatus
Pene data est famulo. procul hoc auertite fata
Crimen. ut hec bruto ceruix absente secetur.
In scelus it pharium romani pena tyranni
Exemplumque perit. struit audax irrita fata
Nec parat occulto cedem committere ferro
Inuictumque ducem detecto marte lacessit
Tantum animi delicta dabant. ut colla ferire
Cesaris et socerum iungi tibi magne iuberet
Atque hec dicta monet famulos perferre fideles
Ad pompeiane socium sibi cedis achillam
Quem puer imbellis cunctis prefecerat armis
Et dederat ferrum nullo sibi iure retento
In cunctos in seque simul. tu mollibus inquit
Nunc incumbe thoris. et pingues exige sompnos
Inuasit cleopatra domum. nec prodita tantum est
Sed donata pharos. cessas accurrere solus
Ad domine thalamos. nubit soror impia fratri
Nam latio iam nupta duci est. interque maritos
Discurrens egipton habet. romamque meretur.
Expugnare senem potuit cleopatra uenenis
Crede miser puero. quem nox si iunxerit una.

Et semel amplexus incesto pectore passus
Hauserit obscenum titulo pietatis amorem
Meque tuum caput per singula forsitan illi
Oscula donabit crucibus flammisque luemus
Si fuerit formosa soror. nil undique restat
Auxilii. rex hinc coniux hinc Caesar adulter.
Et sumus ut fateor tam seva iudice sontes
Quem non e nobis credit cleopatra nocentem
A quo casta fuit. per te quod fecimus una
Perdidimusque nefas perque ictum sanguine magni
Fedus ades. subito bellum molire tumultu
Irrue. nocturnas rumpamus funere tedas
Crudelemque toro dominam mactemus in ipso
Cum quocumque viro. ne nos deterreat ausis — Responsio questioni
Hesperii fortuna ducis. que sustulit illum
Imposuit que orbi. communis gloria nobis.
Nos quoque sublimes magnus facit aspice litus
Spem nostri sceleris. pollutos consule fluctus
Quid liceat nobis. tumulum et cum pulvere parvo
Aspice pompei. non omnia membra tegentem
Quem metuis par huius erat. non sanguine clari
Quid refert. nec opes populorum ac regna movemus
Ad scelus ingentis fati sumus. attrahit illos
In nostras fortuna manus. en altera venit
Victima nobilior. placemus cede secunda
Hesperias gentes. iugulus mihi cesaris ictus

Hoc placare potest pompei cede nocentes
Ut populus romanus amet. Quid nomina tantum
Horremus · vires que ducis · quibus ille relictis
Miles erit · nox hec peraget civilia bella
Inferias que dabit populis · et mittet ad umbras
Quod debetur adhuc mundo caput · ite feroces
Cesaris in iugulum · prestet lagea iuventus
Hoc regi · roma sibi · nec parte morati
Plenum epulis · madidum que mero venerique paratum
Invenietis eum · audete · superi tot vota catonum
Brutorum que tibi tribuent · non lentus achillas
Suadenti parere nefas · haud clara movendis
Ut mos signa dedit castris · nec prodidit arma
Ullius clangore tube · temere omnia sevi
Instrumenta rapit belli · pars maxima turbe
Plebis erat latie · sed tanta oblivio mentes
Cepit in externos corrupto milite mores
Ut duce sub famulo iussu que satellitis irent
Quos erat indignum phario parere tyranno · 172
Nulla fides pietas que viris qui castra secuntur
Venales que manus · ubi fas ubi · maxima merces
Ere merent parva · iugulum que in cesaris ire
Non sibi dant · pro fas ubi non civilia bella
Invenit imperii fatum venerabile nostri
Thessalie subducta acies in litore nili
More furit patrio · quid ad plus · magno recepto
Ausa foret · lagea domus · dat scilicet ensis

Dextra que celsis superis · nulli que vacare
Fas est romano · latum scindere corpus
Dis placitum · non in libertatem generi qui favore
Discedunt populi · civilia bella satelles
Instaurat primo · magno succedit achillas ·
Et nisi fata manus a sanguine cesaris arcent
Hec ineunt partes · aderat maturus utrique
Et destructa epulis ad cunctas aula patebat
Insidias · poterat que cruor per regia fundi
Pocula cesareus · mense que incumbere cervix
Sed metuunt belli trepidos in nocte tumultus
Nec cedes confusa manu permissa que fatis
Te ptolomee trahat · tanta est fiducia ferri
Non rapuere nefas · summi contempta facultas
Est operis · visum famulis reparabile dampnum
Illam mactandi dimittere cesaris horam
Servatur · penas in aperta luce daturus
Donata est nox una duci · vixit que photini
Munere phebeos cesar dilatus in ortus
Lucifer a cassia prospexit rupe diem que ·
Misit in egiptum primo quoque sole calentem
Cum procul a muris acies non sparsa maniplis
Nec vaga conspicitur · sed iustos qualis ad hostes
Recta fronte venit / passuri cominus arma
Laturi que ruunt · at cesar menibus urbis
Diffisus foribus clause se protegit aule ·

Degeneres passus latebras. nec tota vacabat
Regia compositis. in minima collegerat arma
Parte domus. tangunt animos ireque metusque
Et timet incursus indignaturque timere.
Sic fremit in parvis fera nobilis abdita claustris
Et frangit rabidos premorso carcere dentes
Nec secus in siculis fureret tua flamma cavernis
Obstrueret summam siquis tibi mulciber ethnam
Audax thessalia qui nuper rupe sub emi
Hesperie cunctos proceres. aciemque senatus
Pompeiumque ducem causa sperare vetante
Non timuit fatumque sibi promisit iniquum
Expavit servile nefas. intraque penates
Obruitur telis. quem non violasset alanus
Non sytha non fixo qui ludit in hospite maurus
Hic cui romani spatium non sufficit orbis
Parvaque regna putat tyros cum gadibus indos
Ceu puer imbellis vel captis femina muris
Querit tuta domus. spem vite in limine clauso
Ponit. et incerto lustrat vagus atria cursu
Non sine rege tamen. quem ducit in omnia secum
Sumpturus penas et grata piacula morti
Missurusque tuum si non sint tela nec ignes
In famulos ptholomee caput. sic barbara colchis
Creditur ultorem metuens regnique fugeque
Ense suo fratrisque simul cervice parata
Expectasse patrem. cogunt tamen ultima rerum

Spem pacis temptare ducem missusque satelles
Regius ut seuos absentis uoce tirampni
Corriperet famulos quo bellum auctore mouerent
Set neque ius mundi ualuit ne federa sancta
Gentibus orator regis pacisque sequester
Estimat in numero scelerum ponenda suorum
Tot monstris egipte nocens non tessala tellus
Vasta que regna iube non pontus et impia signa
Pharnacis et gelido circumfluus orbis ibero
Tantum ausus scelerum. sicut tu barbara gentum
Delicie fecere tue premit undique tellus
Iamque domum iam tela cadunt quassantque penates
Non aries uno moturus limina pulsu
Fracturusque domum non ulla est machina belli
Nec flammis mandatur opus sed ceca iuuentus
Consilii uastos ambit diuisa penates
Et nusquam totis incursat uiribus agmen
Fata uetant murique uicem fortuna tuetur
Nec non et ratibus temptatur regia qua se
Protulit in medios audaci margine fluctus
Luxuriosa domus set adest defensor ubique
Cesar et hos aditu gladiis hos ignibus arcet
Obsessusque gerit tanta est constantia mentis
Expugnantis opus piceo iubet unguine tinctas
Lampadas inmitti iunctis in uela carinis
Nec piger ignis erat per stuppea uincla perque
Manantes cera tabulas et tempore eodem

Transtra quoque nautarum · summique arsere cheruchi
Iam prope semuste merguntur in equora classes
Iam que hostes et tela natant · nec puppibus ignis
Incubuit solis · sed que vicina fuere
Tecta mari longis rapuere vaporibus ignem
Et cladem fovere nothi · percussa que flamma
Turbine non alio motu per tecta cucurrit
Quam solet aetherio lampas decurrere sulco
Materiaque carens · atque ardens aere solo ·
Illa lues paulum clausa revocavit ab aula
Urbis in auxilium populos · nec tempora cladis
Perdidit in somnos · sed ceca nocte carinis
Insiluit · Cesar · semper feliciter usus
Precipiti cursu bellorum et tempore rapto
Hinc claustrum pelagi cepit pharon insula quondam
In medio stetit illa mari · sub tempore vatis
Protheos at nunc est pelleis proxima muris
Illa duci geminos bellorum prestitit usus
Abstulit excursus et fauces equoris hosti
Cesar et auxiliis ut vidit libera ponti
Hostia non fatum meriti penasque photini
Distulit ulterius sed non qua debuit ira
Non cruce non flammis rapuit · non dente ferarum
Heu facinus gladio cervix male cesa pependit
Magni morte perit · nec non subrepta paratis
A famulo ganimede dolis pervenit ad hostes
Cesaris arsenoe · que castra carentia rege

Ut plenus lagea tenet famulum qui rapuit
Terribilem visu traiecit achilla ferro
Altera magne tuis iam victima mittitur umbris
Nec satis hoc fortuna putat procul absit ut ista
Vindicte sit summa tue non ipse tyrannus
Sufficit in penas non omnis regia lagi
Dum patrie veniant in viscera cesaris enses
Magnus inultus erit sed non auctore furoris
Sublato cecidit rabies nam rursus in arma
Auspiciis ganimedis eunt ac multa secundo
Prelia marte gerunt potuit discrimine summo
Cesaris una dies in famam et secula mitti
Molis in exigue spatio stipantibus armis
Dum parat in vacuas martem transferre carinas
Dux latius tote subite formidine belli
Cingitur hinc dense pretexerunt litora classes
Hinc tergo insultant pedites via nulla salutis
Non fuga non virtus vix spes quoque mortis honeste
Non acie fusa non magno stragis acervo
Vincendus tunc cesar erat sed sanguine nullo
Captus sorte loci pendet dubiusne timeret
Optaretne mori respexit in agmine denso
Sceuam perpetue meritum iam nomine fame
Ad campos epidamne tuos ubi solus apertis
Obsedit muris calcantem menia magnum

Amen deo gratias

Ego non cantabo

R

R

Racio

In nomine domini

Credo in deum patrem omnipotentem

[illegible]

IV

